Evelina de Rothschild School for Girls Jerusalem.

סוינע
זײלינגאלד

בת־חיל

או

תורת אֵם

ספר מקרא לבנות ישראל

חלק ראשון

וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ
(משלי א ח)

מאת

יוסף בר"נ מיוחס.

מורה עברית וערבית בביה"ס
אולינה די רוטשילד
אשר תחת השגחת חברת „אגודת אחים" בלונדון

ירושלם

התרס"א

בדפ"ס מערכת „הצבי" ו„ההשקפה"

לכבוד

נשי החיל הגבירות!, קצינות
בישראל ושרות, אשר לטובת עמן
בכל לבן מסורות, לועד „אֲגֻדת
אחים" חברות, מקדש ספרי זה
„מקרא לנערות" בהכרת טובה
והרגשות טהורות.

המחבר.

הקדמה

„כה תאמר לבית יעקב"
אלו הנשים. למה לנשים תחלה?
שהן מנהיגות את בניהן לתורה !
מדרש רבה

C'est par l'éducation des
femmes qu'il faut commencer
celle des hommes.
Say

למן היום אשר צמחה שאלת הלאמיות בקרב עמנו, עלו על שלחן סופרינו שאלת החנוך הלאומי בכלל, ושאלת ספרי החנוך הזה בפרט. ולא מעט הוא אשר כבר בצעו ידם בבחינה זו בימים האחרונים, והלב ירחב לראות היום כמות הגונה של ספרי למוד בשפת עבר, שביניהם גם ספרים רבים מצוינים באיכותם החצונית והפנימית. אפס כי כל הכבדה הזאת היא לילדים, ולא לילדות. ואם יאמר אדם כי בימי הילדות חנוך אחד לבנים ולבנות, אמור לו, כי טועה הוא. כל צמח וצמח מראשית צמיחתו טעון כלכלה מיוחדת הנאותה לפי מינו, ועיני המורה הן הרואות כי לא עניני הלמוד אשר יסכנו לבנים יסכנו גם לבנות. חז"ל כללו כלל פרגוגי נכבד מאד לאמר: „לעולם ילמד אדם מה שלבו חפץ". ועל פי הכלל הזה על המורה לשים עינו ולבו אל התחלפות טבעי המינים ביחוד אל הדברים אשר ישעשעו את נפשם. הנה עת אנו רואים כי השעשועים האהובים לילד, המה אנשי צבא יצוקים עופרת, עגלות וסוסים, כלי מלאכה שונים, הילדה בוחרת לה „בובה" (Poupée) להלבישה, להנעילה, להשכיבה, ולהאכילה, הלא זה אות נאמן כי מבטן יפרדו המינים בתכונתם איש לעבר פניהו. הבנים ישאפו לעסקי העולם מחוצה, והבנות לעסקי הבית פנימה, וזאת תורת החנוך איפוא לפתח בכל מין ומין את כשרונות נפשו בהסכם אל שאיפתו הטבעית שהיא גם תעודתו. אשר על כן רואים אנו בהספרות הפדגוגית של כל העמים המתוקנים ספרי חנוך לבנים לבד ולבנות לבד, ואין מדה זו רק בעניני הלמודים הישונים בתכנם לפי מין לומדיהם, כי אם גם בעניני הלמודים אשר תכנם אחד לזכר ולנקבה, כמו למורי הדת, הטבע ודברי הימים. גם בענינים הכלליים האלה, הסגנון וההסברה משתנים, אם בהשקפה אל העולם החצוני לזכרים, ואם בבחינת העולם הפנימי של הנקבות.

*
* *

אבל ספרותנו הפדגוגית אנו, זה עתה החלה לצמוח תחתיה וטרם הספיקה לגמל פריה למיניה. ספרי החנוך המעטים הנמצאים כעת אתנו אינם עוסקים על פי רוב אלא בנושאים המיוחדים לילדים, ואין סגנונם ודרך הסברתם אלא לפי רוח ילדים ונערים, והמורה העברי לבנות בבואו ללמד פרקו לתלמידותיו פוגע עוד בקושי גדול. הנה השפה העבריה טרם היה בפינו, ועלינו עוד להביאה לידי מדה זו על ידי ספרי הלמוד. ובהיות כי בשפה הזאת משתנות נטיות הדבורים בין זכר לנקבה, לא רק בתוארים ויחוסי הגוף השלישי כבכל שאר הלשונות, כי אם גם בפעלים ובכל שלשת הגופים כידוע. על כן בדבר המורה אל תלמידותיו, עליו להזהר תמיד לבלתי המשך אחרי הלשון הכתובה בספר לפניו, ודבר אליהן בל"נ, בעור אשר עליו לשנן לתלמידותיו כי ברברן, הן, אליו, עליהן לדבר בלשון זכר, והשנון הזה גורם כי גם בדברן בינן לבין עצמן, והיתה הנוכחת להן בל"ז, ובכל אשר יתאמץ המורה לתקן את שגיאת לשונן זו המכאבת את אזנו לא יצלח בידו לבער אחריה, כי תחזק פעולת מראה העינים בספר אשר לפניהן, מפעולת דברי המורה אליהן.

מפני כל אלה, הלא כל איש דעת יבין את נחיצות חבור ספרי למוד מיוחדים לבנות בכל המקצעות של הלמודים. אך מלאכה זו לא לאיש אחד היא, ואנכי בחרתי לחלקי לחבר ספר לבנות מיוחד גם לפי תכנו.

המקצוע הזה אשר בחרתי בו, הוא „תורת מלאכת הבית". הנה אמנם עינינו הרואות, כי התורה הזאת אינה נקנית אלא במסירה אשה מפי אשה עד חוה אם כל חי, ולא המדרש עיקר בכמו אלה אלא המעשה, אך כבר פסקו חכמי הפדגוגיה להלכה ברורה, כי אין לך עלילה בעלילות בני אדם, בהתעלותה לבלי נושא למודי, שאינה ראויה להיות נושא חנוכי. כי על כן עושים מעשה ומלמדים לנערים ראשי פרקים בהלכות הכלכלה המדינית, ולנערות ראשי פרקים בהלכות כלכלת הבית.

הלמודים האלה לבנות, לא ללמוד אך לשעשוע באים, כי מטבע הנפש הרכה של הילדות למצוא עונג במצאה ניב שפתים להביא לבלל מושג את כל מראה עיניה אשר יש לה חפץ בו. ודרך אגב נאהב על הבנות את תעורתן העתידה, התעודה הנאמנה, אשר היא לא להיות רק

* * *

נשים „הפותחות פיהן חכמה", אך גם נשי חיל „הצופיות הליכות ביתן" והיודעות לחנך את בניהן כהלכה.

נשים ואמהות במלוא מובן המלה, צריכות לנו, נשים שתדענה את חובתן לבעליהן ואמהות שתדענה את חובתן לבניהן, כי רק בנשים ובאמהות תלוי גורל כל עם ועם.

„כה תאמר לבית יעקב" אלו הנשים. ולמה לנשים תחלה? שהן מנהיגות את בניהן לתורה, — כה אומר המדרש — „ורק בחנוך הנשים עלינו להחל את חנוך האנשים", יאמר הסופר סי. —„ואם אחת משכילה שקולה כנגד מאה מורים מומחים" —יאמר סופר אנגלי אחד.

מספרים כי נפוליון בשוחחו פעם עם אשה צרפתית על דבר החנוך המקולקל שאלה: „מה יחסר לנו להטיב את מצב החנוך?" — אמהות.— ענתה הנשאלת. —נפוליון נתפעל מהתשובה הקצרה והמחכמה הזאת,— ויען ויאמר: „דבריך הם שטה שלמה בתורת החנוך".

והנה בהיות מקצוע „תורת עסקי הבית" חדש בלו בלשוננו, הלא נצרכו לנו מלים חדשות למושגים החדשים, ואת המלים האלה לקחנו ככל האפשר מהספרות התלמודית — מלבד בנדון יוצא מן הכלל אשר המלה חדשה לגמרה, — ובכלל נועצנו בבחירת המלים את הבלשנים שבירושלם, וביחוד את מר הותגנו החכם מ. פינס נ"י.

הספר הזה עשוי —בשנוים אחדים— לפי תנאי המקום, על פי ספר „כלכלת הבית" בשפת אנגלית הנחלק לשבעה חלקים, והם: א) ספורי הבית ח"א — ב) ספורי הבית ח"ב,— ג) נשים קטנות,— ד) אמהות קטנות,— ה) מפקחות קטנות,— ו) ידים עוזרות, — ז) מיניקות קטנות.—

שמות הספרים האלה מעידים למדי על תכנם, מטרתם ונחיצותם ולמותר יהיה להרבות דברים עליהם.

אנחנו נותנים לע"ע לפני קוראינו את החלק הא', והיה אם ימצא חן בעיניהם, ומצאו כי ברכה בו, ומהרנו לתת לפניהם גם את החלקים הבאים אחריהם, למען תהיה לבנותינו תורה שלמה בכל הנוגע לחנוך הבית.

המחבר.

הַנַּעֲרָה הַטּוֹבָה

א

אַשְׁרֵי נַעֲרָה טוֹבָה,
הַשּׁוֹמֶרֶת חוֹבָה
וְעוֹשָׂה אַךְ הַיְשָׁרָה,
כָּל־הַיּוֹם שׁוֹקֶדֶת,
לוֹמֶדֶת וְעוֹבֶדֶת,
שְׂמֵחָה וּמְאֻשָּׁרָה.

ב

כָּל־מִצְוָה שׁוֹמַעַת
וְעוֹשָׂה הַכֹּל בְּדַעַת
וּבְלִי שָׁאוֹן וָרַעַם.
לְכָבוֹד הִיא לְמוֹרֶיהָ
וְשַׁעֲשׁוּעִים לְהוֹרֶיהָ
כֻּלָּהּ טוּבַת טָעַם.

ג

מִבֵּית סִפְרָהּ בְּבוֹאָהּ
בְּבֵית אִמָּהּ הִיא רוֹאָה,
בַּכֹּל יָדָהּ יְשַׁלּוּחָה.
לִהְיוֹת לָהּ עוֹזֶרֶת,
לִשְׁמֹר כָּל־מִשְׁמֶרֶת;
שׂוֹנְאָה הִיא הַמְּנוּחָה.

ד

מְכַלְכֶּלֶת הַיְלָדִים,
מְתַקֶּנֶת הַבְּגָדִים,
וְאֶת שְׁעוּרָהּ מְכִינָה.
אוֹהֶבֶת כָּל־מְלָאכָה,
בְּמִשְׁטָר וּבְמַעֲרָכָה:
מַשְׁגַּחַת בְּכָל־פִּנָּה.

ה

אַךְ הִיא תִהְיֶה אִשָּׁה,
עֲטֶרֶת חֵן לְאִישָׁהּ,
וְאֵם טוֹבָה לְבָנֶיהָ.
לְמִשְׁפַּחְתָּהּ תִּפְאָרָה,
לְעַמָּהּ אֶבֶן יְקָרָה
וְשִׂמְחַת כָּל־רוֹאֶיהָ.

ו

גַּם אַתֶּן הַיְלָדוֹת,
בְּנוֹתַי הַנֶּחֱמָדוֹת
שְׁקֹדְנָה בִּנְעוּרֵיכֶן!
לָכֵן תּוֹעֶילְנָה
וּלְמוֹפֵת תִּהְיֶינָה
בְּרָכָה לְאַחְיוֹתֵיכֶן!

ישראל הלוי טלר.

א.

הַטִּיּוּל.

וַיְהִי הַיּוֹם, הוּא יוֹם „לַ"ג בָּעֹמֶר" אֲשֶׁר בּוֹ יִתְּנוּ לַיְלָדוֹת לָצֵאת לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה וּלְשַׂחֵק בְּמִשְׂחָקִים שׁוֹנִים, וַתַּעַל הַשֶּׁמֶשׁ בְּ„פֶתַח תִּקְוָה" וְהִנֵּה דַּלְתוֹת הַבָּתִּים נִפְתָּחוּ, וְהַבָּנוֹת הַקְּטַנּוֹת יָצְאוּ רְחוֹצוֹת, סְרוּקוֹת, וּלְבוּשׁוֹת לְבָנִים וּנְקִיִּים כֻּלָּן, וַתִּפְנֶינָה אֶל הַדֶּרֶךְ הָעוֹלָה אֶל הַבְּאֵרוֹת הַחֲדָשׁוֹת אֲשֶׁר שָׁמָּה יַעַר הָאוֹקָלִפְּטִים מַטִּיל צִלּוֹ הַנָּעִים עַל פְּנֵי שְׂדוֹת הַתְּבוּאָה מֵעֵבֶר לַדֶּרֶךְ לְעֻמָּתוֹ.

וְגַם מִרְיָם וְרָחֵל אֲחוֹתָהּ הַקְּטַנָּה, בְּנוֹת בֹּעַז הַכַּרְמְלִי, יָצְאוּ לָשׂוּחַ. וַתֵּט מִרְיָם אֶל נְתִיבוֹת שְׂדֵי הַתְּבוּאָה וַתִּתְהַלֵּךְ בָּהֶן לְאִטָּהּ, וְאֶצְבְּעוֹתֶיהָ עֲסוּקוֹת לֶאֱרֹג אֶת הַגֶּרֶב אֲשֶׁר בְּיָדָהּ, כִּי כֵן מִשְׁפָּטָהּ תָּמִיד לַעֲבֹד עֲבוֹדָה קַלָּה גַּם בְּעֵת הַטִּיּוּל, וְרָחֵל אֲחוֹתָהּ נִלְוְתָה אַף הִיא אֵלֶיהָ וַתֵּלֶךְ אַחֲרֶיהָ, הָלֹךְ וְקָטֹף פְּרָחִים, הָלֹךְ וְלָקֹט שׁוֹשַׁנִּים לְאַגְּדָם לַאֲגֻדָּה.

וַתִּתְלֹשׁ שִׁבֹּלֶת אַחַת מִשִּׁבֳּלֵי הַתְּבוּאָה לְשׂוּמָהּ בַּאֲגֻדָּתָהּ, וַתִּקְרָא לַאֲחוֹתָהּ וַתֹּאמַר:

רְאִי נָא, אֲחוֹתִי מַה־יָּפֶה הַצֶּמַח הַזֶּה! הֲתֵדְעִי דְּבַר מָה לְהַגִּיד לִי אֹדוֹתָיו?

וַתֵּשֶׁב מִרְיָם אַרְצָה, וַתֹּאמַר: שִׁבֹּלֶת דָּגָן הִיא, וְהִנֵּה שָׁרָשֶׁיהָ. הֲתִרְאִי? בִּקְוֻצַּת חוּטִים דַּקִּים הֵם.

הֶאָח! מַה־דַּקּוּ, קָרְאָה רָחֵל בְּצָהֳלָה, הֲלֹא כְנִימֵי *) צֶמֶר הֵמָּה, וְהֵם מִתְפַּשְּׁטִים בָּאֲדָמָה וּמַחֲזִקִים אֶת הַשִּׁבֹּלֶת לְמַעַן תַּעֲמֹד הָכֵן.

כֵּן, אֲחוֹתִי, אָמְרָה מִרְיָם, אַךְ עוֹד תַּכְלִית אַחֶרֶת לָהֶם. הֲלֹא תִרְאִי הַשְּׂעָרוֹת הַדַּקּוֹת מִן הַדַּקּוֹת אֲשֶׁר תֵּצֶאנָה מִתּוֹךְ הַחוּטִים הָאֵלֶּה! וְעַתָּה דְּעִי, כִּי דֶרֶךְ הַשְּׂעָרוֹת הָאֵלֶּה יָבִיא הַצֶּמַח אֶת כַּלְכָּלָתוֹ אֶל קִרְבּוֹ.

מַדּוּעַ תְּהַתְּלִי בִי, אֲחוֹתִי? קָרְאָה רָחֵל, הַאֻמְנָם הַצְּמָחִים יֹאכֵלוּ?

לֹא אֲהַתֵּל, עָנְתָה מִרְיָם, גַּם הַצְּמָחִים טְעוּנִים מָזוֹן שֶׁל מַיִם וּמִיצִים שׁוֹנִים, וְיָנְקוּ אוֹתָם הַשְּׂעָרוֹת הָאֵלֶּה, וֶהֱבִיאוּם אֶל תּוֹךְ הַצֶּמַח לְמַעַן יִגְדָּל.

וְרָחֵל הוֹסִיפָה לְהִתְבּוֹנֵן אֶל הַשִּׁבֹּלֶת בְּשׂוּם לֵב, וַתֵּרֶא אֶת קַלְחָהּ וְהִנֵּה הוּא אָרוֹךְ, יָשָׁר, וּמָלֵא קְשָׁרִים הַמּוֹצִיאִים מִתּוֹכָם עָלִים צָרִים וַאֲרֻכִּים, וַתֹּאמֶר אֶל מִרְיָם: אָנָּא, אֲחוֹתִי, חִדְלִי נָא רֶגַע מֵאֹרֶג וְהִתְבּוֹנְנִי אִתִּי אֶל הַקֶּלַח הַיָּפֶה הַזֶּה.

וַתַּעַשׂ מִרְיָם כִּדְבַר רָחֵל. וַתֵּפֶן אֵלֶיהָ וַתֹּאמֶר: אִם כֵּן הַגִּידִי

*) חוטים דקים.

לִי אֵיפֹא, לָמָּה עֲלֵי הַשִּׁבֹּלֶת הָאֵלֶּה דֹּמִים?

וַתַּעַן רָחֵל: כְּמֹהֶם כֵּן עֲלֵי הַ חְ שַׁ שׁ אֲשֶׁר נִקְצַר מִן הַבִּצָּה לְפָרוֹתֵינוּ.

וַתֹּאמֶר מִרְיָם, כֵּן הוּא, וְאוּלָם רְאִי נָא אֶת הַקֶּלַח, הִנֵּה הוּא קָנֶה נָבוּב וְקָשֶׁה, אוֹתוֹ לֹא תֹאכַלְנָה הַפָּרוֹת כַּאֲשֶׁר הוּא, אַךְ הֱדֵשׁ יוּדַשׁ בְּפַרְסוֹת הַבָּקָר, אוֹ בְּ מַ עְ גִ ילַ ת אֶבֶן, אוֹ בְּ מ וֹ רַ ג, עַד אֲשֶׁר דַּק וְהָיָה לְ תֶ בֶ ן. הֲלֹא יָדַעַתְּ כָּל־אֵלֶּה.

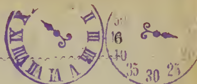
כֵּן, יָדַעְתִּי, עָנְתָה רָחֵל, גַּם יָדַעְתִּי כִּי הַקְּלָחִים הַקָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא יוּדְשׁוּ הֵיטֵב הָיֹה יִהְיוּ לְ קַ שׁ לְשַׁטְּחוֹ תַּחַת רַגְלֵי הַסּוּסִים וְהַחֲמוֹרִים, וְהַבָּקָר, לְמַעַן יִרְבְּצוּ עָלָיו. הֶאָח! מַה־יָּפֶה, בְּהָבִיא אָבִינוּ בַבָּקָר, בַּבֹּקֶר, אֶת הַקַּשׁ הַנָּקִי אֶל תּוֹךְ הָאֻרְוָה, וְצָהַל הַסּוּס לְעֻמָּתוֹ, כְּמוֹ יִשְׂמַח עַל הַמִּטָּה הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר יַצִּיעוּ לוֹ.

שאלות*):

באיזה יום יצאו הילדות לשוח? איך יצאו הבנות לשוח? מה זה בִירות? מה עשתה מרים בלכתה? ורחל? מה זאת אגדה? מה זה דגן? למה ידמו השרשים? ולמה יועילו? איזו תבלית אחרת להם? מה יאכלו הצמחים? מה זה קלח? איך הוא הקלח? מה יוציאו הקשריב? למה דומים עלי השבלת? במה יודש הקלח? מה יהיה באשר יודש? והקלחים אשר לא יודשו היטב מה יהיו? מה יֵעָשה בקש? איך נקרא לבית הסוס?

---

*) הערה. על כל השאלות האלה ובן על יתר השאלות אשר תכאנה בסוף כל פרק, טוב בי תשיבנה הילדות ג ם ב ב ת ב, למען תתרגלנה גם ב יֹ ש ר ה כ ת י ב ה. וגם ב ח ב וּ ר משפטים.

ב.

סַאסְאַת הַשִּׁבֹּלֶת.

וַתּוֹסֶף רָחֵל וַתִּתְבּוֹנֵן אֶל רֹאשׁ הַשִּׁבֹּלֶת וַתִּקְרָא: רְאִי נָא מִרְיָם מַה־יָּפֶה הָעַמּוּד הַזֶּה! הִנֵּה הוּא כְּמוֹ רִתּוּק הַכֶּסֶף אֲשֶׁר לִשְׁעוֹן אָבִינוּ.

וַתֹּאמֶר מִרְיָם: אֲבָל לֹא עַמּוּד הִיא. כִּי אִם „סַאסְאַת הַשִּׁבֹּלֶת" וְלֹא רִתּוּק הוּא, אַךְ זַרְעוֹנֵי חִטִּים הָעוֹמְדִים צְפוּפִים בְּאַרְבַּע שׁוּרוֹת וּתְחוּבִים בְּרֹאשׁ הַקֶּלַח מִסָּבִיב לוֹ.

וַתֹּאמֶר רָחֵל הָבָה וַאֲמַנֶּה אֶת הַזֵּרְעוֹנִים הָאֵלֶּה. כַּמָּה מֵהֶם בְּסַאסְאָה! וַתִּקַּח וַתָּחֶל בְּיָדָהּ אֶת הַזֵּרְעוֹנִים אֶחָד אֶחָד וְהִנֵּה הֵם שִׁבְעִים בְּמִסְפָּר.

וַתֹּאמֶר מִרְיָם, אָכֵן סַאסְאָה מְלֵאָה וְטוֹבָה הִיא, וְגַם הַזֵּרְעוֹנִים מְלֵאִים וְטוֹבִים, אַךְ לֹא כָל־הַשִּׁבֳּלִים שָׁווֹת. יֵשׁ מֵהֶן מְלֵאוֹת וְטוֹבוֹת, וְיֵשׁ מֵהֶן שְׁדוּפוֹת וּצְנוּמוֹת.

וַתִּקַּח מִרְיָם מֵהַזֵּרְעוֹנִים, וַתִּתְּנֵם לְתוֹךְ פִּיהָ לְכוֹסְסָם בְּשִׁנֶּיהָ הַקְּטַנּוֹת וְהַלְּבָנוֹת, אַךְ מְהֵרָה שָׁבָה לְפָלְטָם, בְּאָמְרָהּ, כִּי קְלִפּוֹת קָשׁוֹת לָהֶם אֲשֶׁר תִּדְקֹרְנָה אֶת חִכָּהּ.

וַתֹּאמֶר מִרְיָם, לָכֵן מַלְלִי אֶת הַזֵּרְעוֹנִים בֵּין כַּפַּיִךְ, וְהָסְרָה הַקְּלִפָּה מֵעֲלֵיהֶם.

וַתַּעַשׂ רָחֵל כַּאֲשֶׁר אָמְרָה אֲחוֹתָהּ. וַיְהִי בְּכַלּוֹתָהּ לְמַלֵּל, נִתְּקָה אֶת כַּפָּהּ הָאַחַת מֵעַל אֲחוֹתָהּ, וַתָּבוֹא הָרוּחַ וַתִּשָּׂא אֶת הַקְּלִפּוֹת

הַלָּאָה, וַיִּשָּׁאֲרוּ אַךְ הַזֵּרְעוֹנִים הַבְּרוּרִים וְהַטְּהוֹרִים, וַתִּשְׂמַח עֲלֵיהֶם רָחֵל מְאֹד, וַתֹּאמַר, רְאִי, רְאִי נָא אֲחוֹתִי אֶת הַזֵּרְעוֹנִים אֲשֶׁר רָאִיתִי זֶה שָׁנָה בְּגֹרֶן אָבִינוּ.

הֲלֹא זוֹכֶרֶת אַתְּ, הוֹסִיפָה רָחֵל לְפַטְפֵּט, הֲלֹא זוֹכֶרֶת אַתְּ אָז, בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב, כִּי יָצָאנוּ לְטַיֵּל כַּיּוֹם, וַנָּבוֹא עַד גֹּרֶן אָבִינוּ, וְהוּא עֹמֵד בְּכֻתָּנְתּוֹ, וְיָדָיו מֻפְשָׁלוֹת עַד מִמַּעַל לְמַרְפְּקוֹ, וּבְיָדוֹ כְּמוֹ כַף עֵץ גְּדוֹלָה, וַיִּשְׁאַב כְּפַעַם בְּפַעַם מְלוֹא הַכַּף זֵרְעוֹנִים בְּלוּלִים בִּקְלִפּוֹת, וַיִּזְרְקֵם בְּכָל כֹּחוֹ מִמֶּנּוּ וָהָלְאָה, וַתִּשָּׂא הָרוּחַ אֶת הַקְּלִפּוֹת לְמֵרָחוֹק, וַיְהִי עָנָן וְאָבָק גָּדוֹל מְאֹד.

כֵּן, אֲחוֹתִי, עָנְתָה מִרְיָם, זוֹכֶרֶת אָנִי, כִּי אָמַרְתִּי לָךְ אָז, סִגְרִי עֵינַיִךְ, רָחֵל, לְבַל יָבוֹא בָהֶן הָאָבָק וְבָאְבוּ.

וַאֲנִי סְגַרְתִּין, – קָרְאָה רָחֵל – וּבְפָתְחִי אוֹתָן וָאֵרֶא וְהִנֵּה זֵרְעוֹנִים יָפִים וּבָרִים כַּזֵּרְעוֹנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּיָדַי, הָיוּ צְבוּרִים הָלְאָה מְעַט לְרַגְלֵי אָבִינוּ, וּמֵהֶם וָהָלְאָה עוֹד הָיוּ הַקַּשׁ, וְהַתֶּבֶן וְהַקְּלִפּוֹת.

כֵּן, אֲחוֹתִי – אָמְרָה מִרְיָם – וְיָדַעַתְּ, כִּי לַקְּלִפּוֹת הָאֵלֶּה יִקָּרְאוּ מ ו ץ, וְכַף הָעֵץ הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר רָאִית אָז בִּידֵי אָבִינוּ מ ִ ז ְ ר ָ ה שְׁמָהּ, כִּי בָהּ זָרָה אֶת הַגֹּרֶן. – וְאַתְּ שִׂימִי נָא אֶת הַמִּלִּים הָאֵלֶּה אֶל לִבֵּךְ, לְמַעַן תִּזְכְּרִין וְלָמַדְתְּ לְשׁוֹנֵךְ לְדַבֵּר כֵּן.

כֵּן, אֲחוֹתִי, אֶזְכְּרָה כָל אֵלֶּה – עָנְתָה רָחֵל בְּצָהֳלָה – הֵן גַּם אֲנִי זָרִיתִי הַיּוֹם אֶת־גָּרְנִי אֲשֶׁר בְּכַפִּי, וַתְּהִי לִי כַף יָדִי לְמִזְרֶה, וְהָרוּחַ נָשַׁב בָּהּ וַיִּשָּׂא אֶת הַמֹּץ, וַיִּשָּׁאֲרוּ הַזֵּרְעוֹנִים הַבָּרִים.

וְעַתָּה דְּעִי לָךְ – אָמְרָה מִרְיָם – כִּי כֵן יִקָּרְאוּ לַזֵּרְעוֹנִים

הַבָּרִים הָאֵלֶּה „בָּר".

וְאֶת הַבָּר יָשִׂימוּ בְּשַׂקִּים – אָמְרָה מִרְיָם – וְהֶעֱמִיסוּ אוֹתָם עַל הַחֲמוֹר לַהֲבִיא אוֹתָם אֶל הַטַּחֲנָה.

כִּדְבָרֵיךְ! – אָמְרָה מִרְיָם – וְשָׁם יִקַּח הַטּוֹחֵן אֶת־הַבָּר וְשָׂם אוֹתוֹ בְּרֵחַיִם, אֲשֶׁר יִשְׁחָקוּהוּ הָדֵק הֵיטֵב וְהָיָה לְקֶמַח.

מָה אָהַבְתִּי אֶת הַטַּחֲנָה! – אָמְרָה רָחֵל – הֲיָדַעַתְּ מִרְיָם? אֲנִי כְּבָר הָיִיתִי שָׁמָּה, כִּי לְקָחַנִי יְהוֹאָשׁ אָחִינוּ אִתּוֹ בְּהוֹלִיכוֹ אֶת הַבָּר אֶל הַטַּחֲנָה. הֶאָח! מַה־יָּפֶה הַגַּלְגַּל בְּסוֹבְבוֹ, וְקוֹל מַשַּׁק הַמַּיִם וְהַקֶּצֶף הַלָּבָן הָעוֹלֶה עֲלֵיהֶם. גַּם בְּתוֹךְ הַטַּחֲנָה הָיִיתִי, שָׁמָּה יִרְעֲשׁוּ הָאוֹפַנִּים, וְיִשְׁתַּקְשְׁקוּ הָרֵחַיִם עַד לְהַחֲרִישׁ אָזְנַיִם, וְהָאָבָק עוֹלֶה בֶּעָנָן, וְשִׁכְבַת קֶמַח עַל פְּנֵי כָל הַקִּירוֹת וְהָרִצְפָּה.

וְעַל פָּנַיִךְ – עָנְתָה מִרְיָם בִּצְחֹק שְׂפָתַיִם – וְעַל שַׂעֲרוֹתַיִךְ, וְגַם עַל כָּל בְּגָדַיִךְ – הֲלֹא כֵן?

אָמְנָם כֵּן – עָנְתָה רָחֵל – אֲבָל אֵין דָּבָר. הֲלֹא יֵשׁ אֲשֶׁר גַּם אִמֵּנוּ מִתְכַּסָּה בְּאָבָק לָבָן. הֶאָח! זוֹכֶרֶת אֲנִי אֶת אִמֵּנוּ עֵת הָיְתָה מְרַקֶּדֶת אֶת הַקֶּמַח בַּנָּפָה לַהֲכִינוֹ לְמַעֲשֵׂה הַלֶּחֶם, וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה הִיא כֻלָּהּ כְּמוֹ מְסֻיֶּדֶת בְּסִיד, וָאֶצְחַק, וָאֶצְחָק. וַתֹּאמֶר אִמֵּנוּ: אֵין דָּבָר, בִּתִּי, אֶת שִׂמְלוֹתַי אַאֲבִיק, וְאֶת פָּנַי אֶרְחַץ, וְנִקֵּיתִי, כִּי כָל אָבָק הַבָּא מִחוּצָה לָנוּ יֻכַל לָנוּ לַהֲסִירוֹ, אַךְ שִׂימִי נָא לִבֵּךְ בִּתִּי, כִּי לֹא יַעֲלֶה הָאָבָק עַל נַפְשֵׁךְ לְהַשְׁחִיתָהּ. הֲלֹא תֵדְעִי בִתִּי אֶת שִׁירַת רִבְקָה הַקְּטַנָּה וְאִמָּהּ? הוֹסִיפָה אִמֵּנוּ לִשְׁאָלֵנִי, וַיְהִי כִּי הֱשִׁבוֹתִי לָהּ כִּי לֹא יְדַעְתִּיהָ, וַתָּשַׁר וַתֹּאמַר:

רִבְקָה אֶת בִּגְדָהּ זִהֲמָה , וּבִבְכִי אָצָה אֶל אִמָּהּ ,
וַתִּתְנַצֵּל עַל חַטָּאתָהּ . עַל זֹאת עָנְתָה לָהּ הוֹרָתָהּ :
שִׂמְלָה תְּכֻבַּס, וְאָז הִיא טְהוֹרָה. אֲבָל תְּהִי זֹאת לָךְ לְתוֹרָה,
בִּתִּי חֶמְדָּתִי , לְיָמִים בָּאִים . הִשָּׁמְרִי לָךְ כִּי טֹהַר שְׁמֵךְ
לֹא יִכָּתֵם בְּמַעֲשִׂים רָעִים . כִּי מִי יָסִיר זֶה כִּתְמֵךְ ? .

למען אחי הקטנים .

* * *

וּמֶה עָשְׂתָה אִמֵּנוּ אַחֲרֵי כַלּוֹתָהּ לְרַקֵּד אֶת הַקֶּמַח ? שָׁאֲלָה מִרְיָם .

הִיא הֵחֵלָּה לַעֲשׂוֹת אֶת הַלֶּחֶם , עָנְתָה רָחֵל .

הַהִתְבּוֹנַנְתְּ אֶל מַעֲשֵׂה הַלֶּחֶם ?

כֵּן, הִתְבּוֹנַנְתִּי , גַּם שִׁירָה יָדַעְתִּי עַל אדות הַמְּלָאכָה הַזּאת . אִמִּי לִמְּדַתְנִי אוֹתָהּ , הַאָשִׁירָה אוֹתָהּ לְפָנָיִךְ ?

שִׁירִי נָא, שִׁירִי .

שאלות :

איך נקרא לראש השבלת ? מה יש בסאסאה ? מה עשתה רחל לזרעונים ? כמה היה מספרם ? האם מספר הזרעונים שוה בכל השבלים ? האם כוססה רחל את הזרעונים בשניה ? ומדוע ? ומה עשתה אז ? ומה עשתה בכלותה למלל את הזרעונים ? ואיך נשארו הזרעונים אחרי כן ? מה ספרה רחל למרים אחותה ? מה זה מוץ ? ומה זה מזרה ? ואיך נקרא לזרעונים הברים ? ואיה לוקחים את הבר ? ומה יעשו הרחים ? מה ראתה רחל בטחנה ? מה אמרה אם רחל בראות אותה רחל מסוידה ? ואיזה שיר שרה לה ?

---

*) את השיר הזה וכן את השירים הבאים, טוב כי תלמדנה הנערות בעל פה.

ג.

שִׁיר

א.

„הָאִכָּר וְהַטֹּחֵן שְׁנֵיהֶם כַּהֲלָכָה,
„כְּבַר עָבְדוּ, כְּבַר עָמְלוּ, לְהָכִין קִמְחֵנוּ.
„עַתָּה הָאִשָּׁה, עָלֶיהָ הַמְּלָאכָה,
„לְהָכִין הַלֶּחֶם לְהַשְׂבִּיעַ נַפְשֵׁנוּ!"

ב.

כָּכָה אָמְרָה הָאֵם, וְאֶל תּוֹךְ הַנָּפָה
הוֹרִיקָה, בְּהַטּוֹתָהּ הַכַּד הַצָּדָה,
לִבְנַת הַחִטָּה כְּסִיד הַהֵיכָל יָפָה,
וְאֶל תּוֹךְ הַמָּלוֹשׁ אוֹתָהּ שָׁם רִקְּדָה.

ג.

בְּתוֹךְ שִׁכְבַת הַקֶּמַח חֲפִירָה עָשְׂתָה.
וּמַיִם בְּמִדָּה בְּתוֹכָהּ שָׁם שָׁפְכָה.
מְעַט מֶלַח עַל פְּנֵי הַקֶּמַח זָרְתָה,
וּשְׂאוֹר בּוֹ נָתְנָה. וַתָּחֶל הַמְּלָאכָה.

ד.

וַתָּבָל יַחַד, בְּיָדֶיהָ גִּבְּלַתְהוּ.
וַיְהִי בְּלִיל נָרוֹק 1) בָּצֵק מָלֵא לַחַ.

1) לח, לא קשה.

וַתְּכַסֵּהוּ הֵיטֵב . וְכֵן הִנִּיחַתְהוּ
עַל־יַד הַתַּנּוּר לְמַעַן הִתָּפֵחַ .

ה.

וַיִּשְׁהֶה הַבָּצֵק עַד כְּדֵי חִמְצָתוֹ,
וַיֵּשְׁנִית אָז אִמִּי בְּעָז־כֹּחַ לָשַׁתְהוּ .
קֶמַח הוֹסִיפָה , אָז גָּמְרָה לִישָׁתוֹ .
וּלְכִכָּרוֹת כִּכָּרוֹת חַלֵּק חִלְּקַתְהוּ .

ו.

כָּל כִּכָּר וְכִכָּר עַל הַמִּרְדֶּה שָׁתָה,
וְאֶל הַתַּנּוּר הַחַם אוֹתוֹ תָּקָעָה .
וַיֵּאָפֶה הֵיטֵב, אָז אוֹתוֹ כָּרָתָה .
תַּמָּה הַמְּלָאכָה ! אָז שִׂמְחָה הֵרִיעָה .

* * *

וַתֹּאמֶר מִרְיָם , אֶת הַשִּׁירָה אָמְנָם לָמַדְתְּ הֵיטֵב , אַךְ דְּעִי נָא אֲחוֹתִי כִּי לֹא אַךְ דְּבַר שְׂפָתַיִם , כִּי אִם גַּם מַרְאֵה עֵינַיִם וַחֲרִיצוּת כַּפַּיִם דְּרוּשָׁה לַמְּלָאכָה . לָכֵן אִם תֹּאבִי , וְהָיָה בְּיוֹם אֲפוֹתִי אֶת הַלֶּחֶם וַהֲעִירוֹתִיךְ מִשְּׁנָתֵךְ בַּבֹּקֶר וְהִתְבּוֹנַנְתְּ אֶל מְלַאכְתִּי וְלָמַדְתְּ גַּם לַעֲשׂוֹתָהּ כָּמוֹנִי .

וַתִּשְׂמַח רָחֵל לְדִבְרֵי אֲחוֹתָהּ וַתֹּאמֶר , הֶאָח ! עֲשִׂי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתְּ , הָעִירִינִי , הַשְׁכֵּם הָעִירִינִי , וְאָנֹכִי אָקוּמָה מְהֵרָה .

שאלות:

מה אמרה האם ? מה עשתה האם ? מה זה לבנת חטה ? אנה

שמה את הקמח ? מה עשתה בתיר שבבת הקמח ? מה זרתה על פניו ? ומה הוסיפה עוד ? מה זה גבל ? מה זה גרוק ? איפוא שמה את הבצק למען תפח ? ספרי את תכן השיר : מה אמרה מרים בשמעה את השיר ?

ד.

מַעֲשֵׂה הַלִּישָׁה.

וְיוֹם אֲפִיַּת הַלֶּחֶם בָּא, הַשַּׁחַר אַךְ הִלְבִּין אֶת פְּנֵי הַמִּזְרָח וּמִרְיָם הֵעִירָה אֶת אֲחוֹתָהּ לָקוּם. וַיְהִי אַךְ פָּקְחָה רָחֵל אֶת עֵינֶיהָ וַתְּמַהֵר וַתֵּרֶד מֵעַל הַמִּטָּה וַתִּלְבַּשׁ אֶת בְּגָדֶיהָ, וַתִּרְחַץ יָדֶיהָ וּפָנֶיהָ, וַתְּמַהֵר אֶל בֵּית הַתַּנּוּר לַעֲמֹד עַל יַד אֲחוֹתָהּ, וַתֵּרֶא וְהִנֵּה מִרְיָם לָקְחָה אֶת כַּד הַקֶּמַח וַתּוֹרִיקֵהוּ אֶל תּוֹךְ הַנָּפָה וַתְּרַקְּדֵהוּ.

וַתֹּאמֶר רָחֵל, הַקֶּמַח הֲלֹא נָקִי הוּא וְלָמָּה תְּרַקְּדִיהוּ ?

וַתֹּאמֶר מִרְיָם, טוֹב לַלֶּחֶם כִּי יְהִי קִמְחוֹ תָחוּחַ יָפֶה, וְהַקֶּמַח הַזֶּה יַעַן נָח בְּשַׂקּוֹ יָמִים רַבִּים בִּמְעַט הָיָה לְגוּשׁ, עַל כֵּן רִקַּדְתִּיו בַּנָּפָה לְמַעַן יָשׁוּב וְהָיָה תָחוּחַ.

וַיְהִי כִּרְאוֹת רָחֵל אֶת מִרְיָם שָׂמָה מֶלַח בַּקֶּמַח, וַתָּשָׁב וַתִּשְׁאַל, מַה חֵפֶץ לָךְ מִרְיָם בַּמֶּלַח הַזֶּה ?

וַתֹּאמֶר מִרְיָם. לְבִלְתִּי יְהִי הַלֶּחֶם תָּפֵל, כִּי כָל מַאֲכָל בְּלִי מֶלַח תָּפֵל הוּא וַחֲסַר טַעַם. הֲלֹא גַם בַּבָּשָׂר וּבַנָּזִיד יָשִׂימוּ מֶלַח, כַּאֲשֶׁר יָדַעַתְּ. וְעַתָּה רָחֵל — הוֹסִיפָה מִרְיָם וַתֹּאמֶר — הַגִּישִׁי לִי אֶת הַשְּׂאוֹר, שָׁמָּה הוּא עַל הָרַף בְּכַף הַחֶרֶס.

וַתִּקְפֹּץ רָחֵל עַל הַכִּסֵּא עַל יַד הָרַף וַתּוֹרֶד בְּיָדֶיהָ אֶת הַסַּף וְהִנֵּה בָּצֵק בְּתוֹכוֹ וְרֵיחוֹ חָמוּץ. וַתֹּאמַר:

מַה לָּךְ מִרְיָם אֶל הַבָּצֵק הַיָּשָׁן הַזֶּה אֲשֶׁר כְּבַר נֶחְמָץ? הֲלֹא בָּצֵק חָדָשׁ תַּעֲשִׂי עַתָּה.

וַתֹּאמֶר מִרְיָם, אַךְ בְּלִי הַבָּצֵק הַיָּשָׁן הַזֶּה, הַבָּצֵק הֶחָדָשׁ לֹא יִתָּפַח, וְהָיָה הַלֶּחֶם גּוּשׁ וְכָבֵד מְאֹד לֹא יִנְעַם לַחֵיךְ וְגַם לֹא יֵיטַב לַבֶּטֶן, כִּי יֵשׁ אֲשֶׁר יָבִיא לֶחֶם כָּזֶה מַכְאוֹבִים רַבִּים. אַךְ הַבִּיטִי נָא וּרְאִי אֲחוֹתִי - הוֹסִיפָה מִרְיָם לֵאמֹר בְּקַחְתָּהּ בְּיָדָהּ פְּרוּסַת לֶחֶם אָפוּי — הַלֶּחֶם הַזֶּה אֲשֶׁר בְּיָדַי נָפוּחַ וְקַל הוּא מְאֹד, וּמָלֵא חֲלוּלִים חֲלוּלִים, וְכָל אֵלֶּה עָשָׂה הַשְּׂאוֹר, הוּא הַבָּצֵק הַיָּשָׁן אֲשֶׁר בָּזִית אוֹתוֹ. וְיָדַעַתְּ מֵעַתָּה כִּי חֹק עוֹלָם בְּכָל דָּבָר וּמַעֲשֶׂה, כִּי הֶחָדָשׁ בְּלִי יָשָׁן לֹא יַצְלִיחַ. לוּלֵא אֲבוֹתֵינוּ שֶׁהָיוּ לָנוּ, לוּלֵא הַזְּקֵנִים הַיְקָרִים הָאֵלֶּה הַמְלַמְּדִים אוֹתָנוּ וְנוֹתְנִים בָּנוּ רוּחַ מוּסָר וָדַעַת, הֲלֹא בִגְלָמִים הָיִינוּ, קָשִׁים וּכְבֵדִים וְלֹא הִצְלַחְנוּ לְכָל דָּבָר.

וְרָחֵל שָׁבָה וַתִּתְבּוֹנֵן לְמַעֲשֵׂה מִרְיָם אֲחוֹתָהּ, וַתֵּרֶא וְהִנֵּה הִיא נָתְנָה מַיִם בַּקֶּמַח וַתְּגַבְּלֵם יַחַד וַיִּהְיוּ לְעִסָּה רַבָּה, וַתָּשֶׂם בָּהּ אֶת הַשְּׂאוֹר וַתָּלָשׁ, וַתּוֹסֶף קֶמַח, וַתּוֹסֶף מַיִם, וַתָּשָׁב וַתָּלָשׁ עַד אֲשֶׁר כִּלְּתָה הַמְּלָאכָה, וַתְּהִי הָעִסָּה מִתְפַּשֶּׁטֶת עַל פְּנֵי קַרְקַע כָּל הַמָּלוּשׁ, אַךְ לֹא מִלְאָה אוֹתוֹ בִּלְתִּי עַד הַחֵצִי.

וַתֹּאמֶר רָחֵל, לָמָּה אֵיפוֹא לָךְ הַמָּלוּשׁ הֶעָמֹק הַזֶּה, הֲלֹא גַּם בָּאַגָּן הַצַּף אֲשֶׁר לָנוּ יָכֹלְתְּ לַעֲשׂוֹת אֶת הָעִסָּה?

וַתֹּאמֶר מִרְיָם, לָכֵן חַכִּי נָא עַד הִתָּפַח הָעִסָּה וּמָלְאָה

אֶת כָּל הַמָּלוֹשׁ וְגַם תַּעֲבֹר עַל כָּל גְּדוֹתָיו, וְלֹא תִשְׁאַלִי עוֹד.

שאלות:

מה עשתה מרים ביום אפית הלחם? המהרה רחל לקום? איה הוריקה מרים את כד הקמח? ומה עשתה אחרי כן? ומה שאלה רחל בראותה את מרים מרקדת את הקמח? ומה השיבה לה מרים? ולמה נשים מלח בלחם? ולמה נשים שאור? איך יהיה הבצק מבלי שאור? ואיך הוא בשאור? ומה שמה עוד מרים במלוש אחרי המלח? ואיך לישה את הלחם? ולמה לקחה מלוש עמוק?

ה.

מַעֲשֵׂה הָאֲפִיָּה.

וַיְהִי בְּהָרִים מִרְיָם אֶת יָדֶיהָ מֵהַמָּלוֹשׁ וַתְּנַקֶּה אוֹתָן מֵהַבָּצֵק אֲשֶׁר נִדְבַּק בָּהֶן, וַתְּמַהֵר וַתָּשֶׂם גְּזָרוֹת עֵצִים בְּתוֹךְ הַתַּנּוּר וַתָּצֶת בָּהֶן אֵשׁ וַיִּבְעֲרוּ הָעֵצִים וַיַּסִּיקוּ אֶת הַתַּנּוּר.

וַיְהִי בְטֶרֶם כְּלוֹת הָסֵק הַתַּנּוּר וְהָעִסָּה תָפְחָה וַתִּקָּחֶהָ מִרְיָם בְּיָדָהּ שְׁלִישִׁית וַתְּגַלְגְּלֶהָ בְּקֶמַח רַב וַתָּלֶשׁ אוֹתָהּ וַתְּלַטֵּשׁ אוֹתָהּ בְּכֹחַ וְרָעָה עַד הַטַּמְטְמָה, וַתִּקַּח אֶת הַקֶּרֶץ בְּיָדָהּ וַתְּחַלֵּק בּוֹ אֶת הָעִסָּה לִמְקָרְצוֹת, וַתָּשָׁב וַתִּקְטֹף בְּיָדֶיהָ אֶת כָּל אַחַת הַמְּקָרְצוֹת וַתַּעַשׂ אוֹתָהּ תַּבְנִית כִּכָּר, וַתְּקַבֵּל אֶת מַעֲשֵׂה הַכִּכָּרוֹת וַתְּסַדְּרֵם אֶחָד אֶחָד עַל פְּנֵי הַדַּף אֲשֶׁר עַל יַד הַתַּנּוּר.

וּמִקְרֶצֶת קְטַנָּה בְּגֹדֶל חֲצִי בֵיצָה לָקְחָה מִרְיָם בְּיָדָהּ בְּדוּבְבָהּ בִּשְׂפָתֶיהָ מִלִּים אֲחָדוֹת בְּלַחַשׁ, וַתַּשְׁלִיכֶהָ אֶל תּוֹךְ הַתַּנּוּר

הַבּוֹעֵר לִשְׂרֵפָה.

מַה־זֹּאת עָשִׂית הַפַּעַם מִרְיָם? שָׁאֲלָה רָחֵל בְּתִמָּהוֹן.

הִפְרַשְׁתִּי חַלָּה כַּאֲשֶׁר תְּצַוֶּה תוֹרָתֵנוּ, עָנְתָה מִרְיָם, וּבֵרַכְתִּי עַל הַהַפְרָשָׁה:

בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַפְרִישׁ חַלָּה

מַה הַדָּבָר הַזֶּה, מִרְיָם? אָנָּא בַּאֲרִי לִי! הִפְצִירָה רָחֵל בַּאֲחוֹתָהּ.

וַתֹּאמֶר מִרְיָם, עוֹדֵךְ צְעִירָה לְיָמִים אֲחוֹתִי, לֹא תוּכְלִי הָבִין כָּל הַדָּבָר הַזֶּה לַאֲשׁוּרוֹ, חַכִּי נָא עַד תִּגְדְּלִי וְלָמַדְתְּ בְּבֵית הַסֵּפֶר אֶת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה וְהִתְבָּאֵר לָךְ הַדָּבָר. אַךְ בָּעֵת עָלַיִךְ לָדַעַת, רַק כִּי בֵן צִוָּה ה׳ לֵאמֹר: רֵאשִׁית עֲרִיסֹתֵכֶם חַלָּה תָּרִימוּ תְרוּמָה לַה׳ לְדוֹרוֹתֵיכֶם.

וַתִּפְצַר רָחֵל בַּאֲחוֹתָהּ לָתֵת גַּם לָהּ מִקְרֶצֶת אַחַת וְעָשְׂתָה אוֹתָהּ כִּכָּר, וַתֵּעָתֵר לָהּ מִרְיָם. וַתִּקַּח רָחֵל מִקְרֶצֶת אַחַת וַתְּקַטֵּפָהָ כַּאֲשֶׁר רָאֲתָה אֲחוֹתָהּ עוֹשָׂה וְגַם הֵטִיבָה עֲשׂוֹת.

אָז לָקְחָה מִרְיָם בְּיָדָהּ מַחְתָּה וַתַּחְתֶּה בְּתוֹכָהּ אֶת כָּל הַגֶּחָלִים אֲשֶׁר בַּתַּנּוּר, וַתִּקַּח בְּיָדָהּ אֶת מַטְאֲטֵא הַתַּנּוּר, וְהוּא חֲבִילַת וְרָדִים בְּרֹאשׁ קָנֶה אָרוֹךְ, וַתְּטַבְּלֵהוּ בַּמַּיִם וַתַּעֲבִירֵהוּ עַל פְּנֵי רִצְפַּת הַתַּנּוּר הַמְּסֻקָּה מְאֹד, וְקוֹל תּוֹסֵס בְּקוֹל אֵשׁ מַבְעָה מַיִם נִשְׁמַע מִתּוֹךְ הַתַּנּוּר, כָּכָה עָשְׂתָה פְּעָמִים אֲחָדוֹת.

וַתֹּאמֶר רָחֵל מַה־זֶּה עָשִׂית אֲחוֹתִי, כִּי תְצַנְּנִי אֶת הַתַּנּוּר? הֲכִי לֹא תָחוּשִׁי פֶּן לֹא יֵאָפֶה הַלֶּחֶם הֵיטֵב?

וַתַּעַן מִרְיָם, הַכֹּל בְּמִדָּה! כַּאֲשֶׁר לֹא טוֹב לַלֶּחֶם תַּנּוּר מְצֻנָּן הַרְבֵּה פֶּן תֵּצֵא פַּת נְפוּלָה, כֵּן גַּם יֵרַע לוֹ הַהַסָּקָה בְּמִדָּה יְתֵרָה, כִּי אָז יְמַהֲרוּ הַכִּכָּרוֹת לִקְרֹם פְּנֵיהֶם עַד הִשָּׂרְפָם בְּעוֹד אֲשֶׁר הַבָּצֵק בְּתוֹכָם לֹא יֵאָפֶה הֵיטֵב, וְהָיְתָה זֹאת לָךְ לְתוֹרָה לְכָל מַעֲשַׂיִךְ לְבִלְתִּי תַעֲשִׂי אוֹתָם לֹא בְקַדַּחַת וּבְבֶהָלָה וְגַם לֹא בְעַצְלָה וּבַעֲצַלְתַּיִם, כִּי אִם בִּזְרִיזוּת מְיֻשֶּׁבֶת.

וַתְּכַל מִרְיָם לְהָכִין אֶת הַתַּנּוּר וַתִּקַּח בְּיָדָהּ מִרְדֶּה וַתִּזֶר עָלָיו מְעַט קֶמַח וַתִּתֵּן עָלָיו כִּכָּר אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם וַתְּבִיאֵם אֶל תּוֹךְ הַתַּנּוּר, וְכָכָה שֵׁנִית וּשְׁלִישִׁית עַד הֵבִיאָה כָּל הַכִּכָּרִים אֶל תּוֹךְ הַתַּנּוּר, וְרָחֵל עֹמֶדֶת עַל חֶפְצָהּ לָתֵת אֶת כִּכָּרָהּ בַּתַּנּוּר בְּיָדֶיהָ וַתֵּאוֹת לָהּ אֲחוֹתָהּ, וַתִּקַּח רָחֵל אֶת כִּכָּרָהּ וַתִּתְּנֵהוּ עַל הַמִּרְדֶּה וַתְּשִׂימֵהוּ בְּיָדָהּ אֶל תּוֹךְ הַתַּנּוּר, וְדַעְתָּהּ זָחָה עָלֶיהָ.

וַתִּסְגֹּר מִרְיָם אֶת פִּי הַתַּנּוּר וַתֵּצֵא לַעֲרֹךְ הַשֻּׁלְחָן לִסְעוּדַת הַבֹּקֶר, וְרָחֵל עֹמֶדֶת עַל־יַד הַתַּנּוּר לִשְׁמֹר עַל הַלֶּחֶם לְבַל יִשָּׂרֵף. וַיְהִי כַּעֲבֹר שָׁעָה וַתִּפְתַּח רָחֵל אֶת סֶגֶר פִּי הַתַּנּוּר וַתָּצִיץ אֶל תּוֹכוֹ וַתֵּרֶא וְהִנֵּה קָרְמוּ פְּנֵי הַכִּכָּרוֹת וּמַרְאֵיהֶם צָהוֹב כַּזָּהָב. וַתְּמַהֵר לִקְרֹא לַאֲחוֹתָהּ, וַתֹּאמֶר, רְאִי, הִנֵּה כְּבָר נֶאֱפָה הַלֶּחֶם וַתָּבֹא עִתּוֹ לִרְדוֹתוֹ, וַתְּמַהֵר מִרְיָם אֶל הַתַּנּוּר, וַתֵּרֶא כִּי צָדְקָה רָחֵל, וַתְּמַהֵר וַתִּרְדֶּה אֶת הַלֶּחֶם וַתִּתְּנֵהוּ עַל הַדַּף. וַתֹּאמֶר רָחֵל לָקַחַת אֶת כִּכָּרָהּ לֶאֱכֹל, וַתִּגְעַר בָּהּ מִרְיָם וַתֹּאמֶר, רֵאשִׁית לֹא יִסְכֹּן לְנַעֲרָה כָּמוֹךְ

לַחְטֹף וְלֶאֱכֹל בְּבֶהָלָה, הֲלֹא עוֹד מְעַט נֵשְׁבָה כֻּלָּנוּ עַל יַד הַשֻּׁלְחָן וְרָחַצְנוּ יָדֵינוּ כַּמִּשְׁפָּט וּבֵרַכְנוּ:

„בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ".

וְאָכַלְנוּ בִּמְנוּחָה וּבְרֹחַב לֵב.

וְזֹאת שֵׁנִית, כִּי אַל לֶאֱכֹל לֶחֶם בְּעוֹדוֹ חַם מְאֹד פֶּן יִבָלַע לָךְ וְתָחֳלִי חָלִילָה מַחֲלָה עַזָּה מְאֹד אֲשֶׁר אַחֲרִיתָהּ מָוֶת, לָכֵן יִשַּׂמְתִּי הַלֶּחֶם עַל הַדַּף לְמַעַן יָפוּג חֻמּוֹ.

וַתִּשְׁמַע רָחֵל לְדִבְרֵי אֲחוֹתָהּ וַתִּתְאַפַּק, אַךְ לְבָבְיָתָהּ 1) הָלְמָה פָּעַם, כִּי קָצְרָה רוּחָהּ לָדַעַת מִשְׁפַּט אָבִיהָ וְאִמָּהּ עַל הַלֶּחֶם אֲשֶׁר אָפְתָה, וַתָּרָץ מֵרֶגַע לְרֶגַע אֶל הַשָּׁעוֹן לִרְאוֹת אִם כְּבָר בָּאָה עֵת הַסְּעוּדָה.

אַךְ סוֹף סוֹף בָּאָה הָעֵת אֲשֶׁר חִכְּתָה אֵלֶיהָ. וַתְּמַהֵר רָחֵל אֶל חֲדַר הָאֹכֶל וּבִכָּרָה בְיָדָהּ, וַתִּתֵּן לְאִמָּהּ פְּרוּסָה לִטְעֹם, וְאֶת הַנִּשְׁאָר אָכְלָה הִיא בְּחֶמְאָה, וַתִּתְעַנֵּג בּוֹ מְאֹד.

אָמְנָם, יָפָה בִּכָּרֵךְ, בִּתִּי, לְמַרְאֶהָ, אָמְרָה אֵם רָחֵל, וְגַם עָרֵב הוּא לְמַאֲכָל, עוֹד מְעַט יִהְיֶה עָלַיִךְ לְהָכִין אֶת כָּל הַלֶּחֶם בְּעַצְמֵךְ, וְהַיּוֹם הַהוּא לֹא יִרְחַק חֹק.

שְׁאֵלוֹת:

מה עשתה מרים אחרי כלותה ללוש? ומה עשתת בטרם כלות

1) לב קטן.

התנור מהסק ? איך חלקה את העסה אחרי הטמטמה ? איזה תבנית נתנה למקרצות ? איפוא שמה את הככרות ? מה עשתה במקרצת הקטנה שלקחה ? איזו ברכה אמרה ? מה הפצירה רחל באחותה ? ומה השיבה לה אחותה ? במה הוציאה מרים את הגחלים מהתנור ? ומה עשתה אחרי כן ? ומה שאלה רחל ? ומה ענתה מרים ? ומה עשתה מרים כאשר כלתה להכין את התנור ? האם טוב לאכל לחם חם ? מה צריך לאמר לפני אכלנו את הלחם ? מה אמרה אם רחל בטעמה מכבר בתה ? .

ו.

הַבִּקּוּר בַּמּוֹשָׁבָה.

וְהַיָּמִים „יְמֵי סַגְרָה" בְּבֵית הַסֵּפֶר לְבָנוֹת בִּירוּשָׁלָיִם. רֹב הַנְּעָרוֹת הָלְכוּ לָהֶן בִּלְוַיַת הוֹרֵיהֶן לִמְקוֹמוֹת טִיּוּל שׁוֹנִים לְחַזֵּק אֶת גּוּפָן אַחֲרֵי עֲבוֹדָתָן. אֵלֶּה לְיָפוֹ לִרְחֹץ בְּמֵימֵי הַיָּם הַגָּדוֹל, וְאֵלֶּה לִירִיחוֹ עִיר הַתְּמָרִים, אֵלֶּה לְכַרְמֵי חֶבְרוֹן. וְאֵלֶּה לְהַר הַטּוֹב הַזֶּה הוּא „הַלְּבָנוֹן".

וִישׁוּלַמִּית הַקְּטַנָּה הָלְכָה גַּם הִיא הַיַּרְדֵּנָה, אֶל הַמּוֹשָׁבָה הַיָּפָה „מִשְׁמַר הַיַּרְדֵּן" אֲשֶׁר עַל יַד הַנָּהָר הַהוּא אֵצֶל „גֶּשֶׁר בְּנוֹת יַעֲקֹב" מִמּוּל הַבָּשָׁן, כִּי בַּמּוֹשָׁבָה הַהִיא יָשְׁבָה יָעֵל אֲחוֹתָהּ הַבְּכִירָה הַנְּשׂוּאָה לְאַחַד הָאִכָּרִים, וַתְּכַל נֶפֶשׁ יְחִיאֵל אָבִיהָ לִרְאוֹתָהּ.

וּבַיָּמִים הָהֵם הָלְכָה אֹרְחַת פְּרָדִים „צְפַתָּה" בְּדֶרֶךְ עַל יַד הַיַּרְדֵּן, וַיִּסָּפְחוּ יְחִיאֵל וּבִתּוֹ אֶל הָאֹרְחָה הַזֹּאת. וַיִּשְׂכֹּר לוֹ יְחִיאֵל שְׁנֵי פְרָדִים, פֶּרֶד אֶחָד לְרִכְבָּה לוֹ וְאֶת הַפֶּרֶד הַשֵּׁנִי

לְבִתּוֹ וּלְהַכְּבֻדָּה אֲשֶׁר אִתּוֹ, לְבוּשׁ וְצֵידָה וּמַתָּנוֹת לְבִתּוֹ, כְּלֵי בֵית מַעֲשֵׂה חָרָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם, וַיָּשֶׂם אֶת הַכְּבֻדָּה בְּתֵבָה אַחַת, וּלְבִתּוֹ הֵכִין תֵּבָה שֵׁנִית מְרֻפֶּדֶת בְּכָרִים וּכְסָתוֹת, וַיְקַשֵּׁר אֶת אָזְנֵי שְׁתֵּי הַתֵּבוֹת יַחַד בִּרְצוּעַת עוֹר חֲזָקָה וַיִּתֵּן אֶת שְׁתֵּי הַתֵּבוֹת עַל גַּב הַפֶּרֶד, הָאַחַת לְעֻמַּת רְעוּתָהּ, וַיְהִי כְּשֶׁבֶת שׁוּלַמִּית בְּתוֹךְ תֵּבָתָהּ, וַתִּהְיֶינָה שְׁתֵּי הַתֵּבוֹת כִּשְׁתֵּי כַּפּוֹת הַמֹּאזְנַיִם כַּד בְּכַד.

וְהִנֵּה הַשַּׁחַר עָלָה וְהָאֹרְחָה יָצְאָה לְדַרְכָּהּ וּפָנֶיהָ מִזְרָחָה בַּדֶּרֶךְ הַהוֹלֶכֶת לִירִיחוֹ. וַתַּעֲבֹר בֵּינוֹת הָרִים גְּבוֹהִים וָרָמִים וְעַל פְּנֵי גֵּאָיוֹת עֲמֻקִּים וַעֲרוּצֵי נְחָלִים, וַתִּתְעַנֵּג שׁוּלַמִּית מְאֹד עַל הַמַּרְאֶה הַנֶּחְמָד עַד בּוֹאָהּ לִירִיחוֹ עִיר הַתְּמָרִים וְהַגַּנִּים, שָׁמָּה עָמְדָה כָּל הָאֹרְחָה, וּבְצֵל אֵלָה עֲבֻתָּה יָשְׁבוּ כָּל הַנּוֹסְעִים עַל מַחְצָלוֹת פְּרוּשׂוֹת, וַיִּקַּח אִישׁ אִישׁ אֶת שַׂק צֵדָתוֹ וַיִּסְעֲדוּ לִבָּם, וַיִּשְׁתּוּ מִמֵּימֵי „מַעְיַן אֱלִישָׁע" הַזַּכִּים וְהַטְּהוֹרִים, וַיָּנוּחוּ כְּשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת וַיָּשׁוּבוּ וַיִּרְכְּבוּ אִישׁ עַל פִּרְדּוֹ, וְשׁוּלַמִּית יָשְׁבָה בְּתוֹךְ תֵּבָתָהּ וַיֵּלְכוּ הָלְאָה לְדַרְכָּם.

וַיַּעַבְרוּ כָּל הַדֶּרֶךְ בָּעֲרָבָה כִּשְׁנֵי יָמִים, וַיַּעַבְרוּ עַל פְּנֵי „טְבֶרְיָה", וְעַל פְּנֵי חוֹף „יַם כִּנֶּרֶת", עַד בּוֹאָם „מִשְׁמָרָה הַיַּרְדֵּן".

וַיָּסוּרוּ יְחִיאֵל וְשׁוּלַמִּית אֶל בֵּית יָעֵל, וּשְׁאָר בְּנֵי הָאֹרְחָה פָּנוּ הָהָרָה אֶל מוּל פְּנֵי „צְפַת".

וְיָעֵל וְעַמִּיאֵל אִישָׁהּ קִבְּלוּ אֶת פְּנֵי יְחִיאֵל אֲבִיהֶם בְּאַהֲבָה רַבָּה, וַיִּשְׂמְחוּ מְאֹד לִקְרַאת שׁוּלַמִּית, וַיְחַבְּקוּם וַיְנַשְּׁקוּם.

שאלות: מה זה ימי פגרה? איה הלכו הבנות לטיל? ולמה הלכו? איה הלכה שולמית? מה זאת מושבה? ומדוע הלכה שולמית למשמר הירדן? מה זה אכר? מה זאת ארחה? מה עשה יחיאל? מה לקח אתו מירושלם? איך הלכה הארחה? לאיזו עיר באו ראשונה? מאיזה מעין שתו מים? איזה ערים ראתה שולמית בדרכה? איה פנו יתר בני הארחה? ספרי את הספור בקצרה.

ז.

(המשך)

וְתָמָר בַּת יָעֵל נַעֲרָה כְּבַת עֶשֶׂר שָׁנִים מִהֲרָה לְהִתְוַדַּע אֶל שׁוּלַמִּית דּוֹדָתָהּ הַקְּטַנָּה, וַתְּשׂוֹחַחְנָה יַחַד, וַתְּסַפֵּר אִשָּׁה לִרְעוּתָהּ אֶת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הֵשִׂיחוּ אוֹתָהּ. שׁוּלַמִּית סִפְּרָה לְתָמָר עַל אֹדוֹת יְרוּשָׁלַיִם וְהֵיכָלֶיהָ וּבָתֶּיהָ הַיָּפִים בָּעִיר וּמִחוּץ לָעִיר, וְעַל אֹדוֹת בֵּית הַסֵּפֶר וְהַתַּלְמִידוֹת וְהַמּוֹרוֹת וְהַלִּמּוּדִים, וְתָמָר אַף הִיא סִפְּרָה לָהּ עַל אֹדוֹת קְצִיר הַשָּׂדוֹת, וּבְצִיר הָעֲנָבִים, וְלֶקֶט הַשּׁוֹשַׁנִּים אֲשֶׁר מֵהֶם יַעֲשׂוּ אֶת שֶׁמֶן הַוֶּרֶד הַיָּקָר, וְעַל אֹדוֹת שְׁאָר הַמְּלָאכוֹת הַיָּפוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר תִּתְעַנַּגְנָה עֲלֵיהֶן הַבָּנוֹת הַקְּטַנּוֹת, וַתִּשְׁתַּעֲשַׁעְנָה כָּכָה כְּשָׁעָה אַחַת עַד אֲשֶׁר קָרְאָה אוֹתָן יָעֵל לָגֶשֶׁת אֶל הַשֻּׁלְחָן, אֲשֶׁר עָרְכָה לִכְבוֹד הָאֹרְחִים הַיְקָרִים.

שולמית יָשְׁבָה עַל יַד אֲחוֹתָהּ, וְתָמָר עָמְדָה עַל־ הַמִּסְבִּים לְשַׁמְּשָׁם לְהַגִּישׁ לָהֶם אֶת הַקְּעָרוֹת וְאֶת הַכּוֹסוֹת, וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂמָחוּ.

וַיֵּשֶׁב יְחִיאֵל לָנוּחַ, וְתָמָר אָמְרָה אֶל שׁוּלַמִּית: הִנֵּה רָפָה חֹם הַיּוֹם, וְהָרוּחַ מֵהַר הַחֶרְמוֹן הַנִּרְאֶה לָנוּ מֵרָחוֹק בַּעֲטֶרֶת הַשֶּׁלֶג עַל רֹאשׁוֹ, מְנַשֶּׁבֶת לְהָשִׁיב נָפֶשׁ. וְעַתָּה אִם לֹא עֲיֵפָה אַתְּ מֵעֲמַל הַדֶּרֶךְ וְיֵשׁ אֶת נַפְשֵׁךְ נַעֲבֹר נָא אֶת־ הַיַּרְדֵּן עַל פְּנֵי הַגֶּשֶׁר, הִנֵּה שָׁמָּה פָּרוֹתֵינוּ רוֹעוֹת עַל־יַד־ אֲבִיעֶזֶר אָחִי, וְרָאִית אֶת פָּרָתִי „אֲדוּמָה" וְאֶת עֶגְלָתָהּ הַקְּטַנָּה.

וַתֹּאמֶר שׁוּלַמִּית, חָלִילָה! לֹא עֲיֵפָה אֲנִי מְאוּמָה, הֲכִי בָאתִי הֵנָּה לְהַעֲבִיר זְמַנִּי בְתַנוּמָה? הָבָה וְנֵלֵכָה.

וַתֵּלַכְנָה הַנְּעָרוֹת שְׁלוּבוֹת־זְרֹעַ, וַתֵּרַדְנָה אֶל הַגֶּשֶׁר וַתַּעֲבֹרְנָה אוֹתוֹ, וַתַּעֲלֶינָה עַל הָרָמָה, וְהִנֵּה שָׂדֶה מִרְעֶה רְחַב יָדַיִם, וּפָרוֹת אֲדֻמּוֹת, לְבָנוֹת, שְׁחוֹרוֹת, וּטְלוּאוֹת הַרְבֵּה מְאֹד זְרוּיוֹת עַל פְּנֵי הַכִּכָּר, מֵהֶן מְהַלְּכוֹת וְרוֹעוֹת, מֵהֶן רוֹבְצוֹת וּמְלַחֲכוֹת אֶת הָעֵשֶׂב מִסָּבִיב לָהֶן, וּמֵהֶן עֹמְדוֹת וּמֵנִיקוֹת אֶת בְּנֵיהֶן וְהָעֲגָלִים וְהָעֲגָלוֹת מְרַקְּדִים וּמִתְרוֹצְצִים אָנָה וָאָנָה.

וַאֲבִיעֶזֶר אָחִי תָמָר הוּא הָרוֹעֶה אֶת הָעֵדֶר, וַיֵּשֶׁב לוֹ בִמְנוּחָה תַחַת צֵל אֵלָה עֲבֻתָּה, וַיְפַצֵּל מוֹטוֹת עֵץ לַעֲשׂוֹת אוֹתָם מַקְלוֹת וְנִבּוּטִים [1], וְכַלְבּוֹ הַגָּדוֹל „שַׁרְשֶׁרֶת" רוֹבֵץ לְרַגְלָיו.

וַתִּגַּשְׁנָה הַנְּעָרוֹת אֶל הָרוֹעֶה, וְתָמָר הִגִּידָה לְאָחִיהָ עַל

*) מקלות עם ראשים עבים.

אדות שׁוּלַמִּית מַה הִיא לָהֶם. וַיִּשְׂמַח אֲבִיעֶזֶר לִקְרָאתָהּ וַיְזַמִּינָהּ לָשֶׁבֶת אֶצְלוֹ לְשׂוֹחֵחַ אִתָּהּ. וַתֵּשֶׁב לִימִינוֹ, וְתָמָר יָשְׁבָה לִשְׂמֹאלוֹ, וַתִּתְעַנֵּג שׁוּלַמִּית עַל מַרְאֵה הַמָּקוֹם הַנֶּחְמָד וְהַבָּקָר הָרוֹעִים בּוֹ, כִּי לֹא רָאֲתָה כָּזֹאת מִיָּמֶיהָ.

שאלות:

מה שם בת יעל? מה ספרו אשה באזני רעותה? איזה שמן יעשו מהשושנים? מה עשה יחיאל אחרי האכילה? ומה עשו הנערות? מה ראו מעל הרמה? איך היו הפרות? מי היה הרועה? ומה עשה הרועה? מה הגידה תמר לאחיה?

ח.

(המשך)

וְתָמָר הֶרְאֲתָה לְשׁוּלַמִּית פָּרָה אַחַת אֲדֻמָּה, וּמִצְחָהּ קְשׁוּרָה בְּקֶשֶׁר אָדוֹם מִתַּחַת צַוָּארָהּ, וַתֹּאמַר, זֹאת הִיא פָּרָתִי, בְּעוֹדֶנָּה עֶגְלָה נְתָנָהּ לִי אָבִי וַיֹּאמַר: גַּדְּלִי אוֹתָהּ, בִּתִּי, עֲדֵי הֱיוֹתָהּ לְפָרָה טוֹבַת מַרְאֶה וּבְרִיאַת בָּשָׂר, וְהִרְוְתָה אוֹתָךְ חָלָב אֲשֶׁר תַּחְלְבִי בְּאֶצְבְּעוֹתַיִךְ, וְהֶאֱכִילָה אוֹתָךְ חֶמְאָה אֲשֶׁר תָּמוּצִי בְּיָדַיִךְ.

וַתִּשְׁאַל שׁוּלַמִּית וַתֹּאמַר, הֲכִי הָעֲגָלוֹת הַקְּטַנּוֹת לֹא תִתֵּנָּה חָלָב? וַתִּצְחַק תָּמָר עָלֶיהָ מְאֹד, אַךְ אֲבִיעֶזֶר גָּעַר בַּאֲחוֹתוֹ, וַיֹּאמֶר לֹא נָכוֹן אֲחוֹתִי לְהַכְלִים אִישׁ עַל שָׁאֲלוֹ דָּבָר אֲשֶׁר לֹא יָדַע, פֶּן יֶחְדַּל מִשְּׁאֹל וְהָיָה נִבְעָר מִדָּעַת. שׁוּלַמִּית בַּת כְּרַךְ לֹא תֵדַע מְאוּמָה מִכֹּל אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה וְהִיא שׁוֹאֶלֶת לְמַעַן תֵּדַע, וְאַתְּ בַּת כְּפָר כִּי תָבוֹאִי יְרוּשָׁלַיְמָה וְרָאִית דְּבָרִים הַרְבֵּה, תִּתְפַּלְאִי עֲלֵיהֶם וְלֹא תֵדְעִי מָה הֵם, וְהָיָה כִּי תֵבוֹשִׁי מִלִּשְׁאֹל פֶּן יִשְׂחֲקוּ עָלַיִךְ, וְיָשַׁבְתְּ

לְבֵיתֵךְ וְהָיִית בַּעֲרָה כְּבָרִאשׁוֹנָה.

וַיִּפֶן אֲבִיעֶזֶר אֶל דּוֹדָתוֹ הַקְּטַנָּה וַיֹּאמֶר. הָעֶגְלָה הִיא הַבַּת הַקְּטַנָּה אֲשֶׁר נוֹלְדָה לַפָּרָה, וְהָיָה בְּהִוָּלְדָהּ וְיָנְקָה מִשְּׁדֵי אִמָּהּ, כַּאֲשֶׁר יִינַק אַמְנוֹן אָחִיךְ עוֹד הַיּוֹם מִשְּׁדֵי אִמֵּךְ, וּלְאַט לְאַט תִּלְמַד לֶאֱכֹל גַּם עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה עַד הֱיוֹתָהּ בַּת שִׁשָּׁה שָׁבוּעוֹת תִּצְמַחְנָה שִׁנֶּיהָ וְגָמְלוּ אוֹתָהּ וְאָכְלָה רַק עֵשֶׂב אוֹ בְלִיל חָמִיץ, וְהָיָה בְּגָדְלָהּ וְהָיְתָה לְבַת שָׁלשׁ שָׁנִים אָז תּוֹלִיד גַּם הִיא בֵּן אוֹ בַת וְהָיְתָה לְפָרָה חֹלֶבֶת.

כֵּן, שׁוּלַמִּית – עָנְתָה גַּם תָּמָר כְּמִתְנַחֶמֶת עַל צַחֲקָהּ הָעֲגָלוֹת הַקְּטַנּוֹת כַּיְלָדוֹת הַקְּטַנּוֹת רַק שְׂמֵחוֹת וְרוֹקְדוֹת, מַה מְּאֹד אָהַבְתִּי אֶת „אֲדַמָּתִי" בִּהְיוֹתָהּ עוֹד עֶגְלָה, עִמָּהּ יַחַד רָקַדְתִּי, מִפִּתִּי אָכְלָה, וּבְיָדַי הִשְׁקִיתִיהָ, וּבְקָרְאִי אוֹתָהּ בֵּן, נִגְּשָׁה אֵלַי וַתִּשְׂמַח לִקְרָאתִי, עַתָּה הִיא כְּבָר פָּרָה מְתוּנָה מִתְהַלֶּכֶת אַט, בְּכָל זֹאת עוֹד תַּכִּירֵנִי, הֲלֹא תִרְאִי, אֵיךְ הִיא מַבֶּטֶת בִּי, הִנְנִי וְאֶקְרָא לָהּ: אֲדוּמָּה! קָרְאָה תָמָר – וְהַפָּרָה הִגְבִּיהָה רֹאשָׁהּ וַתִּגַּע לְעֻמָּתָהּ. הֲרָאִית שׁוּלַמִּית? – הוֹסִיפָה תָמָר – הֲרָאִית, אֵיכָכָה תִּקְרָא שָׁלוֹם לִי? – הֵא לָךְ אֲדוּמָּה, אֲגֻדַּת שַׁלְשָׁן אֲשֶׁר הֵבֵאתִי לָךְ! וַתִּקְרַב הַפָּרָה אֵלֶיהָ וַתִּלְחַךְ אֶת יָדֶיהָ וַתִּתְפֹּשׂ אֶת הַשַּׁלְשָׁן בְּשִׁנֶּיהָ וַתְּלַעֲסֵהוּ בִּמְתִינוּת וַתַּעֲלֵהוּ גֵרָה, – וְתָמָר הֶעֱבִירָה יָדָהּ עַל עוֹר הַפָּרָה וַתְּחַלִּיקָהּ. וְשׁוּלַמִּית יָרְאָה בָרִאשׁוֹנָה מִפְּנֵי הַפָּרָה, אַךְ בִּרְאוֹתָהּ כִּי תָמָר מִתְהַלֶּכֶת עִמָּהּ כַּאֲשֶׁר אֶת רְעוּתָהּ, אִמְּצָה לִבָּהּ וַתִּגַּשׁ גַּם הִיא אֶל הַפָּרָה וַתַּחֲלִיק אוֹתָהּ.

וְהַיּוֹם רַד, וַיֹּאמֶר אֲבִיעֶזֶר, בָּאָה עֵת הָאָסֵף הַמִּקְנֶה וְלָלֶכֶת הַבַּיְתָה. וַיִּרְמֹז לְכַלְבּוֹ, וְהַכֶּלֶב כְּמוֹ הֵבִין לַחְפֹּץ אֲדוֹנוֹ וַיְקַפֵּץ מִמְּקוֹמוֹ וַיְמַהֵר וַיָּרָץ סָבִיב סָבִיב בַּמַּעְגָּלָה לְהַפָּרוֹת, וּבְקוֹל נִבְחוֹ דָּפַק אוֹתָנָה לְהֵאָסֵף אֶל מָקוֹם אֶחָד, וַיְהִי בְּהִקָּבְצָן, וַיִּקַּח אֲבִיעֶזֶר אֶת מַקְלוֹ וְתַרְמִילוֹ וַיִּקְרָא: הִי! הִי! וַתְּנִיעֶנָה הַפָּרוֹת מִמְּקוֹמָן וַתֵּלַכְנָה בְּעֶדְרוֹ, וַאֲבִיעֶזֶר וְהַנְּעָרוֹת אַחֲרֵיהֶן, וְהַכֶּלֶב רָץ מֵעֵבֶר מִזֶּה וּמֵעֵבֶר מִזֶּה לְשַׁמְּרָן לְבַל תָּסוּר אַחַת מֵהֵנָּה מִן הַדָּרֶךְ.

שאלות:

מה הראתה תמר לשולמית? ומה ספרה לה? איך קוראים לעגלה בגדלה? מה תתן הפרה? ומה עוד? למה גער אביעזר באחותו? האם טוב להכלים איש על ישאלו דבר שלא ידע? ומדוע? איך קוראים לעיר גדולה? ומה ספר אביעזר לדודתו הקטנה? מתי תצמחנה השנים לפרה? ומה תאכל הפרה? ומתי תלד? מה עשתה תמר בעגלתה? איך קוראים לקול הפרה? מה הושיטה תמר לפרתה בקראה אותה? ומה עשה הכלב בבוא עת האסף המקנה?

ט.

הַחֲלִיבָה.

וְהַפָּרוֹת הָלְכוּ הָלוֹךְ וְגָעֹה, וַתָּבֹאנָה עַד שַׁעַר הַקַּרְקֵף[1] אֲשֶׁר לִפְנֵי הָרֶפֶת בֶּחָצֵר מֵאֲחוֹרֵי הַבָּיִת. וְיָעֵל אֲשֶׁר כְּבָר חִכְּתָה לָהֶן שָׁמָּה, פָּתְחָה אֶת הַשַּׁעַר וַתַּעֲמֹדְנָה בִּמְנוּחָה אִשָּׁה אִשָּׁה תַּחְתֶּיהָ כְּמוֹ מְצַפָּה לַחֲלֹבֶת.

---

1) מקום מוקף מחיצות בלא תקרה.

אָז יָשְׁבָה לָהּ יָעֵל עַל מָכוֹן נָמוּךְ בְּאֶמְצַע הַקַּרְפֵּף · וַאֲבִיעֶזֶר הִגִּישׁ לָהּ אֶת הַפָּרוֹת אִשָּׁה אַחַר רְעוּתָהּ וְהִיא חֹלֶבֶת בְּאֶצְבָּעוֹת מְהִירוֹת לְתוֹךְ הָעֲצִיץ אֲשֶׁר בְּיָדָהּ. וַיְהִי כְּהִמָּלֵא הָעֲצִיץ עַד פִּיהוּ וַיַּגֵּשׁ לָהּ אֲבִיעֶזֶר עָצִיץ רֵק וְאֶת הַמָּלֵא הִסִּיעַ אֶל חֲדַר הַמְּקֵרָה .

וְשׁוּלַמִּית מִשְׁתָּאָה מַחֲרֶשֶׁת לְמַעֲשֵׂה אֲחוֹתָהּ , וַתִּתְעַנֵּג עַל קִלּוּחַ הֶחָלָב הַמַּתִּיז וּמַעֲלֶה רְתִיחוֹת בְּתוֹךְ הֶעָצִיץ , כִּי אִם אָמְנָם הִסְכִּינָה שְׁתוֹת יוֹם יוֹם כּוֹס חָלָב בְּבֵית אָבִיהָ בִּירוּשָׁלַיִם מֵאֲשֶׁר הֵבִיא הֶחַלָּב בְּבַדּוֹ , אַךְ מֵעוֹלָם לֹא רָאֲתָה פָּרָה אוֹ עֵז בְּהֶחָלְבָן .

וַיְהִי כְּכַלּוֹת יָעֵל אֶת מְלַאכְתָּהּ, וַתֹּאמֶר לָהּ שׁוּלַמִּית , תְּנִי נָא לִי אֲחוֹתִי לִשְׁתּוֹת מְעַט חָלָב מֵעֲצִיצֵךְ , וַתֹּאמֶר יָעֵל חַכִּי נָא מְעַט עַד אֲכַלֶּה אֶת מְלַאכְתִּי וְשָׁתִית כְּאַוַּת נַפְשֵׁךְ , וַתָּקָם וַתָּבוֹא אֶל חֲדַר הַמְּקֵרָה וְהַנְּעָרוֹת אַחֲרֶיהָ .

וַחֲדַר הַמְּקֵרָה כִּפַּת אֲבָנִים כֻּלּוֹ , נָקִי וּמְצֻנָּן . וְרוֹבֵד אֶבֶן נְרָפֵי עֵץ אִישׁ לְמַעְלָה מֵרֵעֵהוּ יְסֹבּוּ קִירוֹתָיו , וְבַדִּים וּקְעָרוֹת מְלֵאִים וְרֵקִים מְסֻדָּרִים עֲלֵיהֶם .

וַתֹּאמֶר שׁוּלַמִּית , מַה־מְּצֻנָּן הַחֶדֶר הַזֶּה ! לוּא יִתְּנוּנִי וְאֵשְׁבָה בּוֹ כָּל הַיּוֹם לְמַעַן לֹא יֹאכְלֵנִי הַשָּׁרָב .

וַתֹּאמֶר יָעֵל , אָכֵן מְצֻנָּן הַחֶדֶר הַזֶּה , וְעַל כֵּן נִקְרָא לוֹ חֲדַר הַמְּקֵרָה, וַנְּיַחֲדֵהוּ לְאוֹצַר הֶחָלָב כִּי לֹא טוֹב לֶחָלָב לְהִשָּׁמֵר בְּמָקוֹם חַם פֶּן יַשְׁחִית , אַךְ לֹא נוּכַל לָשֶׁבֶת בּוֹ כָּל הַיּוֹם , כִּי רֹב מְלַאכְתֵּנוּ הִיא בֶּחָצֵר אוֹ בַּשָּׂדֶה . רַק פְּעָמִים מִסְפָּר בַּיּוֹם אָבוֹאָה אֶל הַחֶדֶר

הזה לְמַעַן הָרִיק אֶת הַכֵּלִים וּלְמַעַן שַׁטְפָם וּמָרְקָם, וְגַם לְמַעַן נַקּוֹת וְשָׁטֹף אֶת הָרִצְפָּה וְאֶת הָרְבָדִים וְאֶת הָרַפִּים עַד הִנָּקוֹתָם הֵיטֵב, כִּי כַּנִּקְיוֹן הַנְּקִיּוּת דְּרוּשָׁה מְאֹד לִשְׁמֹר אֶת הֶחָלָב מֵהַשְׁחָת.

וּבְדַבֵּר יָעֵל אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּפִיהָ, לֹא נָחוּ גַם יָדֶיהָ, כִּי שְׁלָחָה אוֹתָן אֶל הַכַּדִּים וְאֶל הַקְּעָרוֹת הָרֵקִים, וַתִּמַּח מִתּוֹכָם אֶת הָאָבָק בְּמִטְפַּחַת וַתָּשֶׂם מְסַנֶּנֶת עַל פִּיהֶם, וַתִּצֹק אֶת הֶחָלָב אֶל תּוֹכָם וַתְּסַדְּרֵם עַל הָרֹבֶד וְעַל הָרַפִּים.

וַתֹּאמֶר שׁוּלַמִּית, וְעַל מַה־זֶּה תְסַנְּנִי אֲחוֹתִי אֶת הֶחָלָב, הֲלֹא עוֹדֶנּוּ חָדָשׁ לֹא נָפַל בּוֹ דָבָר.

וַתֹּאמֶר יָעֵל, אֲבָל אֲחוֹתִי, בֶּטֶן הַפָּרָה שְׂעִירָה, וְהַשְּׂעָרוֹת נוֹשְׁרוֹת לְתוֹךְ הֶחָלָב, וְהִרְחַקְתִּי אוֹתָן בְּעֶזְרַת הַמְּסַנֶּנֶת, – וּבְדַבְּרָהּ נָתְנָה כַּד מְלֵא חָלָב עַל יַד אֲחוֹתָהּ, וַתֹּאמֶר, שְׁתִי אֲחוֹתִי וּרְוִי כְּאַוַּת נַפְשֵׁךְ, וַתֵּשְׁתְּ שׁוּלַמִּית מִן הַכַּד בְּתֵאָבוֹן עַד אֲשֶׁר רָוְתָה, וַתֹּאמֶר, תּוֹדָה!

הַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה, וְכֻלָּם יָצְאוּ מֵהַמִּקְרֶה וַיָּבֹאוּ הַבַּיְתָה, הַגְּבָרִים הִתְפַּלְּלוּ תְפִלַּת עַרְבִית, וְתָמָר עָרְכָה אֶת הַשֻּׁלְחָן בְּיָדַיִם חָרוּצוֹת, וַתַּדְלֵק אֶת הַמְּנוֹרָה וּבָאֵי הַבַּיִת רָחֲצוּ יְדֵיהֶם וַיֵּשְׁבוּ מִסָּבִיב לַשֻּׁלְחָן. וַיִּבְצְעוּ אֶת הַפַּת, וְיָעֵל הֵבִיאָה קְעָרָה גְדוֹלָה מְלֵאָה רִיפוֹת מְבֻשָּׁלוֹת בְּחָלָב, וַתִּצֹק לַמְּסֻבִּים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂבָּעוּ, וַיִּהְיוּ שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב, וַיִּרְחֲצוּ יְדֵיהֶם שֵׁנִית וַיְבָרְכוּ עַל הַמָּזוֹן.

וַיְהִי כְּכַלּוֹתָם לְבָרֵךְ, וַתָּסַר תָּמָר אֶת כְּלֵי הָאֹכֶל מֵעַל

הַשֻּׁלְחָן, וַתָּשֶׂם עָלָיו מַטָּם נְחשֶׁת צָהוֹב, וְעָלָיו בְּזִיכִים וְכוֹסוֹת, וְיָעֵל הֵבִיאָה אֶת הַמֵּיחַם הָרוֹתֵחַ, וַתַּצִּיגֵהוּ עַל קְצֵה הַשֻּׁלְחָן, וַתִּצֹּק חַמִּים לִבְנֵי הַבַּיִת וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂמָחוּ.

וְלֵב שׁוּלַמִּית הַקָּטָן עוֹדֶנּוּ הוֹמֶה מִכָּל אֲשֶׁר רָאֲתָה בַּחֲדַר הַמִּקְרָה, וַתֹּאמֶר אֶל תָּמָר, הֲלֹא תַגִּידִי לִי רְעוּתִי מָה אַתֶּן עוֹשׂוֹת בֶּחָלָב הָרַב הַזֶּה אֲשֶׁר בִּקְעָרוֹת וַאֲשֶׁר בַּכַּדִּים?

וַתֹּאמֶר יָעֵל, אֲבָל עֲיֵפָה אַתְּ אֲחוֹתִי מֵעֲמַל הַדֶּרֶךְ, לָכֵן לְכִי שִׁכְבִי עַתָּה, וּלְמָחָר בַּבֹּקֶר בַּהֲקִיצֵךְ אֲבִיאֵךְ אֶל הַמִּקְרָה וְרָאִית בְּעֵינַיִךְ אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה.

וַתִּשְׁמַע שׁוּלַמִּית בְּקוֹל אֲחוֹתָהּ וַתֵּלֶךְ יַחַד אֶת תָּמָר רְעוּתָהּ וַתָּבֹא הַחֲדָרָה, שָׁמָּה מָצְאָה מִטָּה מֻצַּעַת לְבָנִים, וַתִּשְׁכַּב וַתֵּרָדַם, וַתִּישַׁן שֵׁנָה מְתוּקָה עַד אוֹר הַבֹּקֶר.

שאלות:

איה באו הפרות? מה זה קרפף? מה עשתה יעל? ומה עשה אביעזר? מה זה עציץ? איה הסיע אביעזר את העציץ המלא? מה זה חדר המקרה? מה מראה החדר הזה? ולמה נקרא כן? ומדוע ישמרו את החלב רק בו? מה דרוש לשמר את החלב מהשחת? מה עשתה יעל בחדר המקרה? למה סננה את החלב? מה עשו בבוא השמש? מה אכלו בלילה? ואחרי האכילה מה שאלה שולמית אל תמר? ומה השיבה יעל?

י.

הַשַּׁמֶּנֶת, הַקּוֹם, הַלָּבָן, וְהַנְּסִיוּב.

וַיְהִי מִמָּחֳרָת, וַתַּשְׁכֵּם שׁוּלַמִּית וַתִּרְחַץ בַּיַּרְדֵּן וַתִּלְבַּשׁ, וַתָּבֹא יַחַד אֶת תָּמָר אַחֲרֵי יָעֵל לַחֲדַר הַמְּקֵרָה, וַתֵּרֶא וְהִנֵּה יָעֵל מְשִׂימָה בְּבִירָה[1] עַל פִּי כְּלֵי פַּחִים וְיֹצֶקֶת אֶת הֶחָלָב מִתּוֹךְ הַקְּעָרוֹת אֶל תּוֹכָהּ, וְזָב הֶחָלָב לְמַטָּה, וְעַל פְּנֵי הַבְּבִירָה נִשְׁאַר חָלָב עָבֶה, וַתִּקַּח יָעֵל אֶת הֶחָלָב הֶעָבֶה וַתָּשֶׂם אוֹתוֹ בִּכְלִי לְבַד אֲשֶׁר כְּבָר הָיָה בוֹ חָלָב כָּזֶה.

וַיְהִי בִּשְׁאֹל שׁוּלַמִּית לָדַעַת מַה־זֹּאת? וַתֹּאמֶר תָּמָר זֹאת הַשַּׁמֶּנֶת אֲשֶׁר תְּקַבֵּץ אִמִּי לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה אֶת הַחֶמְאָה הַטּוֹבָה, אֲשֶׁר תָּבִיא הָעִירָה לְמָכְרָה לַעֲשִׁירֵי עַם בְּכֶסֶף מָלֵא, וְהֶחָלָב הַנִּשְׁאָר הָיָה יִהְיֶה לָנוּ בַבַּיִת לְאָכְלָה לְבַדּוֹ אוֹ לְבַשֵּׁל בּוֹ מָה.

וַתֹּאמֶר שׁוּלַמִּית, אֲבָל הֲלֹא גַם לָנוּ בִירוּשָׁלַיִם, שַׁמֶּנֶת אֲשֶׁר תַּעֲלֶה כִּקְרוּם עַל פְּנֵי הֶחָלָב בְּהִבָּשְׁלוֹ, וְהִיא לֹא כֵן מַרְאֶהָ כִּי כִּירִיעָה אֲרוּגָה הִיא.

וַתֹּאמֶר תָּמָר אָכֵן גַּם לָזֹאת שַׁמֶּנֶת יִקָּרֵא, אֲבָל יֵשׁ הֶבְדֵּל בֵּינֵיהֶן. כִּי קְרוּם הַשַּׁמֶּנֶת לֹא יִכּוֹן בִּלְתִּי אִם לְהַטְעִים בּוֹ אֶת חַמֵּי הַתֵּה אוֹ הַקָּפֶה אֲשֶׁר נִשְׁתֶּה. אַךְ הַשַּׁמֶּנֶת הַזֹּאת, הִיא חֵלֶב הֶחָלָב הַיָּקָר מְאֹד, לֹא יֹאכְלוּהוּ זוּלָתִי הָעֲשִׁירִים, וְלוּ הָיִינוּ קְרוֹבִים

---

1) מין גפה לאחר נוזלים מפסלתם.

לָעִיר כִּי אָז מְכָרַתְהוּ אִמִּי יוֹם יוֹם כַּאֲשֶׁר הוּא, אַךְ לַאֲשֶׁר הַדֶּרֶךְ לָעִיר רְחוֹקָה, לֹא תוּכַל הָבִיא אִתּוֹ שָׁמָּה בְּכָל יוֹם, וְלָכֵן תְּקַבְּצֵהוּ אִתָּהּ וְהוֹצִיאָה מִמֶּנּוּ אֶת הַחֶמְאָה הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת וּמִתְקַיֶּמֶת יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וְעָלְתָה הָעִירָה אַחַת בַּשָּׁבוּעַ, וּמְכָרָה אֶת הַחֶמְאָה וְאֶת הַגְּבִינָה וְכָל דָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲלֵהוּ הַשּׁוּקָה לְמָכְרוֹ.

אַךְ אֵיכָכָה תִהְיֶה הַשַּׁמֶּנֶת הַזֹּאת? שָׁאֲלָה שׁוּלַמִּית.

וַתֹּאמֶר תָּמָר, שַׁאֲלִי אֶת אִמִּי וְהִגִּידָה לָךְ, כִּי גַם אֲנִי לֹא יָדַעְתִּי, זוּלָתִי כִּי בְנוֹחַ הֶחָלָב עַל מְקוֹמוֹ שָׁעוֹת מִסְפָּר, וְהָיְתָה עַל פָּנָיו מִלְמַעְלָה שִׁכְבַת חָלָב עָבֶה.

וַיַּעַל שְׁמָעָה בְּשׂוּחַ הַנְּעָרוֹת בֵּינוֹתָן, וַתֹּאמֶר לָכֵן דַּעְנָה בְנוֹתַי, כִּי הֶחָלָב הַזֶּה מָלֵא בֵיצִיּוֹת קְטַנּוֹת מְאֹד הַמִּשְׁוֹטְטוֹת בּוֹ. כְּמַפּוּחֵי בוֹרִית מַרְאֵיהֶן, וְהֵן מְלֵאוֹת שַׁמְנוּנִית צְהוּבָה, עַל כֵּן קַלּוּ מְאֹד, וְהָיָה בַעֲמוֹד הֶחָלָב עַל מְקוֹמוֹ שָׁעוֹת מִסְפָּר בְּלִי נֹעַ, וְעָלוּ וְצָפוּ כָּל הַבֵּיצִיּוֹת הָאֵלֶּה לְמַעְלָה וְהָיוּ לְשִׁכְבַת חָלָב עָבֶה. זֹאת תּוֹרַת הַשַּׁמֶּנֶת הַמְּתוּקָה אֲשֶׁר רְאִיתֶן, וְגַם זֹאת תּוֹרַת הַקּוּם אֲשֶׁר הִנְנִי לְקָלְטוֹ עַתָּה מֵעַל פִּי הַכַּדִּים.

וּבְדַבְּרָהּ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, הוֹרִידָה כַּדִּים אֲחָדִים מֵעַל הָרְפִים, וְאַחֲרֵי הִתְבּוֹנְנָהּ בָּהֶם לָקְחָה כַּף בְּיָדָהּ. וַתָּחֶל לִקְלֹט מֵעַל פִּיהֶם שִׁכְבַת שַׁמֶּנֶת עָבָה מֵהַשַּׁמֶּנֶת הָרִאשֹׁנָה אֲשֶׁר תַּחְתֶּיהָ נִרְאָה לֹא חָלָב נָזֵל, כִּי אִם חֲטִיבָה קְפוּאָה לְבָנָה עַזָּה וּמַבְהֶקֶת הַצָּפָה בְּתוֹךְ מַיִם צְהַבְהַבִּים.

וַתֹּאמֶר: הַשַּׁמֶּנֶת הַזֹּאת חֲמוּצָה הִיא, יַעַן כִּי שָׁהָה הֶחָלָב

לַעֲמֹד־עַל מְקוֹמוֹ כְּיוֹמַיִם, וַיֶּחְמַץ, וּבְהֶחָמְצוֹ נִפְרְדוּ מִתּוֹכוֹ כָּל הַבִּיצִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת וַתַּעֲלֶינָה לְמַעְלָה, וַתִּהְיֶינָה עֲשֶׁת קוּם, וְהֶחָלָב הֶחָמוּץ קָפָא וַיִּבָּדֵל מִתּוֹכוֹ אֶת הַמַּיִם הַצְּהַבְהַבִּים אֲשֶׁר יִקְרְאוּ לָהֶם נַסְיוּב או מִצְלֶלֶת הֶחָלָב וְהָיָה לַלָּבֶן.

וַתֹּאמֶר שׁוּלַמִּית: וְהַקּוּם הַזֶּה, וְהַלֶּבֶן הַזֶּה, הָרֵק לְמַאֲכָל יִהְיוּ בַּאֲשֶׁר הֵם, וְלֹא יֵעָשֶׂה מֵהֶם דָּבָר?

וַתֹּאמֶר תָּמָר, חָלִילָה! הֲלֹא מֵהַקּוּם תֵּצֵא הַחֶמְאָה הַפְּשׁוּטָה אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אוֹתָהּ כָּל־עַם הָאָרֶץ, וְהַלֶּבֶן הָיָה יִהְיֶה לַגְּבִינָה הַחֲמוּצָה.

וַתֹּאמֶר שׁוּלַמִּית, אַךְ הַגִּידִי נָא לִי אֵיכָכָה תֵּעָשֶׂינָה הַחֶמְאָה וְהַגְּבִינָה?

וַתַּעַן יָעֵל וַתֹּאמַר, לֹא עֵת־עַתָּה לְסַפֵּר לָךְ כָּל אֵלֶּה, כִּי גַּבְרָים כְּבָר מְחַכִּים לִסְעוּדַת הַבֹּקֶר, וְאַתְּ תָּמָר מַהֲרִי נָא וְעִרְכִי הַשֻּׁלְחָן וְשִׂימִי עָלָיו גַּם שַׁמֶּנֶת מְתוּקָה, גַּם קוּם, גַּם חֶמְאָה וּגְבִינָה, כִּי בַעֲשִׂירִים נִסְעַד הַיּוֹם לִכְבוֹד הָאֹרְחִים הַיְקָרִים, וְהָיָה אַחֲרֵי הַסְּעוּדָה בְּצֵאת הַגְּבָרִים הַשָּׂדֶה, וְחִמֵּאנוּ[1]) אֶת הַשַּׁמֶּנֶת וְאֶת הַקּוּם, וְרָאֲתָה שׁוּלַמִּית אֶת הַמְּלָאכָה בְעֵינֶיהָ.

וַתָּקֹמְנָה כֻּלָּנָה וַתָּבֹאנָה הַבָּיְתָה.

שאלות:

מה עשתה שולמית בבקר? ואיה הלכה את תמר ויעל? ומה עשתה יעל? מה נשאר על פני הכבירה? איה שמה יעל את החלב העכה? מה שאלה שולמית? ומה השיבה תמר? מה יוציאו מהשמנת? ומי יאכל

---

1) ונכין חמאה מהשמנת.

את החמאה הזאת? ומה יעשה בחלב הנשאר? מה שאלה שולמית? ומה השיבה תמר? למה יכון קרום השמנת? מה יהיה בנוה החלב על מקומו שעות מספר? ומה פרשה יעל? ומה זאת שמנת חמוצה? ולמה היא חמוצה? מה זה קום? איך יקראו למים הצהבהבים? ומה יעשה מהקום והלבן? ספרי את כל הפרק בקצרה.

יא

מַעֲשֵׂה הַחֶמְאָה

א

קִלְטִי, קִלְטִי, קִלְטִי,
מִלְמַעְלָה הָעֶשֶׁת 1),
בַּטְשִׁי 2), בַּטְשִׁי, בַּטְשִׁי,
הַחֶמְאָה נִפְרֶשֶׁת.

ב.

עַפִּי, עַפִּי, עַפִּי,
הַחֶמְאָה מִתְדַּבֶּקֶת,
מַלְּחִי, מַלְּחִי, מַלְּחִי,
הַחֶמְאָה מִתְמָרֶקֶת.

ג.

מַחְאִי, מַחְאִי, מַחְאִי,
הַחֶמְאָה חֲלַקְלַקֶּת,
טַעֲמִי, טַעֲמִי, טַעֲמִי,
הַחֶמְאָה מַה־נִּמְתֶּקֶת!

1) השכבה העליונה, וכן בערבית „אשת״. — 2) בעטי.

יב
הֶמְאַת הַשַּׁמֶּנֶת.

וַיְהִי כְּכַלּוֹת הַסְּעוּדָה, וְהַשֻּׁלְחָן הוּסַר, וְהַבַּיִת הִתְכַּבֵּד, וְהַכֵּלִים שֻׁטְּפוּ וּמֹרְקוּ וַיָּבֹאוּ עַל מְקוֹמָם, וַתֹּאמֶר יָעֵל אֶל הַנְּעָרוֹת: לֵכְנָה אַחֲרַי אֶל הַמְּקֵרָה, וּרְאִיתֶן בְּמַעֲשֵׂה הַחֶמְאָה, וַתֵּלַכְנָה יַחַד וַתָּבֹאנָה אֶל הַמְּקֵרָה.

וְהִנֵּה שָׁמָּה בְּפִנָּה שְׁתֵּי מַחְמָאוֹת 1), הָאַחַת לְחֶמְאַת הַשַּׁמֶּנֶת, וְהָאַחַת לְחֶמְאַת הַקּוּם, וַתְּהִי תַּבְנִית הָרִאשׁוֹנָה דְּמוּת חָבִית קְטַנָּה מֻשְׁכֶּבֶת וְסוֹבֶבֶת בֵּינוֹת שְׁנֵי עַמּוּדִים עַל צִירֶיהָ הַקְּבוּעִים בְּמַרְכְּזֵי שׁוּלֶיהָ מִזֶּה וּמִזֶּה. וְהַשֵּׁנִית דְּמוּת אַבּוּב 2) עוֹמֵד לָהּ, וּפִיהָ סָתוּם בִּמְגוּפָה, וְנֶקֶב בְּמֶרְכַּז הַמְּגוּפָה אֲשֶׁר קָנֶה עוֹלֶה וְיוֹרֵד בּוֹ. וּבִקְצֵה הַקָּנֶה בִּפְנִים הַמַּחְמָאָה לוּחַ עָגוֹל קָבוּעַ.

וַתִּקַּח יָעֵל אֶת הַמַּחְמָאָה הָרִאשׁוֹנָה, וַתִּשְׁטְפֶהָ וַתְּמָרְקֶהָ הֵיטֵב. וַתָּשֶׂם אֶת הַשַּׁמֶּנֶת בְּתוֹכָהּ דֶּרֶךְ פִּיהָ, וַתַּגֵּף אוֹתָהּ הֵיטֵב: וַתָּחֶל לְסַבְּבָהּ חִישׁ מַהֵר בַּלֶּמֶד 3) אֲשֶׁר קְבָעָהּ בְּאַחַת יְדוֹת הַצִּירִים. וַיִּשָּׁמַע קוֹל הַשַּׁמֶּנֶת בְּהִתְמַגְמְגָהּ 4) וְהַחֲבָטָהּ בְּקִירוֹת הֶחָבִית וַתְּסוֹבֵב בָּהּ אֶת הֶחָבִית כַּחֲצִי שָׁעָה, וַתַּעֲמֹד, וַתִּפְתַּח אֶת הַמְּגוּפָה וַתִּשְׁפֹּךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר בֶּחָבִית בְּתוֹךְ קְעָרָה.

---

1) מכונה לעשית החמאה. 2) שם דבר עגול ונבוב. 3) מקום האחיזה אשר דמות אות „ל" לו. — 4) בהתנועעה.

וַתֵּרֶא שׁוּלַמִּית וְהִנֵּה הַשַּׁמֶּנֶת הָפְכָה פָּנֶיהָ, כִּי תַּחַת הֱיוֹתָהּ לְפָנִים עָבָה וּנְקִיָּה מִכָּל תַּעֲרֹבֶת, עַתָּה הִיא קְלוּשָׁה[1] וַחֲטִיבָה[2] אַחַת שְׁמֵנָה וּצְהֻבָּה שָׁטָה בָהּ, וַתִּשְׁאַל אֶת פִּי אֲחוֹתָהּ לַהֲבִינָהּ הַדָּבָר, וַתֹּאמֶר יָעֵל: הֲלֹא תִזְכְּרִי אֶת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לָךְ עַל אֹדוֹת הַשַּׁמֶּנֶת, כִּי חִבּוּר בֵּיצִיּוֹת קְטַנּוֹת הִיא הַמְּלֵאוֹת לָהֶן שַׁמְנוּנִית. וְעַתָּה דְּעִי נָא, כִּי בְּהִתְמַגְמֵג הַשַּׁמֶּנֶת הֲלֹא תֵחָבֵטְנָה הַבֵּיצִיּוֹת בְּקִירוֹת הֶחָבִית, וְנִבְקָעוּ, וְיָצְאָה הַשַּׁמְנוּנִית מִתּוֹכָן בִּתְמוּנוֹת פֵּרוּרִים קְטַנִּים, וְנִגְּשׁוּ הַפֵּרוּרִים אֶחָד אֶל אֶחָד וְנִדְבָּקוּ, וְהָיוּ לְגוּשׁ חֶמְאָה אֶחָד, אַךְ עוֹד צַחֲצוּחֵי[3] חָלָב הַרְבֵּה בְּתוֹךְ הַחֶמְאָה הַזֹּאת, לָכֵן רְאִי נָא מַה אֲנִי עוֹשָׂה עַתָּה.

וַתִּקַּח יָעֵל אֶת גּוּשׁ הַחֶמְאָה, וַתִּסְחָטֵהוּ הֵיטֵב וַתִּתְּנֵהוּ בַּמַּיִם, וַתְּלוּשֵׁהוּ בְּכַף עֵץ עַד צֵאת מִמֶּנּוּ כָּל מֵי הֶחָלָב, וַתִּשְׁפֹּךְ אֶת הַמַּיִם מִתּוֹךְ הַקְּעָרָה, וַתְּפַזֵּר מֶלַח עַל הַחֶמְאָה, וַתָּשָׁב וַתָּלָשׁ אוֹתָהּ לְמַעַן יֵחָלֵק הַמֶּלַח בְּכֻלָּהּ בְּמִדָּה אַחַת. אָז חִלְּקָה אֶת הַגּוּשׁ לַחֲלָקִים, בֶּן אוּקִיָּה[4] אוֹ חֲצִי אוּקִיָּה כָּל חֵלֶק, וַתָּשֶׂם כָּל חֵלֶק בִּדְפוּס הַמּוּכָן לוֹ, וַתְּמָרְחֵהוּ, וַתִּמְחָא עָלָיו בְּכַפָּהּ לְהַשְׁווֹת פָּנָיו וּלְהַחֲלִיקֵהוּ, וַתִּכְבְּשֵׁהוּ בְּחוֹתָם עֵץ אֲשֶׁר תְּמוּנַת פָּרָה חֲקוּקָה עָלָיו, לְמַעַן הֱיוֹת לוֹ נוֹי, וַתְּכַסֵּהוּ בְּעָלֵי תוּת אוֹ גֶפֶן לְמַעַן יִשָּׁמְרוּ בְּטָהֳרָה.

---

1) לא עבה. 2) דבר. 3) שארית מי־חלב. 4) שם מדה בארץ תוגרמה.

וְשׁוּלַמִּית מַחֲרֶשֶׁת מִשְׁתָּאָה לָהּ. וַתֹּאמֶר יָעֵל: אֶת הַדְּפִיסִים הָאֵלֶּה אָבִיאָה מָחָר הָעִירָה וְאֶמְכְּרֵם אֶחָד אֶחָד לָעֲשִׁירֵי הָעָם, אַךְ אֶחָד מֵהֶם אָשִׂים הַיּוֹם עַל שֻׁלְחַן הָעֶרֶב לִכְבוֹד אָבִינוּ הַיָּקָר, וְטָעַמְתְּ גַּם אַתְּ טַעַם חֶמְאַת הַשַּׁמֶּנֶת הָעֲרֵבָה מְאֹד לַחֵיךְ.

וַתֹּאמֶר שׁוּלַמִּית: וּמַה תַּעֲשִׂי בֶּחָלָב הַזֶּה הַנִּשְׁאָר בַּקְּעָרָה?

נַתַּעַן יָעֵל: לֹא חָלָב יִקָּרֵא עַתָּה, כִּי אִם מֵי חָלָב, וְטַעְמָם לֹא יֶעֱרַב לְכָל חֵיךְ, וּבְכָל זֹאת יֵשׁ אֲשֶׁר יִשְׁתּוּם, וְיֵשׁ אֲשֶׁר יְגַבְּלוּ בָהֶם מִינֵי מַאֲפֶה שׁוֹנִים.

שאלות: מה אמרה יעל לנערות אחרי כלות הסעודה? למה? מה ראו הנערות בחדר המקרה? מה תבנית המחמאה האחת? ומה תבנית המחמאה השניה? מה עשתה יעל במחמאה הראשונה? איך קוראים למקום אחיזת היד? ומדוע? מה זה התמגמג? איך היה מראה השמנת בהפתח המחמאה? מה שאלה שולמית? ומה השיבה יעל? ומה עשתה יעל את גוש החמאה? מה זה צחצוחי חלב? ומה פזרה יעל על החמאה? ומה עשתה אחרי כן?

יד.

הַגְּבִינָה.

גְּבִינַת בַּעֲלֵי הַבָּתִּים.

כִּכְלוֹת מְלֶאכֶת הַחֶמְאָה לָקְחָה יָעֵל אֶת הַכַּדִּים מוּסָרֵי הַקּוּם וַתְּרִיקֵם לְתוֹךְ קַלַּחַת גְּדוֹלָה, וַתִּקְרָא לַנְּעָרוֹת וַתְּבִיאֶנָה אִתָּהּ יַחַד אֶת הַקַּלַּחַת הַבַּיְתָה, וְהָאָח מְבֹעֶרֶת, וַתָּשֶׂם יָעֵל אֶת הַקַּלַּחַת עַל הָאָח, עֲדֵי הָרְתַח אֲשֶׁר בּוֹ, וַיִּתְחַבֵּן[1]) הַלָּבָן

[1]) נעשה כמו בצק.

הַקְּרוּשׁ וַיְהִי לוֹ מַרְאֵה גְבִינָה. וַתּוֹרִיק אֶת מְלֹאַת הַקַּלַּחַת אֶל תּוֹךְ מְסַנֶּנֶת שֵׂעָר הַדַּקָּה לְמַעַן סַנֵּן אֶת הַנְּסִיוּב וַתִּקַּח אֶת הַחָבִיץ הַלָּבָן וַתְּסַחֲטֵהוּ בְּכָל כֹּחָהּ, וַתְּלוּשֵׁהוּ אַחֲרֵי כֵן בִּמְעַט מֶלַח אֲשֶׁר נָתְנָה בּוֹ וַתְּחַלְּקֵהוּ לַחֲלָקִים בְּנֵי אוּקִיָּה וּבְנֵי חֲצִי אוּקִיָּה, וְכָל חֵלֶק וְחֵלֶק נָתְנָה בְּתוֹךְ שַׂק קָטָן עָשׂוּי מִשְׁלָשׁ וַתְּדַהֲסֵהוּ[1] הֵיטֵב בְּתוֹךְ שַׂקּוֹ. אֲשֶׁר צָרְרָה אוֹתוֹ הֵיטֵב בְּחוּט, וַתְּסַדֵּר אֶת הַשַּׂקִּים הַמְּמֻלָּאִים הָאֵלֶּה עַל פְּנֵי דַף אָרוֹךְ וַתָּשֶׂם לוּחַ עֵץ קָטָן עַל פְּנֵי כָל שַׂק וְשַׂק וַתָּשֶׂם אֶבֶן כְּבֵדָה עַל כָּל לוּחַ וְלוּחַ, וַתֹּאמַר: הִנֵּה כָלְתָה הַמְּלָאכָה. מָחָר בִּרְצוֹת ה' אֶפְשְׁטָה אֶת הַשַּׂקִּים מֵעַל חֲבִיצִים הָאֵלֶּה וְהָיוּ לִגְבִינוֹת טוֹבוֹת לְמַאֲכָל. אַךְ לְמַעַן יִיטַב טַעֲמָן עוֹד, אֶתְּנָה אוֹתָנָה לְהִתְיַבֵּשׁ יָמִים אֲחָדִים וְהָיוּ עֲרֵבוֹת וְטוֹבוֹת מְאֹד, וְאָז אוֹלִיכָה אוֹתָנָה הָעִירָה לְמָכְרָן אַחַת אַחַת בִּמְחִיר אֲשֶׁר אָשִׁיתָה עֲלֵיהֶן.

וַיְהִי כִּטְעֹם שׁוּלַמִּית מִפֵּרוּרֵי הֶחָבִיץ וַתֹּאמַר: אֲבָל אֵין טַעַם הַגְּבִינָה הַזֹּאת דּוֹמֶה לְטַעַם הַגְּבִינָה אֲשֶׁר נֹאכַל בִּירוּשָׁלָיִם.

וַתֹּאמֶר יָעֵל. אָכֵן גְּבִינָתֵנוּ הִיא גְּבִינַת בַּעֲלֵי הַבָּתִּים, וּגְבִינַת יְרוּשָׁלַיִם הִיא מַעֲשֵׂה אָמָּנִים, וַהֲכָנָה רַבָּה דְּרוּשָׁה לַדָּבָר, אֲשֶׁר לֹא כָל אָדָם יוּכַל לְהַשִּׂיגָהּ, וְאוּלָם רִבְקָה שְׁכֵנָתֵנוּ עָשְׂתָה לָּהּ אֶת עֵסֶק הַגְּבִינוֹת הָאֵלֶּה קֶבַע, עַל כֵּן יֵשׁ לָהּ מְלָאכָה מְיוּחָד לְהַפָּן הַזֶּה, וְאִם יֵשׁ אֶת נַפְשֵׁךְ נָסוּרָה הַיּוֹם בָּעֶרֶב לִרְאוֹתָהּ.

1) ותכבשהו.

שאלות:

מה ענתה יעל ככלות מלאכת החמאה ? איה שמה את הקלחת ? ולמה שמה את הקלחת על האח ? ואיך נעשה הלבן ? איה הוריקה יעל את מלואת הקלחת ? ומה עשתה להבין ? איה שמה כל חלק וחלק ? מה מראה השק ? איה סדרה את השקים ? ומה שמה על פני כל שק ? ועל הלוח ? ומה אמרה ? ומה צריך לעשות לגבינה למען ייטב טעמה ? מה אמרה שולמית בטעמה מפרורי החבין ? ומה השיבה לה יעל ?

טו

גְּבִינַת מַעֲשֵׂה אָמָּן

עֵת הַצָּהֳרַיִם עָבְרָה, וְיָעֵל נָהֲגָה אֶת הַנְּעָרוֹת לְבֵית שָׂרָה שְׁכֶנְתָּהּ.

וַתִּשְׂמַח שָׂרָה לְמַרְאֵה הָאוֹרְחוֹת, הַבָּאוֹת לְבַקְּרָהּ, וַתַּגֵּשׁ לָהֶן תַּקְרוּבוֹת: מַעֲשֵׂה מַאֲפֶה וּמִגְדָּנוֹת.

וַיְהִי אַחֲרֵי נוּחָן מְעַט, וַתַּגֵּד יָעֵל לְשָׂרָה אֶת דְּבַר בּוֹאָהּ, כִּי חָפְצָה לְהַרְאוֹת לְשׁוּלַמִּית אֲחוֹתָהּ הַבָּאָה מִירוּשָׁלַיִם, אֶת גְּבִינָתָהּ.

וַתִּשְׂמַח שָׂרָה לְמַלֵּא חֶפְצָהּ. וַתָּקָם וַתָּבִיא אֶת אֹרְחוֹתֶיהָ, אֶל חֶדֶר רְחַב יָדַיִם אֲשֶׁר רִצְפָּתוֹ אָבֶן, וַתֹּאמֶר לָהֶן: הִנֵּה הַמִּגְבָּנָה.

וַתִּתְבּוֹנֵנָּה הַנְּעָרוֹת אֶל כָּל אֲשֶׁר בַּחֶדֶר, וַיִּהְיוּ כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ כְּמוֹ זָרִים לָהֶן.

וְיוֹרָה גְּדוֹלָה בְּאַחַת הַפִּנּוֹת מָשְׁכָה אֵלֶיהָ אֶת עֵינֵי תָמָר בְּיֹתֶר עֹז, וַתֵּפֶן אֶל שָׂרָה וַתֹּאמַר: מָה הַיּוֹרָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת

גְבִרְתִּי ?

וַתֹּאמֶר שָׂרָה : לְמַלְאוֹתָהּ חָלָב : אֲשֶׁר יִהְיֶה לִגְבִינָה.

וַתֹּאמֶר שׁוּלַמִּית, אֵיכָכָה יִהְיֶה בַּדָּבָר הַזֶּה ?

וַתֹּאמֶר שָׂרָה, שׂוּם אָשִׂים מְעַט מְסוֹ בְּתוֹךְ הֶחָלָב הָרַב הַזֶּה.

— מַה־זֶּה מְסוֹ ? שָׁאֲלוּ הַבָּנוֹת.

וַתַּרְאֶה שָׂרָה לָהֶן אֶת הַמְּסוֹ, וַתֹּאמֶר שׁוּלַמִּית : הֲלֹא עוֹר הוּא כְּעוֹר בְּנֵי הַמֵּעַיִם.

וַתֹּאמֶר שָׂרָה, אָכֵן עוֹר הוּא, עוֹר קֵיבַת עֵגֶל יוֹנֵק, וְהָיָה בְּתִתִּי רְצוּעָה קְטַנָּה מִמֶּנּוּ בְּתוֹךְ הַיּוֹרָה. וְהָיָה כָּל הֶחָלָב אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ, אַחֲרֵי הִפָּרֵד הַנְּסִיוּב מִמֶּנּוּ, לְמִקְפָּא אֲשֶׁר יֵעָשׂוּ מִמֶּנּוּ הַגְּבִינָה.

— הַאִם בִּמְסוֹ הַזֶּה, יִקְפָּא הֶחָלָב ? שָׁאֲלָה שׁוּלַמִּית.

— יֵשׁ אָמְנָם הַלּוֹקְחִים מִין אָבָק תַּחַת הַמְּסוֹ, — עָנְתָה שָׂרָה — אֲבָל אָנֹכִי מִנְהַג אֲבוֹתַי בְּיָדִי לְבַכֵּר אֶת הַמְּסוֹ עַל פְּנֵי הָאָבָק.

וְהָיָה בְּהֵחָלֵק הֶחָלָב לְמִקְפָּא וּלְנְסִיוּב — הוֹסִיפָה שָׂרָה לֵאמֹר אָז אֲסִירֵהוּ אֶת הַמִּקְפָּא וּנְתַתִּיהוּ בַּכְּבָרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר תִּרְאֶינָה עֵינֵיכֶן, וְאַחַר אֶכְבְּשֶׁנּוּ בַּמִּכְבֵּשׁ הָעוֹמֵד שָׁם בַּפִּנָּה.

— אָמְנָם גָּדוֹל הַמִּכְבֵּשׁ הַזֶּה, קָרְאָה שׁוּלַמִּית — וּמַרְאֵהוּ כְּמִכְבֵּשׁ הַכּוֹבְסִים.

לֹא, בִּתִּי ! הֵשִׁיבָה שָׂרָה, הַמִּכְבֵּשׁ הַזֶּה, בְּכָל גָּדְלוֹ לֹא דַי הוּא לִסְחֹט עַל יָדוֹ אֶת כָּל הַנְּסִיוּב, וְהָיָה עָלַי אֵיפוֹא לָשׁוּב וְלִכְבֹּשׁ אֶת הַמִּקְפָּא בְּמִכְבֵּשׁ אַחֵר גָּדוֹל מִמֶּנּוּ. הִנֵּה הוּא זֶה לְעֵינֵיכֶן

אֲשֶׁר אֶבֶן גְּדוֹלָה וּכְבֵדָה מְעִיקָה עָלָיו.

שאלות:

איה נהגה יעל את הבנות אחרי הצהרים? מה נתנה שרה לאורחותיה? ואיה הביאה אותן? מה זאת מגבנה? מה משך אליו ביתר עז את עיני תמר? ומה השיבה שרה? איככה׳ יעשו את הגבינה? מה זה מסו? וממה יבוא המסו? ומה יהיה החלב בתתנו בתוכו את המסו? ומה נוכל לתת בו תחת המסו? ומה יעשו בהפרד החלב למקפא ולנסיוב? מה זה מכבש? בכמה מכבשים תכבש הגבינה?

מז

וַתִּגַּשׁ שָׂרָה אֶל הַמִּכְבֵּשׁ הַגָּדוֹל, וַתָּסַר מִתּוֹכוֹ דָּבָר עָטוּת בְּמַפָּה, וּבַהֲרִימָהּ אֶת הַמַּפָּה אָמְרָה:

— הִנֵּה גְּבִינָה סְחוּטָה הֵיטֵב, כִּי שָׁהֹה שָׁהֲתָה תַּחַת הַמִּכְבֵּשׁ אַרְבָּעָה יָמִים רְצוּפִים.

וַתִּשְׁאַל שׁוּלַמִּית לֵאמֹר: וְעַתָּה הַאִם כְּבָר רְאוּיָה הַגְּבִינָה הַזֹּאת לְמַאֲכָל?

לֹא, בִּתִּי, עָנְתָה שָׂרָה, עָלַי לְיַבְּשָׁהּ תְּחִלָּה, וְאַחַר תֵּאָכֵל.

וְאֵיךְ תְּיַבְּשִׁי אוֹתָהּ? הַאִם עַל חֶבֶל, כְּיַבֵּשׁ הַבְּגָדִים?

וַתִּצְחַק שָׂרָה לְדִבְרֵי שׁוּלַמִּית, וַתֹּאמֶר לָהּ: לֹא, בִּתִּי, בּוֹאִי נָא אַחֲרַי וּרְאִית.

וַתַּעַל שָׂרָה אֶת אֹרְחוֹתֶיהָ אֶל עֲלִיַּת קִיר קְטַנָּה, וַיְהִי כְּבוֹאָן וַתֹּאמֶר שׁוּלַמִּית, רֵיחַ גְּבִינָה עוֹלֶה בְּאַפִּי מִכָּל עֵבֶר וּפִנָּה.

אָבֵן, אָמְרָה שָׂרָה. הֲלֹא כְּשִׁשִּׁים גְּבִינוֹת מִתְיַבְּשׁוֹת בִּדְפוּסֵיהֶן בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

וַתִּרְאֶינָה הַבָּנוֹת וְהִנֵּה רַפִּים רַפִּים סוֹבְבִים אֶת כָּל הַבַּיִת וַעֲלֵיהֶם דְּפוּסֵי הַגְּבִינָה עֲרוּכִים.

וַתֹּאמֶר שׁוּלַמִּית. כָּל הַגְּבִינוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי רוֹאָה פֹּה, לְבָנוֹת הֵנָּה, וְאֵין בָּהֶן אַף אַחַת אֲדֻמָּה.

וַתֹּאמֶר שָׂרָה, הַגְּבִינָה הָאֲדֻמָּה לֹא תֵעָשֶׂה בִּמְקוֹמֵנוּ, כִּי מֵאֶרֶץ הוֹלַנְדִּיָה מוֹצָאָהּ, וְהִיא עֲגוּלָה כַּכַּדּוּר, וְרֵיחָהּ חָרִיף מְאֹד.

וַיְהִי כֶּאֱמוֹר הַנְּעָרוֹת לָשׁוּב לְבֵיתָן, וַתַּגֵּשׁ לָהֶן שָׂרָה גְּבִינָה שְׁמֵנָה לְמַתָּנָה, וַתֹּאמֶר לָהֶן: אֶת הַגְּבִינָה הַזֹּאת אָנֹכִי נוֹתֶנֶת לָכֶן עַל מְנַת כִּי תֹאכַלְנָה אוֹתָהּ בְּעוֹדֶנָּה חֲדָשָׁה, כִּי אָז יִנְעַם טַעְמָהּ לְחִכֵּךְ.

תּוֹדָה, גְּבִרְתֵּנוּ! קָרְאוּ הַנְּעָרוֹת, הִנְּנוּ מְבָרְכוֹת אוֹתָךְ עַל הַמַּתָּנָה הַטּוֹבָה מִקֶּרֶב לִבֵּנוּ, אָמְנָם טוֹבָה הַגְּבִינָה לְמַאֲכָל וְגַם תַּאֲוָה לָעֵינָיִם.

וַתִּפְנֶינָה כֻּלָּן וַתֵּצֶאנָה.

וַיְהִי בָעֶרֶב וַתְּמַלֶּאנָה אַחֲרֵי דִּבְרֵי שָׂרָה, וַתֹּאכַלְנָה אֶת הַגְּבִינָה אֲשֶׁר נָתְנָה לָהֶן, וַתֶּעֱרַב לְחִכָּן מְאֹד.

שאלות:

איה נגשה שרה? ומה הסירה מתוך המכבש? ומה אמרה? ומה שאלה שולמית? ומה ענתה לה שרה? איך מיבשים את הגבינות? מה מראה הגבינות אשר ראתה שולמית בעליה? ומה שאלה? ומה השיבה

לה שרה ? באיזה חלק מחלקי הארץ תמצא הולנדיה ? מה הגישה שרה לנערות בשובן לביתן ? ומה אמרה להן ?

י״ז.

הַתַּרְנְגֹלֶת הַלְּבָנָה

וְלִדְבוֹרָה תַּרְנְגֹלֶת קְטַנָּה וּלְבָנָה אֲשֶׁר אָהֲבָה אוֹתָהּ בִּמְאֹד מְאֹד, כִּי הַמְּלֹטֶת הִמְלִיטָה לָהּ יוֹם יוֹם בֵּיצָה חֲדָשָׁה לַאֲרוּחָתָהּ אֲרוּחַת הַבֹּקֶר.

מַה־גְּדֹלָה אַהֲבָתִי לַתַּרְנְגֹלֶת! קָרְאָה דְבוֹרָה כְּפַעַם בְּפַעַם בְּאָכְלָהּ אֶת הַבֵּיצִים.

אָכֵן בִּתִּי, — אָמְרָה לָהּ חַנָּה אִמָּהּ —רְאוּיָה הַתַּרְנְגֹלֶת לְכָל הָאַהֲבָה אֲשֶׁר תַּחְלְקִי לָהּ בְּאָכְלֵךְ אֶת בֵּיצֶיהָ, אַךְ לוּלֵא אָכַלְתְּ אוֹתָנָה וְהוֹסַפְתְּ לָהּ אַהֲבָה שִׁבְעָתַיִם.

— וּמַדּוּעַ?

— כִּי אָז רָבְצָה הַתַּרְנְגֹלֶת עֲלֵיהֶן וְ....

— וְאָז הֲלֹא יִהְיוּ לִי אֶפְרוֹחִים, קָרְאָה דְבוֹרָה בַּעֲלִיצוּת נַפְשָׁהּ.

— כִּדְבָרֵךְ, בִּתִּי, עָנְתָה הָאֵם.

— לְמִן הַיּוֹם הַהוּא חָדְלָה דְבוֹרָה מֵאֱכוֹל אֶת הַבֵּיצִים, וַתְּקַבֵּצֵן אַחַת אַחַת עֲדֵי הֱיוֹתָן עֶשֶׂר בְּמִסְפָּר.

אָז לָקְחָה חַנָּה אוֹתָן וַתְּשִׂימֵן בְּתוֹךְ סַל רָפוּד תֶּבֶן, וְהַתַּרְנְגֹלֶת יָשְׁבָה עֲלֵיהֶן יָמִים אֲחָדִים, וַתְּחַמְּמֵן בְּנוֹצוֹתֶיהָ הָרַכּוֹת.

וּבַבֹּקֶר בַּבֹּקֶר הָלְכָה דְבוֹרָה אֶל הַסַּל לִרְאוֹת אֶת שְׁלוֹם הַתַּרְנְגֹלֶת וְהַבֵּיצִים, וַתִּקְרָא לֵאמֹר:

שָׁלוֹם עָלַיִךְ, תַּרְנְגָלְתִּי הַלְּבָנָה וְהַיָּפָה, הַגִּידִי נָא לִי מָתַי יִוָּלְדוּ אֶפְרוֹחָיִךְ?

וַיְהִי הַיּוֹם וַתֵּלֶךְ דְבוֹרָה כְּדַרְכָּהּ בַּבֹּקֶר לְבַקֵּר אֶת הַתַּרְנְגֹלֶת, וַתֵּרֶא וְהִנֵּה הִיא מִתְהַלֶּכֶת עַל הָאָרֶץ, וְשִׁבְעַת אֶפְרֹחִים מִתְרוֹצְצִים סְבִיבָהּ וּמְצַפְצְפִים בְּקוֹל רַךְ וְעָנוֹג צִפּ, ... צִפּ, ... צִפּ.

וַתָּרָץ אֶל אִמָּהּ בְּשִׂמְחָה רַבָּה לְבַשֵּׂר לָהּ אֶת־הַבְּשׂוֹרָה הַטּוֹבָה, וַתֹּאמַר:

— אֲבָל, הֲלֹא עֶשֶׂר בֵּיצִים נָתַתְּ בַּסָּל, וּמַדּוּעַ הָאֶפְרֹחִים רַק שִׁבְעָה?

וַתֹּאמֶר חַנָּה: הֲלֹא זֶה יַעַן כִּי הַתַּרְנְגֹלֶת קְטַנָּה וַיִּבָּצֵר מִמֶּנָּה לְכַסּוֹת בְּגוּפָהּ אֶת כָּל הַבֵּיצִים לְחַמְּמָן, וַתִּתְקַלְקַלְנָה שָׁלֹשׁ מֵהֶן.

— אֲבָל, הַגִּידִי נָא לִי אִמִּי — הוֹסִיפָה דְבוֹרָה לֵאמֹר—אֵיכָכָה זֶה נֶהֶפְכוּ הַבֵּיצִים לְאֶפְרוֹחִים? הֲלֹא פֶּלֶא הוּא!

— מֵאֵת יְיָ הָיְתָה זֹאת! — עָנְתָה הָאֵם — וּמִמֶּנּוּ לֹא יִפָּלֵא כָּל דָּבָר.

— אֲבָל, הַגִּידִי נָא לִי, אִמִּי, דְּבַר מָה יָדַעַתְּ עַל הַבֵּיצָה כִּי מְאֹד תְּאַוֶּה נַפְשִׁי לָדַעַת.

וַתַּעַן הָאֵם וַתֹּאמַר: עוֹד מְעַט אָכִינָה אֶת אֲרוּחַת הַצָּהֳרַיִם, וְאִם תָּבוֹאִי לַעֲזֹר עַל יָדִי וּמִלֵּאתִי אֶת בַּקָּשָׁתֵךְ.

וַתִּשְׂמַח דְבוֹרָה לְדִבְרֵי אִמָּהּ, וַיְהִי בְּהִפָּנוֹתָהּ לָצֵאת, וַתְּבַקֵּשׁ

אֶת אִמָּהּ לָתֵת עַל יָדָהּ פֵּרוּרִים אֲחָדִים וּמְעַט חָלָב לְמַעַן הַאֲבִיל אֶת הָאֶפְרֹחִים.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר לָקְטוּ הָאֶפְרֹחִים אֶת הַפֵּרוּרִים אֲשֶׁר זָרְקָה דְבוֹרָה לִפְנֵיהֶם, וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם אֵלֶיהָ, כְּמוֹ הִכִּירוּהָ וַיֶּאֱהָבוּהָ.

שאלות:

למה אהבה דבורה את התרנגלת? ומה יעצה לה אמה? השמעה דבורה בקול אמה? כמה ביצים קבצה? איפה שמה חנה את הביצים? איך קוראים לתרנגלים הקטנים? כמה אפרוחים רצו מסביב לתרנגלת? ומה שאלה דבורה לאמה? ומה השיבה לה האם? ומה נתנה דבורה לאפרוחים? ומה עשו האפרוחים באכלם?

יח.

הַתַּרְנְגֹלֶת רֹבֶצֶת עַל הַבֵּיצִים

א.

קוּמִי, רַעְיָתִי, שְׂאִי נָא רַגְלַיִם,
בֵּין הַגְּרָנוֹת שָׁם יַחַד נָשׂוּחַ,
גַּרְגִּירִים נִלְקֹטָה, יֵשׁ שָׁם גַּם מַיִם,
מַה חַם הַשֶּׁמֶשׁ! מַה צַח הָרוּחַ!,

ב.

„אַל נָא, אָדוֹן רָם, בַּעַל הַכַּרְבֹּלֶת!
טְרוּדָה אָנִי, הַחוֹבָה קֹדֶמֶת.

לִי עֵסֶק, לֹא הָנוּת אַף לֹא מַרְכֹּלֶת,
בֵּיצֵי מְחַכּוֹת, הֲלֹא אֲנִי הַמְּחַמֶּמֶת.

ג

וּבְדַבְּרָהּ כָּכָה אֶל קִנָּהּ רָחֲפָה,
וַתִּרְבַּץ חִישׁ עַל בֵּיצִים עֶשֶׂרֶת,
כֻּלָּנָה תַּחַת גֵּוָהּ גֻּרְפָה,
וְאַף אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נֶעְדֶּרֶת.

ד

קוּו... קוּו... קוּו... הַתַּרְנְגֹלֶת מְגַעְגַּעָה,
גּוּחוּ בָנַי, גּוּחוּ מִן הַשְּׁפָרֶת,
קוּו... קוּו... קוּו... הֵן לְמַעַנְכֶם אֲנִי יָגֵעָה,
אִתְּכֶם אֲטַיֵּל, עֲלֵיכֶם אֱהִי שׁוֹמֶרֶת.

ה

קְרַק, קְרַק, קְרַק, הַשְּׁפָרוֹת אָז נִסְדָּקוּ,
טִיק, טִיק, טִיק הָאֶפְרוֹחִים פָּרָצוּ,
„אַל בְּחִפָּזָה, אַל מֵעָלַי תִּרְחָקוּ",
„לְכוּ אַחֲרַי, הִתְחַבְּרוּ אַל תֵּחָצוּ!"

יט.

הַבֵּיצָה

עֵת הֲכָנַת הַסְּעוּדָה הִגִּיעָה, וַתָּבוֹא דְבוֹרָה אַחֲרֵי אִמָּהּ אֶל הַמִּטְבָּח 1).

וַתִּקַּח חַנָּה בֵּיצָה חַיָּה וַתְּבַקַּע אוֹתָהּ לְעֵינֵי בִתָּהּ, וַתְּרִיקָהּ לְאִטָּהּ אֶל תּוֹךְ הַקְּעָרָה, וַתֹּאמַר: הֲלֹא תִרְאִי, בִּתִּי, כִּי שְׁנַיִם בַּבֵּיצָה, הַכַּדּוּר הַצָּהֹב הַמְּרוּפָף בַּתָּוֶךְ, וְהַנּוֹזֵל הַצָּלוּל וְהָרִירִי אֲשֶׁר יְסֻבֵּהוּ מִכָּל עֲבָרִים.

וַתֹּאמֶר דְבוֹרָה, אַךְ בְּבַשְּׁלֵנוּ אֶת הַבֵּיצָה, הֲלֹא יִקְפָּא הַכֹּל, וְהָיָה לְמוּצָק.

וַתֹּאמֶר חַנָּה כִּדְבָרֵיךְ, בִּתִּי, וְאָז יִלְבַּן הַנּוֹזֵל וְחָדַל מִהְיוֹת צָלוּל, וְיָדַעַתְּ בִּתִּי, כִּי לַכַּדּוּר הַצָּהֹב הַזֶּה יִקְרְאוּ חֶלְמוֹן וְשֵׁם הַנּוֹזֵל הַצָּלוּל הוּא חֶלְבּוֹן, וְהַחֶלְמוֹן הוּא מִין שַׁמְנוּנִית צְהֻבָּה הַכּוֹלֶלֶת חֳמָרִים שׁוֹנִים הַמִּתְבַּלְבְּלִים וְהַמַּבְרִיאִים אֶת הָאָדָם.

— אַךְ הֲטוֹבָה הַבֵּיצָה לִמְזוֹן הָאָדָם כֶּחָלָב? שָׁאֲלָה דְבוֹרָה, הֲלֹא הִגַּדְתְּ לִי, אִמִּי, כִּי הֶחָלָב מַבְרִיא מְאֹד.

— כֵּן, בִּתִּי, עָנְתָה חַנָּה, הֶחָלָב כּוֹלֵל בְּקִרְבּוֹ כָּל הַחֳמָרִים הַדְּרוּשִׁים לָנוּ לְמִחְיָתֵנוּ, וְאָחִיךְ הַקָּטָן הֲלֹא לֹא יֹאכַל דָּבָר אַחֵר זוּלָתִי חָלָב, וּבְכָל זֹאת, רְאִי אֶת פָּנָיו מָה אֲדֻמִּים וּמַה שְּׁמֵנִים!

דְבוֹרָה מִהֲרָה אֶל הָעֲרִיסָה, וַתַּבֵּט בִּפְנֵי אָחִיהָ הַיּוֹנֵק אֲשֶׁר

1) בית התבשיל.

יָשֵׁן אֶת שְׁנָתוֹ, וַתִּקְרָא לֵאמֹר:

— צָדַקְתְּ, אִמִּי, כַּאֲשֶׁר אָמַרְתְּ, אֲבָל מַדּוּעַ זֶה לֹא תְכַלְכְּלִי גַם אוֹתִי בְּחָלָב בִּלְבָד?

יַעַן כִּי אַתְּ עֹבֶדֶת יוֹתֵר מֵאָחִיךְ, הֲלֹא אַתְּ תָּרוּצִי, וְתִשַׂחֲקִי, וְתָנִיעִי אֶת גּוּפֵךְ הַקָּטָן, וּמוֹחֵךְ הַקָּטָן יַעֲבֹד גַּם הוּא בְּחָשְׁבוֹ מַחֲשָׁבוֹת, וְלָכֵן דְּרוּשָׁה לָךְ כַּלְכָּלָה מְרֻבָּה וּמַבְרִיאָה מִכַּלְכָּלַת אָחִיךְ אֲשֶׁר כָּל מַעֲשֵׂהוּ רַק אֲכֹל וְיָשֹׁנוֹת כָּל הַיָּמִים.

— וְאַתְּ תּוּכְלִי לֶאֱכֹל גַּם בֵּיצִים, אֲשֶׁר גַּם הֵן מַבְרִיאוֹת וּמַחֲזִיקוֹת כֶּחָלָב.

— אָמְנָם שְׂמֵחָה אֲנִי, כִּי הַבֵּיצִים טוֹבוֹת לְמַאֲכָל. כִּי אָנֹכִי אֹהֶבֶת אוֹתָן מְאֹד.

— וְעַתָּה, זִכְרִי נָא, בִּתִּי, אֶת אֶפְרוֹחַיִךְ וְאִמְרִי לִי אִם יָדַעַתְּ, מַה־בִּנְיַן גּוּפָם?

— כֵּן! יָדַעְתִּי, אִמִּי, לָהֶם נוֹצוֹת, וַעֲצָמוֹת וּבָשָׂר.

— צָדַקְתְּ, בִּתִּי, וְגַם מֹחַ לָהֶם בְּקָדְקֳדָם, וְגַם לֵב בָּשָׂר וָדָם חָם כְּכָל אֲשֶׁר לָךְ, — לִפְנֵי זְמַן קָצָר לֹא הָיוּ. כִּי אִם חֶלְבּוֹן וְחֶלְמוֹן, וְעַתָּה הִנֵּה הֵם יְצוּרִים חַיִּים.

חַנָּה טֶרֶם כִּלְּתָה לְדַבֵּר וּדְבוֹרָה רָצָה הַחוּצָה בְּאָמְרָהּ:

— הִנְנִי הוֹלֶכֶת, אִמִּי, לָשׁוּב וְלִרְאוֹת אֶת הָאֶפְרוֹחִים הַקְּטַנִּים, כִּי אֹהֶבֶת אָנֹכִי מְאֹד אֶת צִפְצוּפָם הַנָּעִים.

שאלות:

מתי הלכה דבורה למטבח? ומה עשתה חנה לעיניה? כמה חלקים

לביצה? מה שם הכדור הצהוב ? ומה שם הכדור הלבן ? ומה החלמון ? מה שאלה דבורה לאמה על הביצה ? ומה השיבה לה אמה ? מדוע יסתפקו היונקים בחלב לבד , והגדולים לא ? מה בנין גוף האפרח ?

כ

הַפַּרְפֶּרֶת[1]

וַאֲבִיגַיִל הַיִּזְרְעֵאלִית יוֹשֶׁבֶת בְּחַדְרָהּ , וְדִינָה וְנַעֲמָה בְּנוֹתֶיהָ הַקְּטַנּוֹת עַל יָדָהּ עוֹסְקוֹת גַּם הֵנָּה אִשָּׁה אִשָּׁה בִּמְלַאכְתָּהּ בְּשְׁקִידָה עֲצוּמָה , וַתֹּאמֶר אֲבִיגַיִל אֶל בְּנוֹתֶיהָ , אָכֵן שׁוֹקְדוֹת אַתֶּן הַיּוֹם בְּנוֹתַי, כִּי עַל כֵּן הָעֲנָה כִּי שָׂכָר צָפוּן לָכֶן הַיּוֹם בִּסְעוּדַת הַצָּהֳרָיִם , כִּי הֲכִינוֹתִי מַאֲכָל אֲשֶׁר יְשַׂמַּח אֶת נַפְשֵׁךְ דִּינָה , וְאוּלַי גַּם אֶת נַפְשֵׁךְ נַעֲמָה !

וְדִינָה נַעֲרָה נְכוֹחָה וּמְתוּנָה , וַיִּצְהֲלוּ פָּנֶיהָ , וַתַּרְכֵּן רֹאשָׁהּ בְּבַת צְחוֹק לְאוֹת תּוֹדָה , אַךְ נַעֲמָה מְמֻלָּחָה[2] וְנַרְגְּרָנִית[3] מְעַט, קָפְצָה מִמְּקוֹמָהּ וַתִּתְרַפֵּק עַל אִמָּהּ בְּחִבָּה , לֵאמֹר : הֶאָח ! אִמִּי , אָכֵן שִׂמְחָה הֲכִינוֹת לָנוּ ! הַגִּידִי נָא מָה ?

וַתְּמָאֵן אִמָּהּ לְמַלֵּא חֶפְצָהּ, בְּאָמְרָהּ לָהּ : כִּי אִם תֵּדַע מֵרֹאשׁ, לֹא תִגְדַּל שִׂמְחָתָהּ .

וַתִּקְצַר בָּהּ נַעֲמָה מְאֹד וַתֹּאמֶר אֲבִיגַיִל, וּמֶה , אִם לֹא תִרְצִי אַתְּ אֶת הַמַּאֲכָל ? — הֲלֹא תִרְגְּנִי !

---

1) תבשיל הבא אחרי האכילה, ובאנגלית Pudding . 2) מלאה חיים. 3) מבקשת לדעת הכל ובצרפתית curieuse.

וַתֹּאמֶר נָעֳמָה, אַל נָא, אִמִּי, לֹא אֵרָגֵן וְלֹא אֶתְלוֹנֵן, רַק אִמְרִי נָא!

וַתֹּאמֶר אֲבִיגַיִל, אִם כֵּן דְּעִי נָא, כִּי הַיּוֹם פַּרְפֶּרֶת תָּבוֹא אַחֲרֵי הַסְּעוּדָה.

הֶאָח! פַּרְפֶּרֶת! מַה־טּוֹב וּמַה־יָּפֶה! אָנֹכִי אֹהֶבֶת מְאֹד פַּרְפֶּרֶת, קָרְאָה נָעֳמָה בַעֲלִיצוּת, — אַךְ דִּינָה אָמְרָה בִמְנוּחָה:

— הֲלֹא תַגִּידִי לָהּ, אִמִּי, פַּרְפֶּרֶת מָה הִיא?

וַתַּעַן אֲבִיגַיִל בְּבַת צְחוֹק עַל שְׂפָתֶיהָ וַתֹּאמַר, הֲלֹא מוּבָן הַדָּבָר כִּי פַּרְפֶּרֶת אֹרֶז הִיא, הֲלֹא יוֹם חוֹל הַיּוֹם!

וַתְּעַקֵּם נָעֳמָה שְׂפָתֶיהָ בְּשָׁמְעָהּ דִּבְרֵי אִמָּהּ, כְּזוֹעֶמֶת.

וַתֹּאמֶר לָהּ אִמָּהּ, רְאִי נָא, בִּתִּי, הֲלֹא אָמַרְתְּ, כִּי לֹא תֵרָגְנִי.

וַתֹּאמֶר נָעֳמָה, חָלִילָה לִי מֵהֵרָגֵן, אַךְ אֲנוּדָה, כִּי לֹא חַג שָׁבוּעוֹת הַיּוֹם, כִּי אָז הֲלֹא הִקְרַבְתְּ לָנוּ פַּרְפֶּרֶת מְמֻלָּאָה וּמְתֻבָּלָה.

וַתֹּאמֶר אֲבִיגַיִל, הִשָּׁמְרִי בִתִּי מִשְּׁאוֹל בִּלְבָבֵךְ, כִּי יִהְיוּ כָל יָמַיִךְ בְּחַגִּים, הֲלֹא שָׁמַעַתְּ אֶת הַמָּשָׁל אֲשֶׁר בְּפִי הָעָם:

מִי אֲשֶׁר אֶת יְמֵי הַחֹל חוֹגֵג,
בְּיוֹם מוֹעֵד בָּרָעָב מִתְמוֹגֵג,
וַאֲשֶׁר בְּעֶרֶב שַׁבָּת טוֹרֵחַ,
בְּשַׁבָּת בְּבֵיתוֹ אוֹר יְהִי זוֹרֵחַ.

וְאַף גַּם זֹאת, הִנֵּה הַפַּרְפֶּרֶת הַמְּמֻלָּאָה הִיא גַם דְּשֵׁנָה וְגוֹרֶרֶת, וְאִם אֵין בָּהּ נֶזֶק בְּאָכְלֵנוּ מִמֶּנָּה לִפְרָקִים רְחוֹקִים, הֵן אִם תִּהְיֶה מְצוּיָה לָנוּ בְּכָל עֵת, וְקִלְקְלָה אֶת קִרְבֵנוּ וְהֶלְאֵנוּ.

— אֲבָל לָמָּה זֶה יִנְעַם כָּכָה טַעַם הַפַּרְפֶּרֶת הַמְּתֻבֶּלֶת? שָׁאֲלָה נָעֳמָה לֵאמֹר:

— הֲלֹא זֶה יַעַן כִּי תַעֲרֹבֶת דְּבָרִים טוֹבֵי טַעַם בְּתוֹכָהּ.

— וּמָה הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה? שָׁאֲלָה נָעֳמָה שֵׁנִית.

— הָבָה נִרְאֶה אִם יֵשׁ בְּיֶדְכֶן אַתֶּן לִמְצֹא אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מֵאֲלֵיכֶן, הֵשִׁיבָה אֲבִיגָיִל.

— טֶרֶם כֹּל, תְּשִׂימִי קֶמַח, הֲלֹא כֵן? קָרְאָה נָעֳמָה.

— כִּדְבָרַיִךְ, בִּתִּי, וּמָה עוֹד?

— מִשְׁמְשִׁים וְצִמּוּקִים, אָמְרָה דִינָה.

— וּבֵיצִים וְחָלָב, קָרְאָה נָעֳמָה.

— אָכֵן כְּדִבְרֵיכֶן כֵּן הוּא, בְּנוֹתַי, וְאַף גַּם זֹאת אֶשִּׂים, פְּתוּתֵי לֶחֶם, וְחֶמְאָה וּבְשָׂמִים.

— וְגַם מֶרְקַחַת מִינֵי אֶתְרֹג, אִמִּי, קָרְאָה דִינָה, הֲלֹא שָׁכַחַתְּ אֶת הַמֶּרְקַחַת.

— צָדַקְתְּ, בִּתִּי, וְעַתָּה הָבָה וַאֲסַפְּרָה לָכֶן דָּבָר מַה יָּדַעְתִּי עַל כָּל הַמִּינִים הָאֵלֶּה, וְאַתֶּן הַגֵּדְנָה בְּמָה אָחֵל רִאשֹׁנָה?

— אֶת מַהוּת הַקֶּמַח וְהַבֵּיצִים כְּבָר יָדַעְנוּ, אָמְרָה דִינָה, וְגַם אֶת מַהוּת הַתַּרְנְגֹלִים אֲשֶׁר תֵּטֵלְנָה אֶת הַבֵּיצִים.

— וְגַם אֶת מַהוּת הֶחָלָב יוֹדְעוֹת אָנוּ, אֲחוֹתִי, אָמְרָה נָעֳמָה, הֲלֹא הַפָּרוֹת נוֹתְנוֹת לָנוּ חָלָב, הֲלֹא כֵן?

— אִם כֵּן, סַפְּרִי לָנוּ דָּבָר עַל הַצִּמּוּקִים, אָמְרָה דִינָה.

— כֵּן, אִמִּי, גַּם אֲנִי מְבַקֶּשֶׁת.

– עוד יָמִים אֲחָדִים – אָמְרָה אֲבִיגַיִל – הֲלֹא נֵלֵךְ לְמוֹשָׁבַת „ראש פִּנָּה" אֲשֶׁר בַּגָּלִיל, לְהַעֲבִיר זְמַן מָה בְּבֵית דּוֹדַתְכֶן קְצִיעָה. בִּהְיוֹתֵנוּ שָׁם נֵלֵךְ לִרְאוֹת אֶת בֵּית מַעֲשֵׂה הַצִּמּוּקִים הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עֲשָׂרוֹת פּוֹעֲלִים עֹבְדִים בּוֹ מִן הַבֹּקֶר עַד הָעֶרֶב, וְהֶרְאֵיתִי לָכֶן אֶת הַצִּמּוּקִים לְמִינֵיהֶם וְאֶת מַעֲשֵׂיהֶם.

וְעַתָּה אֲסַפֵּרָה לָכֶן דָּבָר עַל הַמֶּרְקַחַת וְעַל אוֹפֶן הֲכָנָתָהּ לְמַעַן תִּלְמֹדְנָה.

– עֲשִׂי כִדְבָרֵיךְ, אִמִּי.

שאלות:

כמה בנות היו לאביגיל? מה שמן? מה עשתה אביגיל, ומה עשו בנותיה? ואיזה שכר נתנה אביגיל לבנותיה על שקידתן? מה היו תכונות דינה? ומה היו תכונות נעמה? ומה שאלה נעמה לאמה? ומה השיבה לה אמה? איזה פרפרת אהבה נעמה הרבה? ומה אמרה לה אמה על הפרפרת המתבלת? ולמה ינעם טעם פרפרת החג? ומה התערבת אשר בפרפרת המתבלת? ומה אמרה אביגיל לספר לבנותיה? ועל איזה דבר בקשו ממנה כי תספר להן? ולמה לא ספרה אביגיל דבר על הצמוקים, ועל מה ספרה להן?

כא.

הַמֶּרְקַחַת

וַתֹּאמֶר אֲבִיגַיִל: רַבִּים הֵם מִינֵי הַמֶּרְקַחַת, וְרַב מִסְפָּרָם כְּמִסְפַּר כָּל פְּרִי אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים בָּעוֹלָם, כִּי אִם יְבֻשַּׁל כָּל פְּרִי

בִּדְבַשׁ או בְמֵי סֻכָּר, וְהָיָה לְמִרְקַחַת. אֶפֶס כִּי שֹׁנָה דֶרֶךְ הַבִּשּׁוּל הַזֶּה, מִדֶּרֶךְ בִּשּׁוּל כָּל תַּבְשִׁיל, עַל בֵּן טִגּוּן יֵאָמֵר לוֹ, וְאַף רַבּוּ דַרְכֵי הַטִּגּוּן לְפִי הַפְּרִי אֲשֶׁר יְטֻגָּן, כִּי כָל פְּרִי יִדְרֹשׁ דֶרֶךְ טִגּוּן מְיוּחֶדֶת לוֹ לְבַדּוֹ, כִּי עַל בֵּן אֹרַח לָכֶן הַיּוֹם דֶּרֶךְ הַטִּגּוּן אֲשֶׁר לִקְלִפּוֹת תַּפּוּחֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר יִקָּרְאוּ לָהֶם אַרַנְגִּים, הֲלֹא יְדַעְתֶּן אֶת תַּפּוּחֵי הַזָּהָב!

— הֲלֹא אַף תְּהִלֵּי בָּנוּ, אֵם יְקָרָה! אָמְרָה דִינָה, אֵיכָכָה לֹא נֵדַע דָּבָר אֲשֶׁר יִגָּדֵל בְּפַרְדֵּסֵנוּ, וַאֲשֶׁר מִמֶּנּוּ נֹאכַל יוֹם יוֹם?

— טוֹב אֵיפוֹא — אָמְרָה הָאֵם — תְּאָרִי נָא לִי אוֹתוֹ, אִם תֵּדְעִי.

וַתֹּאמֶר דִינָה: תַּפּוּחֵי הַזָּהָב גְּדֵלִים עַל עֵצִים נְמוּכִים וְיָפִים הַמֻּשְׁקִים בִּימוֹת הַחַמָּה מִתּוֹךְ הַבְּאֵר אֲשֶׁר בַּפַּרְדֵּס יַחַד עִם עֲצֵי הָאֶתְרוֹג וְהַלִּימוֹן, וּמַה־יָּפוּ הַתַּפּוּחִים הַצְּהֻבִּים הָאֵלֶּה בְּהֵצִיצָם מִתּוֹךְ יֶרֶק עֲלֵיהֶם כְּכֹכְבֵי זָהָב מְאָדָּם מִתּוֹךְ יְרִיעַת כַּרְפַּס.

— וַאֲנִי מָה אֶחְמְדֵם! — קָרְאָה נָעֳמָה — וּבְכָל עֵת מִדֵּי עָבְרִי עֲלֵיהֶם אֶתְאַוֶּה לִקְטֹף אֶחָד מֵהֶם, לוּלֵא מִצְוָתֵךְ אִמִּי שָׁמַרְתִּי לְבִלְתִּי קַחַת מֵאֲשֶׁר בַּגַּן בְּלִי רְשׁוּתֵךְ מְאוּמָה, אַךְ מִן הֶעָלִים אֶקְטְפָה, וְאֶמַלְלֵם בֵּין אֶצְבְּעוֹתַי לַהֲרִיחַ בָּם, הֲלֹא לֹא תִגְעֲרִי בִּי אִמִּי עַל כָּכָה?

— לֹא! בִּתִּי, לֹא אֶגְעַר בָּךְ, קְחִי מֵהֶעָלִים כְּאַוַּת נַפְשֵׁךְ, רַק בַּפְּרִי אַל תִּשְׁלְחִי יָד, וְעַתָּה הַגִּידִי נָא לִי הֲיָדַעַתְּ כִּי קְלִפַּת הַפְּרִי מָרָה הִיא?

— יָדַעְתִּי, אִמִּי, יָדַעְתִּי! עָנְתָה נָעֳמָה, — הֲלֹא עַל בֵּן נֹאכַל

רַק אֶת בְּשָׂרוֹ הַמָּלֵא לֵחַ, וְאֶת קְלִפָּתוֹ נִזְרֹק.

וַתֹּאמֶר אֲבִיגָיִל: אָמְנָם כָּכָה עוֹשׂוֹת הַבָּנוֹת אֲשֶׁר לֹא תֵדַעְנָה לְכַלְכֵּל אֶת צָרְכֵי הַבַּיִת כַּמִּשְׁפָּט, וְאַף בְּנוֹת חַיִל תְּשִׂימְנָה לִבָּן לְבִלְתִּי יִדַּח כָּל נִדָּח, וְלֹא תֹאבַד כָּל פְּסֹלֶת, וּבְיָדַיִם חָרוּצוֹת תֵּדַעְנָה לְהַמְתִּיק כָּל מַר, לְהַטְעִים כָּל תָּפֵל, וּלְהַחֲיוֹת כָּל נוֹבֵל, לָכֵן תְּקַבֵּצְנָה גַּם אֶת קְלִפּוֹת הָאַרְנְגִים אַחַת לְאַחַת וְיִבֵּשׁוּן, וְעָשׂוּ אוֹתָנָה לְמֶרְקַחַת עֲרֵבָה, הִיא מֶרְקַחַת הַקְּלִפּוֹת.

— אַךְ אֵיכָכָה תַּמְתֵּקְנָה אֶת הַקְּלִפּוֹת הַמָּרוֹת הָאֵלֶּה? — שָׁאֲלָה דִינָה — הֲלֹא מָרוֹת הֵן מְאֹד.

וַתֹּאמֶר אֲבִיגַיִל: הַיֹּבֶשׁ יָפִיג הַרְבֵּה מִמְּרִירוּתָן, אַךְ עוֹד גַּם תְּשַׁלֵּקְנָה בַּמַּיִם לְמַעַן תּוֹסִיף הַמְּרִירוּת לְהִבָּטֵל, רַק שׂוּם תָּשִׂים הַמְּטַגֶּנֶת אֶל לִבָּהּ לְבִלְתִּי תִּרַכַּכְנָה הַקְּלִפּוֹת יוֹתֵר מִדַּי, וְהָיָה אַחֲרֵי הִשָּׁלְקָן וְלָקְחָה הַמְּטַגֶּנֶת אוֹתָן אַחַת אַחַת וְטָבְלָה אוֹתָן בְּתוֹךְ שָׂרָף*) סֻכָּר רוֹתֵחַ, וְהוֹצִיאָה אוֹתָן וְהֵנִיחָה אוֹתָן עַל דַּף לְהִתְיַבֵּשׁ, וְשָׁנְתָה הַמְּטַגֶּנֶת אֶת הַטְּבִילָה הַזֹּאת פַּעֲמַיִם וְשָׁלֹשׁ עַד אִם עָלָה עַל הַקְּלִפָּה קְרוּם שֶׁל סֻכָּר, וּמַעֲשֵׂה הַמֶּרְקַחַת נִגְמָר.

שאלות:

כמה מינים למרקחת? איך יאָמר לבשול המרקחת? כמה דרכים לטגון? מה זה ארנגים? איה יגדלו תפוחי הזהב? איזה עצים דומים לעץ תפוחי הזהב? מה מראה עלי העצים האלה? מה עשתה נעמה בעברה דרך העצים? האם לקחה גם מפרים? ומדוע? מה טעם קלפת תפוחי

*) Sirop

הזהב? האם טובה הקלפה לדבר מה? איך ימתיקו את הקלפות? הגידי את דבר מעשה המרקחת.

כב.

הַצִּמּוּקִים

— הִנֵּה לָנוּ שְׁנֵי יָמִים „בְּרֹאשׁ פִּנָּה" — אָמְרָה נָעֳמָה לְאִמָּהּ כְּמִתְאוֹנֶנֶת — וְטֶרֶם רָאִינוּ עַד מָה מִמַּעֲשֵׂה הַצִּמּוּקִים.

וַתֹּאמֶר אֲבִיגַיִל: לָכֵן חַלִּי נָא אֶת פְּנֵי דוֹדָתֵךְ קְצִיעָה וְהוֹבִילָה אוֹתָנוּ אֶל בֵּית הַמַּעֲשֶׂה.

וַתֹּאמֶר קְצִיעָה: חֹק הַכְּנֶסֶת אֹרְחִים הֵרִישׁ מִיָּדַי לְמַלֵּא חֶפְצְכֶן זֶה, בְּנוֹתַי הַיְקָרוֹת, לָכֵן הִכּוֹנָּה נָא, לְאַחַר הַצָּהֳרַיִם בִּכְלוֹת הַסְּעוּדָה יֵעָשֶׂה סְדָרִים בַּבַּיִת, וְאַחַר נֵלֵכָה.

וַיְהִי אַחֲרֵי הַסְּעוּדָה, בְּעוֹד בַּעֲלַת הַבַּיִת עֹשָׂה הַסְּדָרִים אֲשֶׁר אָמְרָה, וַתְּמַהֵרְנָה הַבָּנוֹת אֶל חַדְרָן, וַתְּסָרֵקְנָה רָאשֵׁיהֶן, וַתִּלְבַּשְׁנָה אֶת שִׂמְלוֹתֵיהֶן, וַתִּהְיֶינָה מוּכָנוֹת, וּקְצִיעָה גָּמְרָה אֶת מְלַאכְתָּהּ, וַתֹּאמַר: קֹמְנָה בְּנוֹתַי וְנֵלֵכָה.

וַתֵּלַכְנָה הִיא וַאֲבִיגַיִל אֲחוֹתָהּ וְהַבָּנוֹת יַחַד וַתַּעֲבֹרְנָה אֶת רְחוֹב הַמּוֹשָׁבָה בֵּינוֹת לִשְׁנֵי טוּרֵי בָתִּים, הַטּוּר הָאֶחָד מֵעֵבֶר מִזֶּה בָּתִּים נְמוּכִים וְדַלִּים אֲשֶׁר נִבְנוּ בְּהִוָּסֵד הַמּוֹשָׁבָה, וְהַטּוּר הַשֵּׁנִי מֵעֵבֶר מִזֶּה בָּתִּים גְּדוֹלִים וְיָפִים, וְהֵם נִבְנוּ מִקָּרוֹב בְּיַד נְדִיבָה,

וְרֹב הַמּוֹשָׁבָה בְּנוּיָה בָּהָר , וַתָּבֹאנָה עַד הַמּוֹרָד , וַתֵּרַדְנָה בוֹ , וַתִּפְנֶינָה דֶּרֶךְ הַכְּרָמִים עַד בּוֹאָן אֶל בֵּית גָּדוֹל וּרְחַב יָדַיִם , הוּא בֵּית מַעֲשֵׂה הַצִּמּוּקִים.

וְכַרְמִי אִישׁ צָעִיר לְיָמִים וּבַעַל פָּנִים מַסְבִּירִים, הוּא הַמְנַצֵּחַ עַל מְלֶאכֶת מַעֲשֵׂה הַצִּמּוּקִים , וַתֹּאמֶר קְצִיעָה אֵלָיו , אֹרְחוֹת מִירוּשָׁלַיִם הֵנָּה הַנָּשִׁים אֲשֶׁר עַל יָדִי , וְחָפְצָן לִרְאוֹת בְּמַעֲשֵׂה הַצִּמּוּקִים. וַיַּעַן כַּרְמִי וַיֹּאמַר , בְּרוּכוֹת הַבָּאוֹת! בּוֹאֶינָה נָא פְּנִימָה , וּבְכָל חֵפֶץ לִבִּי אֶהְיֶה לִמְנַהֵל לָכֶן , וַתְּבָרֵכְנָה אוֹתוֹ הַנָּשִׁים וַתָּבֹאנָה אַחֲרָיו.

וְהִנֵּה לִפְנֵיהֶן חֶדֶר גָּדוֹל מְאֹד אֲשֶׁר שֻׁלְחָן אָרוֹךְ וְנָמוּךְ יִקַּח בּוֹ מְקוֹמוֹ עַל פְּנֵי כָּל אָרְכּוֹ , וּבִשְׁמוֹנִים אִישׁ גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים יֹשְׁבִים מִסָּבִיב לוֹ , תֵּבוֹת עֵץ קְטַנּוֹת , וְצִבּוּרֵי אַשְׁכְּלוֹת עֲנָבִים יְבֵשִׁים לִפְנֵיהֶם וִידֵיהֶם עֲסוּקוֹת בִּמְלָאכָה.

וַתִּקְרָא נָעֳמָה כְּמִשְׁתּוֹמֶמֶת וַתֹּאמַר , אַךְ הֲלֹא רַק אַשְׁכְּלוֹת עֲנָבִים יְבֵשִׁים נִרְאָה פֹה וְלֹא צִמּוּקִים.

וַתֹּאמֶר אֲבִיגַיִל : כֵּן , בִּתִּי , לָעֲנָבִים יְבֵשִׁים קוֹרְאִים צִמּוּקִים.

וַתֹּאמֶר דִּינָה : אַךְ טֶרֶם אָבִינָה אֵיכָכָה יְיַבְּשׁוּ אֶת הָעֲנָבִים הָאֵלֶּה? הֲלֹא דֶרֶךְ הָעֲנָבִים כִּי יָנוּחוּ יוֹמַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים וְנָבְלוּ וְגַם יִרְקָבוּ.

וַיֹּאמֶר כַּרְמִי : הֵיטַבְתְּ לִשְׁאֹל , בִּתִּי , כִּי אָמְנָם זֶה סוֹד הַמְּלָאכָה לִשְׁמֹר עַל הָעֲנָבִים כִּי יִצָּמְקוּ בְּטֶרֶם הִסְפִּיקוּ לְהִשָּׁחֵת , וְעַתָּה אִם בָּנוֹת מַקְשִׁיבוֹת אַתֶּן הִנְנִי לְגַלּוֹת לָכֶן מְעַט מֵהַסּוֹד הַזֶּה.

וַתַּרְכֵּן דִּינָה אֶת רֹאשָׁהּ בְּחֵן לְאוֹת תּוֹדָה, אַךְ נָעֳמָה הִתְלַהֲבָה

בְּדַרְכָּהּ, וַתִּקְרָא: הֶאָח! סוֹד תְּגַלֶּה לָנוּ, אָנָּא מַהֵרָה הַשְׁמִיעֵהוּ נָא, כִּי מַקְשִׁיבוֹת אָנוּ.

וַיֹּאמֶר כַּרְמִי: אָכֵן, רֹאֶה אָנִי, כִּי גַרְגְּרָנִית אַתְּ, בִּתִּי, יֹתֵר מִדַּי! וַתִּכָּלֵם נָעֳמָה וַתֹּרֶד רֹאשָׁהּ, וַיַּעֲבֵר כַּרְמִי אֶת יָדוֹ עַל לְחָיֶיהָ הַמִּתְאַדְּמוֹת וַיֹּאמַר: אַל נָא בְאַפֵּךְ, בִּתִּי, אֶפֶס דְּעִי נָא כִּי סוֹד כָּל מְלָאכָה אֵינֶנּוּ מִמִּין הַסּוֹדוֹת אֲשֶׁר תְּסַפֵּרְנָה הַנְּעָרוֹת אִשָּׁה בְּאָזְנֵי רְעוּתָהּ, אַךְ הוּא מֵהַדְּבָרִים הַצְּרִיכִים לִמּוּד וְהֶרְגֵּל, וְעַתָּה שֵׁבְנָה וְקַשֵּׁבְנָה.

שאלות:

איה הלכה אביגיל את בנותיה? איזה ערים סמוכות לראש פנה? מתי הלכו לראות את בית מעשה הצמוקים? את מי הלכו? ומה ראו בדרכן? איה בנויה רוב המושבה? ואיה בית מעשה הצמוקים? ומה מראה הבית? ומה היה בתוכו? כמה פועלים עבדו בו? מה היה לפני הפועלים? מה קראה נעמה בראותה את האשכלות? ומה השיבה לה אמה? מה שאלה דינה? ומה השיב לה כרמי?

כג

(המשך)

וַתֵּשַׁבְנָה הַבָּנוֹת עַל הַסַּפְסָל אֲשֶׁר הֶרְאָה לָהֶן, וְכַרְמִי אָמַר: רֵאשִׁית כָּל דָּבָר, עֲלֵיכֶן לָדַעַת כִּי לֹא כָל מִינֵי הָעֲנָבִים כְּשֵׁרִים לְצִמּוּקִים, הֲלֹא תֵדַעְנָה, כִּי הַרְבֵּה מִינֵי עֲנָבִים בָּעוֹלָם הַמִּשְׁתַּנִּים אִישׁ מֵרֵעֵהוּ בְּמַרְאֶה, בְּתֹאַר, בְּטַעַם, בְּרֵיחַ, וְגַם בְּתַבְנִית גּוּפָם

פְּנִימָה, כִּי יֵשׁ עֲנָבִים אֲשֶׁר זַגָּם דַק וָרַךְ וְתוֹכָם מָלֵא תִירוֹשׁ. וְיֵשׁ אֲשֶׁר זַגָּם עָב וְקָשֶׁה וּבְתוֹכוֹ רֹב הַבָּשָׂר עַל הַלֵּחַ, וְלֹא יִכּוֹנוּ הָעֲנָבִים מֵהַמִּין הָרִאשׁוֹן לְצִמּוּקִים, יַעַן כִּי עַל נְקַלָּה יִבָּקַע זַגָּם וְיָצָא הַתִּירוֹשׁ וְנִשְׁאֲרוּ רַק קְלִפּוֹת רֵיקוֹת, כִּי עַל כֵּן יַקְדִּימוּ לְ״ז אֶת הָעֲנָבִים הָאֵלֶּה לַגַּת וְיִדְרְכוּ אוֹתָם וְהָיוּ לְיַיִן, לֹא כֵן הָעֲנָבִים מֵהַמִּין הַשֵּׁנִי, יַעַן זַגָּם עָב וְקָשֶׁה, לֹא יִבָּקַע וְלֹא יָזוּב לֵחוֹ, עַל כֵּן לֹא יְמַהֵר לְהָרָקֵב, וְיַעַן כִּי בְשָׂרוֹ רַב וְלֵחוֹ מְעַט, עַל כֵּן בְּהִצָּמְקוֹ וְהָיָה טוֹב לְמַאֲכָל.

וַתֹּאמַר דִּינָה, אַךְ גַּם בְּעִנְּבֵי יְרוּשָׁלַיִם יֶשְׁנָם אֲשֶׁר זַגָּם קָשֶׁה, וּבְכָל זֹאת בְּנוּחָם בַּסַּל יָמִים אֲחָדִים יִבּוֹלוּ וְיִרְקָבוּ.

וַיֹּאמֶר כַּרְמִי, כֵּן, בִּתִּי, אֶפֶס כִּי לְמַעַן עֲשׂוֹת צִמּוּקִים לֹא יִצְבְּרוּ אֶת הָאֶשְׁכֹּלוֹת בַּסַּל, כִּי יָנוּחוּ אִישׁ עַל רֵעֵהוּ, כִּי בְנוּחָם כָּכָה אָז יִכָּמְרוּ וְנִשְׁבּוּ וְהִתְבַּקְּעוּ וְזָב לֵיחָם עַד כִּי יֵרָטְבוּ וְאָז יִשְׁלֹט בָּם הָרָקָבוֹן, אַךְ כָּכָה יֵעָשֶׂה לָהֶם: חָתוֹךְ יַחְתְּכוּ אֶת עֹקֶץ הָאֶשְׁכֹּל עַד הַחֵצִי בְּעוֹדוֹ בַגֶּפֶן לְמַעַן יֶחְדַּל מִצְּמֹחַ וְהֵנִיחוּ אוֹתוֹ כָכָה עַד אֲשֶׁר יְיַבְּשֵׁהוּ הַשֶּׁמֶשׁ לְאַט לְאַט וְהִצְטַמֵּק, וְיֵשׁ אֲשֶׁר יָסִירוּ אֶת הָאֶשְׁכֹּלוֹת כֻּלָּה וְחָרְזוּ אוֹתָם עַל חוּטִים וְתָלוּ אוֹתָם בַּחַמָּה לְהִתְיַבֵּשׁ; וְיֵשׁ אֲשֶׁר יִמְלְגוּ אֶת הָאֶשְׁכֹּלוֹת בְּמֵי אֵפֶר תְּחִלָּה לְמַעַן יֶחֱזַק זַגָּם, וְאַחַר כֵּן יַחְרְזוּ אוֹתָם וְיִתְלוּ אִתָּם לְהִתְיַבֵּשׁ.

וַתֹּאמַר דִּינָה, הֲכִי כָל עִנְּבֵי „רֹאשׁ פִּנָּה״ כְּשֵׁרִים לְצִמּוּקִים?

וַיַּעַן כַּרְמִי וַיֹּאמַר, חָלִילָה! מִינִים מִמִּינִים שׁוֹנִים בְּכַרְמֵנוּ, מֵהֶם אֲשֶׁר יִצְלְחוּ לְמַאֲכָל כַּאֲשֶׁר הֵם חַיִּים, וּמֵהֶם אֲשֶׁר נִבְצֹר לַגַּת

וְהָיוּ לְיַיִן; אַךְ הַחֵלֶק הֲכִי נִכְבָּד נָטַעְנוּ מֵרֹאשׁ לְצִמּוּקִים, וְהָיָה בְּעֵת הַבָּצִיר, וְיָצְאוּ הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַיְלָדִים וְהַיְלָדוֹת אֶל הַכְּרָמִים, וְקָצְצוּ אֶת הָאֶשְׁכֹּלוֹת בְּמַזְמֵרוֹת, וְשָׂמוּ אוֹתָם בְּסַלִּים וְהֵבִיאוּ אֶת אֲשֶׁר לְיַיִן לַגַּת, וְאֶת אֲשֶׁר לְצִמּוּקִים יָבִיאוּ הֵנָּה, וּפֹה בֶּחָצֵר אֲשֶׁר אֲחוֹרֵי הַבַּיִת יַחֲרֹזוּ, אוֹ יִשָּׁטְחוּ עַל פְּנֵי מַחֲצָלוֹת עַד הִיבָשָׁם.

וַתֹּאמֶר נָעֳמָה, אַךְ הָאֶשְׁכֹּלוֹת כְּבָר יָבֵשׁוּ, וּמָה הָאֲנָשִׁים עוֹשִׂים עַתָּה?

וַיֹּאמֶר כַּרְמִי, הַקְּטַנִּים בּוֹרְרִים אֶת הַגַּרְגִּירִים הַנִּשְׁחָתִים מִתּוֹךְ הָאֶשְׁכֹּלוֹת, וְהַגְּדוֹלִים – יֵשׁ מֵהֶם הַמְּסַדְּרִים אֶת הָאֶשְׁכֹּלוֹת לְמִינֵיהֶם, וְשָׂמוּ אֶת הַמְשֻׁבָּחִים לְבַדָּם, וְאֶת הַבֵּינוֹנִים לְבַדָּם, וְאֶת הַגְּרוּעִים לְבַדָּם, וְיֵשׁ מֵהֶם הָעוֹרְכִים אֶת הָאֶשְׁכֹּלוֹת בְּתוֹךְ הַתֵּבוֹת הָעוֹמְדוֹת לִפְנֵיהֶם בְּסֵדֶר נָכוֹן, וְיֵשׁ מֵהֶם אֲשֶׁר יְחַזְּקוּ אֶת מִכְסֵה הַתֵּבָה עָלֶיהָ מִלְמַעְלָה בְּמַסְמְרוֹת.

וַתֹּאמֶר נָעֳמָה, אַךְ הַצִּמּוּקִים אֲשֶׁר נִקְנֶה בִּירוּשָׁלַם גַּרְגִּירִים נִפְרָדִים הֵמָּה, וְלֹא בְתֵבוֹת אַךְ בְּשַׂקִּים יָנוּחוּ, הַאַף אֵין זֹאת, אִמִּי?

וַיֹּאמֶר כַּרְמִי, יָדַעְתִּי, בִּתִּי, יָדַעְתִּי, וְהֵמָּה מֵאֲשֶׁר יָבִיאוּ מֵחֶבְרוֹן, מֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, מֵאִזְמִיר וּסְבִיבוֹתֶיהָ, וְגַם מֵאֶרֶץ יָוָן; וְעוֹשֵׂיהֶם הֵם הַכּוֹרְמִים הָעַרְבִים, וְהַיְּוָנִים, אֲשֶׁר לֹא יַקְפִּידוּ עַל מְלַאכְתָּם לַעֲשׂוֹתָהּ בִּשְׁמִירָה מְעֻלָּה, עַל כֵּן לֹא יָכוֹנוּ אוֹתָם הַצִּמּוּקִים לַעֲלוֹת לְמַעֲדַנִּים עַל שֻׁלְחַן שָׂרִים וּמְלָכִים כַּצִּמּוּקִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתֶּן רוֹאוֹת בָּזֶה.

וַתִּקְרָא נָעֳמָה כְּמִשְׁתּוֹמֶמֶת, וַתֹּאמַר, הַאֻמְנָם עוֹלִים הַצִּמּוּקִים

הָאֵלֶּה עַל שֻׁלְחַן מְלָכִים וְשָׂרִים ?

וַיֹּאמֶר כַּרְמִי, כֵּן, בִּתִּי! גַּם לְאַנְגְּלִיָּה וְגַם לְצָרְפַת וּלְיֶתֶר עָרֵי אֵירוֹפָּה נִשְׁלָחִים, הֵן תִּרְאִי בִּתִּי מַה מְאֹד יָפוּ וּמַה נֶּחְמָדוּ בְעֵינָם הַכְּחַלְחָל אֲשֶׁר כַּהֶבֶל פֹּה עַל כַּרְזֶל מְלֻטָּשׁ עֲלֵיהֶם יָנוּחַ, וְאַפֵּךְ הַקָּטֹן הֲלֹא יָחוּשׁ אֶת בֹּשֶׂם רֵיחָם הַטּוֹב, וְעַתָּה, הוֹאִילִי נָא וְטַעֲמִי מֵהֶם וְהֵבִין חִכֵּךְ מַה־נְּעִים טַעֲמָם.

וַיִּתֵּן כַּרְמִי לְאִשָּׁה אִשָּׁה מֵהָאֹרְחוֹת אֶשְׁכֹּל צִמּוּקִים, וַתִּטְעַמְנָה מֵהֶם, וַתִּתְפַּלֶּאנָה עַל טַעֲמָם הֶעָרֵב.

אָז יִקַּח כַּרְמִי תֵּבָה מְלֵאָה צִמּוּקִים, וַיֹּאמֶר לַנְּעָרוֹת, כַּבֵּדְנָה נָא אוֹתִי וְקַחְנָה אִתְּכֶן אֶת הַתֵּבָה הַזֹּאת, וַאֲכַלְתֶּן אֶת הַצִּמּוּקִים בִּירוּשָׁלַיִם יַחַד אֶת רַעְיוֹתֵיכֶן.

וַתּוֹדֶינָה הַנְּעָרוֹת לוֹ עַל טוּב לְבָבוֹ, וַתָּשֹׁבְנָה הַבַּיְתָה שְׂמֵחוֹת וַעֲלִיזוֹת.

שאלות:

האם כל מיני הענבים כשרים לצמוקים ? ואיזה מהם בשרים ? ומה יעשו בענבים אשר לא יצלחו לצמוקים ? ואיך יעשו את הצמוקים ? מי יקציץ את ענבי ראש פנה? איך קוראים לכלי אשר בו יקצצו את הענבים? ומה יעשו הפועלים בבית מעשה הצמוקים ? מה ההבדל בין צמוקי ראש פנה, ובין צמוקי ירושלם ? מאיזה מקום יביאו את הצמוקים בירושלם ? מה נתן כרמי לנערות בשובן לביתן ? ומה אמרו לו הנערות ?

כד.

הַמֶּלַח

וְשׁוֹשַׁנָּה הַקְּטַנָּה אָהֲבָה מְאֹד אֶת הַסֻּכָּר וְלֹא נִלְאֲתָה מֵאֱכוֹל מְמַתַּקִּים.

וַיְהִי הַיּוֹם וַיֹּאמֶר לָהּ אָבִיהָ, הִנֵּה יֵשׁ אֲשֶׁר אָכֹל תֹּאכְלִי בִּתִּי חֲצִי אוּקִיָּה סֻכָּר בְּבַת אַחַת, אַךְ מַה תֹּאמְרִי לוּא נָטַל עָלַיִךְ לֶאֱכֹל חֲצִי אוּקִיָּה מֶלַח מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ שִׁבְעָה יָמִים רְצוּפִים.

— אֲהָהּ, אָבִי, קָרְאָה שׁוֹשַׁנָּה. לֹא אוּכַל עֲשׂוֹת זֹאת, כִּי לֹא אֹהַב אֶת הַמֶּלַח הַרְבֵּה.

— אוּלַי כֵּן הוּא, — עָנָה הָאָב — וּבְכָל זֹאת הַמֶּלַח נָחוּץ לָךְ יוֹתֵר מֵהַסֻּכָּר, וְלוּלֵא בָא אֶל קִרְבֵּךְ בְּמִדָּה מַסְפֶּקֶת, כִּי אָז כְּבָר חָלִית.

וַתַּחְשֹׁב שׁוֹשַׁנָּה אֶת דִּבְרֵי אָבִיהָ לַהֲתוּלִים, וַתֹּאמַר, הֲלֹא תִרְאֶה אָבִי, כִּי אֵינֶנִּי אוֹכֶלֶת מֶלַח וְלֹא חָלִיתִי.

וַיֹּאמֶר אָבִיהָ, הֲשַׂמְתְּ לִבֵּךְ בִּתִּי עַד כַּמָּה פְּעָמִים נִזְקַקְתְּ הַיּוֹם אֶל הַמֶּלַח?

— אֶל הַבֵּיצָה הַמְגֻלְגֶּלֶת בַּבֹּקֶר, אֶל הַבָּשָׂר בַּצָּהֳרַיִם, וְאֶל הַתַּבְשִׁיל בָּעֶרֶב, עָנְתָה שׁוֹשַׁנָּה בִצְחֹק.

וַיֹּאמֶר אָבִיהָ, וְגַם הָיָה הַמֶּלַח בַּלֶּחֶם וּבַחֶמְאָה אֲשֶׁר אָכַלְתְּ, וְהַמֶּלַח מְשַׁמֵּשׁ לְתַכְלִיּוֹת שׁוֹנוֹת, כִּי תִטְעָמֵיהוּ גַּם בַּנִּקְנִיקִים

וְגַם בְּכָל מִינֵי הַבָּשָׂר וְהַדָּגִים הַשְּׁמוּרִים*) הֲיָדַעַתְּ בִּתִּי, עַל מָה מַאֲכָלֵי הַשְּׁמוּרִים הָאֵלֶּה מְלוּחִים?

— הֲלֹא לְמַעַן יִטְעֲמוּ לְחִכֵּנוּ, — מִהֲרָה שׁוֹשַׁנָּה לְהָשִׁיב.

— לֹא רַק זֹאת, בִּתִּי, — עָנָה הָאָב, — כִּי אִם יַעַן לוּלֵא נִמְלָחוּ, כִּי אָז כְּבָר הִתְקַלְקָלוּ. אַךְ הַמֶּלַח מְקַיֵּם אֶת הַבָּשָׂר וְהַדָּגִים יָמִים רַבִּים לְמַעַן יִצְלְחוּ לְאָכְלָה.

גַּם הַבְּהֵמָה יֹדַעַת כִּי הַמֶּלַח טוֹב לְגוּפָהּ, וְאָכְלָה אִתּוֹ לְתֵאָבוֹן.

— וְאֵיכָכָה תַּשִּׂיגֵהוּ? שָׁאֲלָה שׁוֹשַׁנָּה.

— הַבְּעָלִים יַמְצִיאוּהוּ לָהּ, וְחַיַּת הַשָּׂדֶה תִּמְצָאֵהוּ מֵאֵלֶיהָ, וְיֵשׁ מֵהֶן אֲשֶׁר תִּתְהַלַּכְנָה פַּרְסָאוֹת אֲחָדוֹת לְחַפֵּשׂ אַחֲרֵי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הוּא יֶשׁם עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה וַאֲכָלוּהוּ.

שאלות:

מה אהבה שושנה הקטנה לאכל? מה אמר לה אביה? ומה השיבה לו היא? האם המלח נחוץ לאדם? מה היה לולא בא המלח אל קרבנו במדה מספקת? עד כמה פעמים נזקקה שושנה למלח ביום אחד? מה זה ביצה מגלגלת? איה נמצא המלח מלבד התבשיל? מה זה נקניקים? ומה זה מאכלי שמורים? ולמה יתנו בתוכם מלח? האם הבהמות והחיות אוכלות מלח? ומי ימציא אותו להן?

---

*) Conserve

כה.

(המשך)

— אַךְ מֵאַיִן יָבוֹא לָנוּ הַמֶּלַח אֲדוֹנִי אָבִי ? שָׁאֲלָה שׁוֹשַׁנָּה.

— מֵהַיָּם, בִּתִּי, — עָנָה לָהּ אָבִיהָ — וְאַתְּ, הֲלֹא תֵדְעִי, כִּי מֵי הַיָּם מְלוּחִים, כִּי הֲלֹא טָעַמְתְּ מֵהֶם בַּשָּׁנָה הַחוֹלֶפֶת בְּרָחֲצֵךְ בַּיָּם הַגָּדוֹל.

— כֵּן, אָבִי, יָדַעְתִּי כִּי מֵי הַיָּם מְלוּחִים, אֲבָל אֵיכָכָה זֶה יוֹצִיאוּ אֶת הַמֶּלַח מֵהַמָּיִם ?

וַיַּעַן אָבִיהָ וַיֹּאמַר, חָפֹר יַחְפְּרוּ בְּנֵי הָאָדָם חֲרִיצִים רְחָבִים וּמִלְאוּ אוֹתָם בְּמֵימֵי הַיָּם, וְיִבְּשָׁה הַשֶּׁמֶשׁ בְּחֻמָּהּ אֶת הַמַּיִם, וְעָמַד הַמֶּלַח בַּחֲרִיצִים וְלִקְּטוּהוּ וְהִשְׁתַּמְּשׁוּ בוֹ לְצָרְכֵיהֶם.

— אַךְ מִלְּבַד מֶלַח הַיָּם — הוֹסִיף הָאָב לֵאמֹר — יֶשְׁנָם עוֹד בַּיַּבָּשָׁה מִכְרוֹת מֶלַח גְּדוֹלִים אֲשֶׁר בְּתוֹכָם עָמוֹק עָמוֹק תִּמָּצֶאנָה שִׁכְבוֹת מֶלַח קָשֶׁה אֲשֶׁר בְּשֵׁם „גּוּשִׁים" יִקְרְאוּ לָהֶן, אַךְ הַמֶּלַח הַזֶּה אֵינֶנּוּ לָבָן וְלֹא יִצְלַח לְשִׁמּוּשׁ כִּי מְעֹרָב הוּא בֶּעָפָר אֲשֶׁר יַהֲפֹךְ אֶת מַרְאֵהוּ לְצָהוֹב מֻזְהָם.

— אֲבָל הֲיֵחָצֵב הַמֶּלַח הַזֶּה מֵהָאֲדָמָה בְּגוּשָׁיו ? שָׁאֲלָה שׁוֹשַׁנָּה.

— כֵּן, בִּתִּי, אַךְ יֵשׁ אֲשֶׁר יוֹצִיאוּ אֶת הַמֶּלַח בְּדֶרֶךְ אַחֶרֶת קַלָּה מְאֹד, כִּי יִקְּבוּ בָּאֲדָמָה נֶקֶב עָמוֹק מְאֹד הַמַּגִּיעַ עַד שִׁכְבַת הַמֶּלַח וְשָׁפְכוּ בְתוֹכוֹ מַיִם, וּמִתּוֹךְ הַמַּיִם יוֹצִיאוּ אֶת הַמֶּלַח.

— וְאֵיכָכָה זֶה, אָבִי ? שָׁאֲלָה שׁוֹשַׁנָּה.

הֵן הַמַּיִם יְמִיסוּ אֶת הַמֶּלַח וְהֶפְכוּהוּ לְהַלְמָה[1], וְשָׁאֲבוּ אֶת הַהַלְמָה וּנְתָנוּהָ בְּיוֹרָה עַל הָאֵשׁ וְהִרְתִּיחוּהָ עַד אֲשֶׁר יִנָּדְפוּ הַמַּיִם כֻּלָּהּ, וְנִשְׁאֲרוּ גַּרְגְּרֵי מֶלַח אֲשֶׁר יָשׁוּבוּ וְיִבְּשׁוּ אוֹתָם בִּמְיַבֶּשֶׁת[2].

שאלות:

מה שאלה שושנה לאביה? ומה השיב לה אביה? מתי טעמה שושנה ממימי הים? איזה שמות יש עוד לים הגדול? איך יוציאו את המים מהמלח? הרק בים יש מלח? מה זה מכרות? ומה זה גושים? האם יצלח מלח המכרות לשמוש? ומדוע? ומה מראהו? היתצב המלח מהאדמה בגושיו? ואיזה דרך אחרת יש להוציא את המלח מהמכרות? מה זה הלמה? ואיך יוציאו את המלח מההלמה?

כו

...רִפֶּרֶת הָאֹרֶז

וְצִפּוֹרָה הַקְּטַנָּה יַלְדָּה טוֹבָה וּבַעֲלַת מִדּוֹת תְּרוּמִיּוֹת, וְיָדֶיהָ אֲמוּנוֹת לַעֲבוֹדָה.

בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּטֶרֶם לֶכְתָּהּ לְבֵית הַסֵּפֶר, עָזְרָה לְאִמָּהּ בְּעִסְקֵי הַבַּיִת בְּכָל אֲשֶׁר מָצְאָה יָדָהּ, וַתַּשְׁגַּח עַל שְׁתֵּי אֲחִיוֹתֶיהָ הַצְּעִירוֹת מִמֶּנָּה וַתִּרְחָצֵן וַתְּסָרְקֵן, וַתַּלְבִּישֵׁן נְקִיִּים, וְלָכֵן אָהֲבוּ אוֹתָהּ הוֹרֶיהָ בִּמְאֹד מְאֹד.

וַיְהִי הַיּוֹם וַתָּקָם מִמִּטָּתָהּ וַתָּבוֹא אֶל חֲדַר אִמָּהּ לְבָרֵךְ אוֹתָהּ

1) מים מעורבים במלח ובתלמוד הילמי. 2) מכונה לְיַבֵּשׁ.

בְּבִרְכַּת שַׁחֲרִית , וַתֵּרֶא וְהִנֵּה פָּנֶיהָ שֻׁנּוּ וּמַרְאֵיהֶם חָוַר מְאֹד וַתִּשְׁאָלֶהָ לֵאמֹר :

— מַה לָּךְ אִמִּי , כִּי כֹה נָפְלוּ פָנַיִךְ ?

— רֹאשִׁי יִכְאַב עָלַי מְאֹד , בִּתִּי — עָנְתָה לָהּ אִמָּהּ , — וְכָל הַלַּיְלָה נָדְדָה שְׁנָתִי מֵעֵינָי .

וַתַּגֵּד צִפּוֹרָה לְאִמָּהּ וַתֹּאמֶר לָהּ : אִם כֵּן אֵיפוֹא , אִמִּי , שִׁכְבִי בִמְנוּחָה וְאַל תֵּרְדִי מִמִּטָּתֵךְ הַיּוֹם , וּלְעִסְקֵי הַבַּיִת אַל תִּדְאֲגִי , כִּי אָנֹכִי אֲמַלֵּא מְקוֹמֵךְ , וְגַם אָכִין אֶת סְעוּדַת הַצָּהֳרָיִם .

וַתִּשְׂמַח אִמָּהּ לִדְבָרֶיהָ , וַתֹּאמַר , אָמְנָם יַלְדָּה טוֹבָה וַחֲרוּצָה אַתְּ , בִּתִּי , וַיי יְבָרֵךְ אוֹתָךְ , וְעַתָּה עֲשִׂי כִּדְבָרֵיךְ .

— אֶת הַדָּגִים כְּבָר בִּשַּׁלְתִּי אֲנִי בַּלַּיְלָה בְּטֶרֶם שָׁכַבְתִּי — הוֹסִיפָה הָאֵם לֵאמֹר , — וְהָיָה אֵיפוֹא עָלַיִךְ הַיּוֹם לְבַשֵּׁל אֶת תַּפּוּחֵי הָאֲדָמָה , וּלְהָכִין פַּרְפֶּרֶת אֹרֶז .

וַתֵּלֶךְ צִפּוֹרָה הַמִּטְבָּחָה , וַתִּקַּח מְלוֹא הַקְּעָרָה אֹרֶז לָבָן מִן הַשַּׂק אֲשֶׁר עַל הָרַף , וַתִּרְחָצֵהוּ הֵיטֵב בְּמַיִם קָרִים פְּעָמִים מִסְפָּר , וְאַחַר לָקְחָה יוֹרָה מְמֹרֶקֶת , וַתִּשְׁטַח בְּתוֹכָהּ שִׁכְבַת חֶמְאָה דַקָּה , וַתִּשְׁפֹּךְ עָלֶיהָ אֶת הָאֹרֶז וַתִּתֵּן עַל הָאֹרֶז חָלָב וְסֻכָּר , וַתִּבְחַשׁ אֶת הַכֹּל בְּכַף , וְאַחַר כִּסְּתָה אֶת פִּי הַיּוֹרָה בְּמִכְסֶה נָקִי וַתִּשְׁפְּתֶהָ עַל הָאֵשׁ לְהִבָּשֵׁל , וַתֹּאמֶר בְּלִבָּהּ :

— עוֹד אַרְבַּע שָׁעוֹת לַחֲצוֹת הַיּוֹם , וְעַד אֲשֶׁר יָשׁוּבוּ אָבִי וְאָחִי מִמְּלַאכְתָּם לִסְעוֹד , כְּבָר יִהְיֶה הַכֹּל מוּכָן .

וּבֵין כֹּה וָכֹה שָׁטְפָה אֶת הַכּוֹסוֹת וְאֶת הַקְּעָרוֹת אֲשֶׁר

הִשְׁתַּמְּשׁוּ בָהֶן לַאֲרוּחַת הַבֹּקֶר, וְאַחַר כִּבְּדָה אֶת הַבַּיִת, וַתַּעַשׂ בּוֹ סְדָרִים בִּזְרִיזוּת וּבְטַעַם כְּיָאוֹת לְבַת חָרוּצָה כָּמוֹהָ.

וַיְהִי כְּכַלּוֹתָהּ אֶת הַכֹּל, וַתְּמַהֵר שֵׁנִית אֶל הַמִּטְבָּח לְהָכִין אֶת תַּפּוּחֵי הָאֲדָמָה, וַתִּזָּכֵר כִּי הַמּוֹרָה אָמְרָה לָהּ פַּעַם כִּי לֹא טוֹב לְקַלֵּף אֶת תַּפּוּחֵי הָאֲדָמָה בְּטֶרֶם בַּשֵּׁל אֹתָם כַּאֲשֶׁר תַּעֲשֶׂינָה נָשִׁים רַבּוֹת, כִּי הַחֵלֶק הַמּוּבְחָר בָּהֶם תַּחַת הַקְּלִפָּה הוּא, וְעַל כֵּן רָחֲצָה אוֹתָם בְּמַיִם וְגַם גֵּרְדָה אוֹתָם בְּמִבְרֶשֶׁת לְמַעַן הָסֵר מֵהֶם כָּל חֶלְאָה, וְאַחַר שָׂמָה אוֹתָם בַּקְּדֵרָה, וַתִּתֵּן עֲלֵיהֶם מַיִם נְקִיִּים וּמֶלַח וַתִּשְׁפֹּת אֶת הַקְּדֵרָה עַל הָאֵשׁ.

וַיְהִי לְעֵת הַצָּהֳרַיִם וַיָּבוֹאוּ אָבִיהָ וְאָחִיהָ, וַיִּמְצְאוּ אֶת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וְאֶת הַמַּטְעַמִּים מוּכָנִים וַיָּסֹבּוּ לֶאֱכֹל.

וְגַם אִמָּהּ הֵסַבָּה אֶל הַשֻּׁלְחָן, כִּי כְאֵב רֹאשָׁהּ הוּטַב לָהּ לְרַגְלֵי הַמְּנוּחָה וַיִּשְׂמְחוּ כֻלָּם מְאֹד לְמַעֲדַנֵּי צִפּוֹרָה.

וַיְהִי כְּכַלּוֹתָם אֶת הַסְּעוּדָה וַיִּשַּׁק אֲבִי צִפּוֹרָה אוֹתָהּ וַיֹּאמֶר לָהּ: הֲטִיבוֹת בִּתִּי כַּאֲשֶׁר עָשִׂית לְמַלֹּאת הַיּוֹם אֶת מְקוֹם אִמֵּךְ בַּבַּיִת וּבַמִּטְבָּח, אָמְנָם בַּת טוֹבָה וַחֲרוּצָה אַתְּ, וְתִקְוָתִי חֲזָקָה, כִּי עוֹד תִּגְדְּלִי וְהָיִית לְתִפְאֶרֶת לְהוֹרַיִךְ, לְאֵשֶׁת חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלֵךְ, וּלְאֵם מַשְׂכֶּלֶת אֹשֶׁר בָּנַיִךְ.

שאלות:

מה היו תכונות צפורה? ומה עשתה בבקר בבקר בטרם לכתה לבית הספר? ומה עשתה בקומה ממטתה? ומה אמרה לאמה בראותה כי חולה היא? איזה מאכלים בשלה? איך עשתה את פרפרת הארז? ואיך הכינה את תפוחי האדמה? ומה עשתה בין פרפרת הארז ובין הכנת תפוחי האדמה? האם טוב לקלף את תפוחי האדמה בטרם בשל

אותם ? ומדוע ? מה זה מברשת ? ומה אמר אבי צפורה לה באכלו מן המטעמים אשר הכינה ?

כז.

הַמִּלְגָּמָה[1]

וַיְהִי הַיּוֹם וְעָדָה הַקְּטַנָּה הִצְטַנְּנָה בְּשׁוּבָהּ מִבֵּית הַסֵּפֶר לְעֵת עֶרֶב · כִּי לֹא הִתְעַטְּפָה בְּמִטְפַּחַת הַצֶּמֶר אֲשֶׁר לָהּ כַּאֲשֶׁר צִוְּתָה עָלֶיהָ אִמָּהּ , וַיֹּאחֲזֶנָּה שִׁעוּל חָזָק ·

וַתֹּאמֶר אִמָּהּ לְהָכִין לָהּ מִלְגֶּמֶת חֶמְאָה לְמַעַן תֹּאכַל מִמֶּנָּה וְרָוַח לָהּ, וַתִּשְׂמַח עָדָה לַמִּלְגָּמָה הַזֹּאת כִּי עָרְבָה לְחִכָּהּ מְאֹד ·

וְצִלָּה אֲחוֹתָהּ הַקְּטַנָּה מָחֲאָה כַּפַּיִם אַף הִיא וַתִּקְרָא : הֲלֹא אֶשְׁתַּעֵל גַּם אֲנִי , אִמִּי , הַאֵין זֹאת?

וַתַּעַן תִּרְצָה בִּצְחוֹק וַתֹּאמַר : בָּרְכִי אֶת יְיָ לְבִבָּתִי , כִּי אֵינֵךְ שׁוֹעֶלֶת , אַךְ גַּם חֶלְקֵךְ בַּמִּלְגָּמָה לֹא יִגָּרַע ·

וַתִּקַּח תִּרְצָה מַרְחֶשֶׁת מְמֹרָקָה , וַתָּשֶׂם בָּהּ חֶמְאָה , וַתִּשְׁפְּתָהּ עַל הָאָח הַמְּבֹעֶרֶת , וּבְרֶגַע נָמְסָה הַחֶמְאָה וַתְּהִי לְמַיִם , וַתָּשָׁב וַתִּתֵּן גִּזְרַת סֻכָּר בְּתוֹךְ הַחֶמְאָה הַנְּמַסָּה , וַיִּמַּס הַסֻּכָּר גַּם הוּא , וַתִּבְלְלֵם יַחַד וַיְהִי מַרְאֵה הַתַּעֲרֹבֶת צְהַבְהַב תַּאֲוָה לְעֵינַיִם ·

וַיְהִי בְּעָסְקָהּ תִּרְצָה בַּהֲכָנַת הַמִּלְגָּמָה , וַתֹּאמַר :

— הַיְדַעְתֶּן בְּנוֹתַי , אֶת הַסֻּכָּר מֵאַיִן יָבוֹא ?

---

1) מין תרופה לכאב הלב

וַתֹּאמַרְנָה הַבָּנוֹת, לֹא, אִמֵּנוּ, לֹא יָדַעְנוּ, אַךְ הֲלֹא מִצְּמָחִים יָבוֹא?

— כֵּן, בְּנוֹתַי, הַסֻּכָּר מִתּוֹךְ הַצְּמָחִים יָבוֹא, הֵן כָּל פְּרִי גָמוּל הֲלֹא מִיצוֹ מָתוֹק וְזֶה בְּשֶׁל הַסֻּכָּר אֲשֶׁר יִמָּצֵא בוֹ, גַּם בְּפִרְי הָאֲדָמָה יִמָּצֵא הַסֻּכָּר כְּמוֹ בַלֶּפֶת וּבַגֶּזֶר 2) אַךְ בְּמִדָּה יְתֵרָה יִמָּצֵא הַסֻּכָּר בַּלֶּפֶת הָאֲדָמָּה, לָכֵן יִזָּרְעוּהָ בְאֵירוֹפָּה שָׂדוֹת גְּדוֹלִים מְאֹד, וְהוּבְאָה אֶל הַמְּסֻכֶּרָה וְלַעֲשׂוֹת מִמֶּנָּה אֶת הַסֻּכָּר, וְכָל הַסֻּכָּר אֲשֶׁר לָנוּ מֵאֵירוֹפָּה יָבוֹא, וְהוּא בֶּן הַלֶּפֶת הָאֲדָמָּה.

אַךְ, אִמִּי, הֲלֹא גַּם מִמִּצְרַיִם יוּבָא לָנוּ הַסֻּכָּר — אָמְרָה עָדָה, הֲלֹא תִזְכְּרִי, כִּי לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח הֵבִיא אָבִינוּ סֻכַּר־פֶּסַח, וַיֹּאמֶר כִּי מִמִּצְרַיִם הוּא?

וַתֹּאמֶר תִּרְצָה, כֵּן בִּתִּי, גַּם בְּמִצְרַיִם עוֹשִׂים סֻכָּר, אֶפֶס כִּי סֻכַּר מִצְרַיִם לֹא מֵהַלֶּפֶת יָבוֹא, אַךְ מִמִּיץ הַקַּשְׁבָּה.

— קַשְׁבָּה! מַה־זֹּאת קַשְׁבָּה? שָׁאֲלָה עָדָה.

וְהַקָּנִים הַמְּתוּקִים מַה הֵמָּה? הֲיָדַעַתְּ? עָנְתָה תִרְצָה בִשְׁאֵלָה גַּם הִיא.

— הַקָּנִים הַמְּתוּקִים! קָרְאָה צִלָּה בְצָהֳלָה, הֲלֹא הֵמָּה אֲשֶׁר יָבִיא לָנוּ שִׁמְעוֹן דּוֹדֵנוּ בְּפַעַם בְּפַעַם בְּבֹאוֹ מִיָּפוֹ, הֶאָח! מַה־מְּתוּקִים הֵמָּה!

— כֵּן, בִּתִּי, עָנְתָה הָאֵם, אֶל הַקָּנִים הָאֵלֶּה בְּוָנָתִי, וְיָדַעַתְּ אֵיפוֹא, כִּי מִן הַמִּיץ הַנּוֹזֵל הַזֶּה אֲשֶׁר תָּמוֹצִּי בְּפִיךְ יוֹצִיאוּ אֶת הַסֻּכָּר

2) Carotto — Carrot . Gelbe Rübe , ובערבית ג'זר.

הַקָּשָׁה מְאֹד.

– וְאָנֹכִי רָאִיתִי אֶת הַקָּנִים הָאֵלֶּה בְּגָדְלָם, קָרְאָה עָדָה, הֲלֹא תִזְכְּרִי אִמִּי בִהְיוֹתֵנוּ יַחַד בְּיָפוֹ, וַיְהִי בְבַקְּרִי אֶת שָׂרָה רְעוּתִי, אֶת בִּתָּה לֵאָה הָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בִּכְפַר שְׁמוּאֵל, וַתַּרְאֶה לִי אֶת הַקָּנִים הָאֵלֶּה, אַח! מַה־גָּבְהָה קוֹמָתָם, וּמַה־יָּפֶה גָדְלָם! הֲלֹא כָעֵצִים גְּבוֹהִים כֵּן יִגְדָּלוּ, וַעֲלֵיהֶם הַצָּרִים וְהָאֲרֻכִּים כְּעָלֵי הַלּוּלָב יַעֲלוּ וְיִפְרְחוּ מִכָּל עֶבְרֵיהֶם, וְעַל רֹאשׁ הַקָּנֶה מִלְמַעְלָה כְּמִין פֶּרַח.

– הֵיטַבְתְּ לְהִתְבּוֹנֵן, בִּתִּי, אֶל תַּבְנִית הַצֶּמַח הֶחָשׁוּב הַזֶּה. וְאִם כֵּן בְּלִי סָפֵק רָאִית, כִּי הַקָּנֶה כֻלּוֹ מֵרַגְלוֹ וְעַד רֹאשׁוֹ מָלֵא קְשָׁרִים אֲשֶׁר מֵהֶם יַעֲלוּ הֶעָלִים, וְגַם אֶת זֹאת רָאִית כִּי גֶזַע הַקָּנֶה לְמַטָּה מַרְאֵהוּ אָדוֹם כְּחַלְחָל.

– כֵּן, אִמִּי, אֶת זֹאת רָאִיתִי גַם אָנִי, קָרְאָה צִלָּה, כִּי הִנֵּה כָּל קַלְחֵי הַקָּנִים אֲשֶׁר יָבִיאוּ לָנוּ מִיָּפוֹ מַרְאֵיהֶם כַּאֲשֶׁר אָמַרְתְּ.

– כִּדְבָרֵךְ, בִּתִּי, – עָנְתָה הָאֵם – וְרַק בַּחֲלָקִים הַתַּחְתִּיִּים הָאֲדֻמִּים הַכְּחַלְחָלִים הָאֵלֶּה יִמָּצֵא הַמִּיץ הַמָּתוֹק שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצִיאוּ אֶת הַסֻּכָּר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְכָל אֶרֶץ אֲמֵרִיקָה.

– וּמַדּוּעַ לֹא יַעֲשׂוּ הַסֻּכָּר גַּם בְּיָפוֹ? הֲלֹא גַם בָּהּ יִגְדְּלוּ הַקָּנִים הַמְּתוּקִים, שָׁאֲלָה עָדָה.

– הֲתִדְמִּי בִתִּי – עָנְתָה הָאֵם – כִּי הַקָּנִים הַמְּעַטִּים אֲשֶׁר רָאִית מַסְפִּיקִים לְהוֹצִיא מֵהֶם הַסֻּכָּר הַדָּרוּשׁ לְכָל הָאָרֶץ?

– אִם כֵּן יִזְרְעוּ אוֹתָם הַרְבֵּה, – אָמְרָה עָדָה – הֲלֹא בְמָקוֹם אֲשֶׁר יִצְמְחוּ הַקָּנִים מְעַט יוּכְלוּ לִצְמֹחַ גַּם הַרְבֵּה.

— לֹא כֵן, בִּתִּי, — עָנְתָה הָאֵם — הַצֶּמַח הַזֶּה דוֹרֵשׁ מַיִם רַבִּים לְהַשְׁקוֹתוֹ, כִּי עַל כֵּן אֵין זוֹרְעִים אוֹתוֹ בְּמִדָּה מְרֻבָּה, רַק עַל שָׂדוֹת גְּדוֹלִים אֲשֶׁר עַל שְׂפַת נָהָר גָּדוֹל, כְּמוֹ נְהַר הַנִּיל בְּמִצְרַיִם הָעוֹלֶה וּמַשְׁקֶה אֶת כָּל הַשָּׂדוֹת אֲשֶׁר עַל שְׂפָתוֹ, וּכְמוֹ הַנְּהָרוֹת הַגְּדוֹלִים אֲשֶׁר בַּאֲמֵרִיקָה, וְגַם בְּאַרְצֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה יְכֹלִים הָיִינוּ לְזָרְעוֹ עַל יַד הַיַּרְדֵּן אוֹ עַל יַד נַחַל הַיַּרְקוֹן, אֶפֶס כִּי טֶרֶם בָּאָה הָעֵת לַדָּבָר הַזֶּה, וְאִם נִזְכֶּה עוֹד נִרְאֶה מַסְכֵּרוֹת רַבּוֹת מִתְכּוֹנְנוֹת עַל יַד נְהָרוֹת אַרְצֵנוּ, הַיְדַעְתֶּן מַה הִיא הַמַּסְכֵּרָה?

— הֲלֹא זֶה הַבַּיִת אֲשֶׁר בּוֹ עוֹשִׂים אֶת הַסֻּכָּר — עָנְתָה עָדָה — אַךְ הַגִּידִי נָא לָנוּ אֵיכָכָה עוֹשִׂים שָׁמָּה אֶת הַסֻּכָּר?

— אֶת זֶה אַגִּידָה לָכֶן אַחֲרֵי כֵן, כִּי עַתָּה כְּבָר בָּשְׁלָה הַמִּלְגְּמָה — אָמְרָה הָאֵם — וּבְדַבְּרָהּ הוֹרִידָה אֶת הַמַּרְחֶשֶׁת מֵעַל הָאֵשׁ, וַתְּעַר אוֹתָהּ אֶל קְעָרָה גְדוֹלָה מְשׁוּחָה בְּחֶמְאָה וַתֹּאמַר:

— עַתָּה אֶתְּנָה אֶת הַקְּעָרָה בְּמָקוֹם מְצֻנָּן לְמַעַן תִּתְקָרֵר הַמִּלְגְּמָה, וְאֵלְכָה לְהָכִין אֶת סְעוּדַת הַצָּהֳרַיִם, כִּי עוֹד מְעַט יָבֹא אֲבִיכֶן מִמְּלַאכְתּוֹ, הֲלֹא לֹא יִתָּכֵן כִּי יָבוֹא וְלֹא יִמְצָא אֶת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְהַסְּעוּדָה מוּכָנָה.

שְׁאֵלוֹת:

למה יצעלה עדה? ומה אמרה אמה להכין לה למען ירוח לה משעולה? ומה אמרה צלה אחותה בשמעה את שם המלגמה? ומה השיבה לה אמה? ואיך הכינה תרצה את המלגמה? ומה שאלה לכנותיה בעסקה בהכנת המלגמה? ומה אמרו הבנות? ומדוע מיץ כל פרי גמול מתוק? ובאיזה פרי נמצא הסכר? ובאיזה פרי הוא נמצא במדה מרבה? ואיה ורעים את הלפת האדמה? ואיה יביאו את הלפת לעשות ממנה סכר?

מה זאת מסכרה? מאין יבוא לנו הסכר? וממה יעשו אותו? ומאיזה מקום יביאו עוד את הסכר? וממה יעשה סכר מצרים? מה זאת קִשבה? מה מראה הקנים המתוקים? ומה מראה עליהם? ומה יש בראש הקנה? ומה מראה הגזע? ובאיזה חלק מהקנה ימצא הסכר? ומדוע לא יעשו סכר גב ביפו? ומדוע לא יצמחו קנים רבים ביפו? ואיה היינו יכלים לזרע את הקנים בארצנו? ומה עשתה תרצה בהבשל המלגמה?

כה.

מַעֲשֵׂה הַסֻּכָּר

וַיְהִי אַחֲרֵי סְעוּדַת הַצָּהֳרַיִם וַתַּעַשׂ תִּרְצָה סְדָרִים בַּבַּיִת, וַתָּשָׁב לִמְלַאכְתָּהּ מְלֶאכֶת הַתְּפִירָה, וְהַבָּנוֹת יָשְׁבוּ עַל יָדָהּ. וַתַּקְשֵׁבְנָה לְכֹל אֲשֶׁר סִפְּרָה לָהֶן עַל דְּבַר מַעֲשֵׂה הַסֻּכָּר וַתֹּאמַר:

— אַלְפֵי יָדַיִם יְדֵי מִצְרִים אוֹ כּוּשִׁים עֲמֵלוֹת בַּשָּׂדוֹת רַחֲבֵי הַיָּדַיִם אֲשֶׁר עַל יַד הַנְּהָרוֹת, וְקָצְצוּ אֶת הַקָּנִים כְּטֶפַח מִמַּעַל לָאֲדָמָה, וְהִתִּיזוּ אֶת רָאשֵׁיהֶם מֵעֲלֵיהֶם, וְהֵנִיחוּם אַךְ קְלָחִים קְצָרִים כַּקְּלָחִים אֲשֶׁר רְאִיתֶן, וְהֵבִיאוּם חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת אֶל הַמְּסַכֵּרָה, שָׁמָּה יְרַסְּקוּ אֶת הַקְּלָחִים בֵּינוֹת לְגַלְגַּלֵּי בַרְזֶל עַד דַּק. וְשָׂמוּ אוֹתָם אַחֲרֵי כֵן בְּתוֹךְ מַכְבֵּשׁ גָּדוֹל לְמַעַן סְחֹט מִתּוֹכָם אֶת הֶעָסִיס, הוּא הַמִּיץ הַמָּתוֹק, לְתוֹךְ כְּלִי, וְשָׁפְכוּ אֶת הַמִּיץ לְתוֹךְ יוֹרָה גְדוֹלָה שְׁפוּתָה עַל הָאֵשׁ, וּבִשֵּׁל הַמִּיץ עַד אֲשֶׁר יֵעָבֶה כִּדְבַשׁ, וְכִבּוּ אֶת הָאֵשׁ עַד אֲשֶׁר יִתְקָרֵר הַמִּיץ וְיֵרָאוּ בְתוֹכוֹ גַּרְגִּירִים צְהֻבִּים אֲשֶׁר יִקָּרְאוּ לָהֶם גְּבִישֵׁי הַסֻּכָּר, וְאָז יָשִׂימוּ אֶת הַדְּבַשׁ בְּתוֹךְ כְּלִי אֲשֶׁר שׁוּלַיִם נְקוּבִים לוֹ כִּכְבָרָה, וְקָלְטָה הַכְּבָרָה אֶת גְּבִישֵׁי הַסֻּכָּר בְּתוֹכָהּ, וְהַדְּבַשׁ הַנּוֹזֵל יָזוּב הַחוּצָה

אֶל תּוֹךְ כְּלִי וְהָיָה לְסֻכָּר צָהוֹב.

וַתֹּאמֶר עָדָה: אַךְ הֲלֹא אָמַרְתְּ אִמִּי, כִּי גַם גְּבִישֵׁי הַסֻּכָּר צְהוּבִּים הֵמָּה?

וַתֹּאמֶר תִּרְצָה: כֵּן, בִּתִּי, צְהוּבִּים הֵם בְּרֵאשִׁיתָם, אֶפֶס כִּי יִתְּנוּ עֲלֵיהֶם מַיִם רוֹתְחִים לְמַעַן יִמַּסּוּ וְהָיוּ שֵׁנִית לְשָׁרָף, וְסִנְּנוּ אֶת הַשָּׂרָף בְּמְסַנֶּנֶת וְטִהֲרוּ אוֹתוֹ עַד אֲשֶׁר יַרְחִיקוּ מִתּוֹכוֹ כָּל צֶבַע, וּבִשְּׁלוּ אוֹתוֹ שֵׁנִית עַד אֲשֶׁר יִנָּדְפוּ מִתּוֹכוֹ כָּל הַמַּיִם, וְיָשֵׁב וְהִתְגַּבֵּשׁ, וְהָיָה לְרֶגֶב סֻכָּר לָבָן כַּשֶּׁלֶג, הוּא הַסֻּכָּר אֲשֶׁר נִתֵּן בְּכָל מַשְׁקֶה לְמַעַן הַמְתִּיקֵהוּ.

— אֲבָל — אָמְרָה צִלָּה — הֲלֹא הַסֻּכָּר אֲשֶׁר נִתֵּן בַּמַּשְׁקִים חֲתִיכוֹת קְטַנּוֹת הוּא, וְלֹא גְּבִישִׁים גְּדוֹלִים?

— צָדַקְתְּ בִּתִּי — עָנְתָה לָהּ אִמָּהּ — אַךְ הַחֲתִיכוֹת הָאֵלֶּה מִיַּד הַחֶנְוָנִי הֵן לָנוּ, כִּי הוּא יַהֲפֹךְ אֶת הַגְּבִישִׁים הַגְּדוֹלִים לַחֲתִיכוֹת קְטַנּוֹת בִּמְגֵרָה אֲשֶׁר לוֹ, לְבַל יִכְבַּד עָלֵינוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּם לְצָרְכֵּנוּ.

אָז תֵּלַכְנָה כֻּלָּן לִרְאוֹת אֶת הַמַּלְגֵּמָה, וְהִנֵּה הִיא קָרָה וְעָבָה, וַתְּחַלֶּקָה תִּרְצָה לַחֲלָקִים קְטַנִּים, וַתִּתֵּן לְכָל אַחַת מִבְּנוֹתֶיהָ חֵלֶק לִטְעוֹם, וְטַעְמָהּ עָרֵב לְחִכָּן מְאֹד.

שאלות: מה עשתה תרצה אחרי הצהרים? ומי יקצוץ את הקנים? האם יקצצו אותם עד השרש? ומה יעשו אחרי קצצו אותם? ואיה יביאו את הקלחים? ומה יעשה בהם שם? ואיה ישימו אותם אחרי הרסוק? ומדוע? מה זה עסים? ואיה ישפכו אחרי כן את המיץ? עד כמה יעזבו אותו על האש? ומה יעשו אחרי כן? מה יראה בסכר אחרי התקררו? ואיך יקרא לגרגירים? ומדוע ישימו את הגבישים בתוך כלי מלא נקבים? ומה מראה גבישי הסכר בראשיתם? ומה יעשו למען יהפכו ללבנים? ומה שאלה צלה? ומה השיבה לה אמה?

כט

הָאֵם הָעִבְרִיָּה

א.

הָאֵם הָעִבְרִיָּה,

מַה־יָּפָה מַה־נְּעִימָה,

לְבֵיתָהּ אַךְ צֹפִיָּה

כָּל כְּבוּדָהּ שָׁם פְּנִימָה,

ב.

אֵין לָהּ חֵפֶץ בְּזָהָב

וּבְעֶדְיֵי עֲדָיִים

לִבָּהּ אַךְ לְטֹהַר

הַמְּשַׂמֵּחַ עֵינָיִם

ג.

אֵם כָּל חַי הִנֶּהָ

בְּבֵיתָהּ וּבַחֲצֵרָהּ

עַל אִישָׁהּ וְעַל בָּנֶיהָ

הִיא כָּל הַיּוֹם עֵרָה.

ד.

בֵּן בְּצִדְקַת מַעֲשֶׂיהָ,

וּבֵן בְּאֹמֶר וּדְבָרִים,

הִיא תִּתֵּן לְיַלְדֶיהָ,

תּוֹרָה וּמֵישָׁרִים.

ה.

יִרְאַת אֵל שָׁמַיִם,

וְאַהֲבַת תּוֹרָתֵנוּ,

חִבַּת יְרוּשָׁלַיִם,

וְעַם אֶרֶץ אֲבוֹתֵינוּ.

ו.

אַהֲבַת צֶדֶק וּמֵישָׁרִים,

עֵזֶר, יֶשַׁע, וְהַצָּלָה,

אַהֲבַת כָּל הַיְצוּרִים,

שִׂנְאַת עַצְלוּת וּבַטָּלָה.

ז.

כִּי יִשְׂמְחוּ וְיִשְׁלָיוּ,

בְּאָכְלָם אֲרוּחָתָם,

כִּי יִחְיוּ וְגַם יִחְיוּ,

כָּל דֹּרֵשׁ עֶזְרָתָם.

ח.

בְּכָל עֵבֶר וּפִנָּה,

מְשִׁימָה הִיא עֵינַיִם,

עֵרָה וּמְבִינָה,

בִּתְבוּנוֹת כַּפַּיִם

ט.

בְּמִטְבָּח, בְּרֶפֶת,
בְּלוּלָהּ, וּבִבְלוּבָהּ,
עַל הַכֹּל חוֹפֶפֶת,
בַּכֹּל רוֹאִים טוּבָהּ.

י

אוֹפָה וּמְבַשֶּׁלֶת,
אֹרֶגֶת וְתוֹפֶרֶת,
מַלְבִּישָׁה מַאֲכֶלֶת,
וְכָל בֵּיתָהּ שֹׁמֶרֶת.

יא.

כָּכָה יְבֹרַךְ גֶּבֶר,
כִּי יַעֲשֶׂה תוּשִׁיָּה,
בֶּן יְאֻשַּׁר בֶּן עֵבֶר,
לוֹ אִשָּׁה עִבְרִיָּה.

יב.

אַשְׁרֵי אֲבוֹתֶיהָ,
אֲבוֹת בַּת רוּחָמָה,
גַּם אַשְׁרֵי יְלָדֶיהָ,
יַלְדֵי אֵם חָכְמָה.

ישראל הלוי טלר.

רשימת כל המלים התלמודיות והמחדשות אשר באו בתוך הספר, פירושן, מראה מקומן.

אַבּוּב גוף עגול חלול מתוכו כמו שפופרת, Holer Cylinder. ודוגמתו אבוב של קלאים (כלים ב ג). ובערבית אַנבּוּב.
אוֹקִיָּה שם מדה בארץ טורקיה, = 75 דרהם, או 246 גראם.
בָּהַשׁ בלל את התבשיל— בוחשין את השתיה (ברכות ל״ה.).
בָּטַשׁ בעט. — ביטשא בי טשא במעתא, (ב״מ קי״ב).
בֵּיצָה מְגֻלְגֶּלֶת ביצה רכה, כלומר שהתבשלה במדה שאם מגלגלים אותה בדחיפה קלה, היא מוסיפה ומתגלגלת מאליה (שבת ל״ח).
בֵּיצִית ביצה קטנה מאד, כלומר: החלקים היותר קטנים שבל גוף בעל חי מרכב מהם, Zelle, cellule, Cell.
בָּצַע חתך חתיכה מככר לחם שלם. הבוצע מברך (ברכות מ״ז).
גִּבֵּל ערב את הקמח במים ולש. — גביל לתורי, (ברכות מ). מה דרכה של אשה, מגבלת את הקמח וכו', (שמ״ר פ״ל).
גֶּזֶר שם פרי, ובערבית גַ׳זַר, Gelbe Rübe, carotte.
גִּלְגֵּל את העסה: הפוך אותה מצד לצד כדי שתהיה נלושה היטב — אוכלין ארעי מן העסה עד שתתגלגל (חלה ג).
גִּעְגַּע השמעת קול התרנגלת.
גַּרְגְּרָן תאב לדעת דברים שאין תועלת בידיעתם.
דָּחַס דחק. — מה הדס זה דחוס בעלים. — (וי״ר ל׳).
דְּפוּס הכלי הנותן את צורתו לדבר הנשפך בתוכו. — יעשוה בדפוס ויקבענה (פסחים ל״ז), form, — moule, —
הֶאֱבִיק הסיר את האבק, — והפכו אִבֵּק לאמר: כסה באבק, מאבקין וכו' (שביעית ב).
הִזְמָה מים מעורבים במלח, ובתלמוד הילמי, אין עושין הילמי בשבת (שבת ק״ח). — החלפנו את היוד בהא לסמן

המשקל העברי.

הִתְחַבֵּץ נעשה כבצק, — חביץ קדרה, (ברכות ל"ז).

זָח גאה לבו, זחוחי הלב (סוטה מ"ז).

זֶרֶד ענפים רכים ודקים. — חבילי זרדין (שבת קכ"ז).

חֲטִיבָה דבר וחפץ, עין בערוך החדש, בערך חטב.

חִמֵּא עשה חמאה. מוהרי"מ פינס.

חָרָז מחרוזות של דגים (ב"מ כ"א), דגים קטנים מסדרים בחוט

טִמְטֵם סתום ובדק את העסה בתוספת קמח: עד שתתגלגל בחטים, ותטמטם בשעורים (חלה ג').

כָּסַס לעס. — הכוסס מן החטה, (ברכות ל"ז), היינו אֹכל חטים כמו שהן בלי בשול.

כְּבִירָה שם ההקטנה של כְּבָרָה, לאמר נפה, אין כוברין את התבן בכברה, (שבת פ"ב, מ"נ, דף ק"א).

כַּרְבֹּלֶת הבליטה האדומה אשר בראש התרנגל. — הרוצה שיסרס תרנגל יטיל כרבלתו (שבת ק"י סע"ב).

כְּרַךְ או כָּרָךְ עיר גדולה. — הנכנס לכרך, (ברכות פ"ט מ"א דנ"ר).

לָבָן חלב חמוץ, ובערבית לַבַּן.

לָטִישׁ כמו לוטש נחשת שפרושו כתת או הכות דבר עד שיצטמצם: תפח תלטיש בצונן (פסחים מ"ח).

לָעַס טחן בשנים, — לא ילעס חטים (פסחים ל"ט).

מְגַבְּנָה חרר לעשות הגבינה.

מִגְמֵג נענע, כשכש, משרש מוג, שפרושו האמתי כשכוש או התרגשות של גלי מים, והוא מלשון ערבי (עיין גיזיניוס): — ממגמג ושופך. (תוספתא כלים ב"ב פ"ג).

מַחְמֵאָה מכונה לעשית החמאה. (פינס).

מִטְבָּח בית תבשיל, וכן בערבית.

מֵיחָם שם כלי להחם בו חמין. — מיחם שפנהו (שבת מ"א).

מָלַג טבל במים: טבל במי אפר (תוספתא סוף ע"ז).

מִרְגְּמָה תרופה לכאב הלב, — כלל גדול אמרו בשביעית וכו'

אין עושין ממנו מלגמא . — (שביעית פ"ח מ"א).

מַלּוּשׁ אגן שלשין בו העסה: בתוך מלוש שלה (ירוש' גטין ח').

מָלַל הדק, ומרח, פרך, ופרק את הגרעינים ממקום מושבם, פ"ד במעשרות המולל מלילות של חטים, ובביצה י"ג .

מְמַיְּקָה מלא תנועה וחיים.

מְסוֹ החלב הנקפא הנמצא בקיבת הכבשים, אשר בו מקפיאים חלב לגבינה . — כיון שירד טפה אחת של מסו מיד הוא קופה (מדרש ב"ר ספ"ד).

מַסְכֵּרָה בית מלאכת עשית הסכר, מוהרי"מ פינס .

מְסַנֶּנֶת שם הכלי אשר על ידו מנקים את המשקים או המאכלים מן הפסלת שבהם. — מסננת של הרדל (שבת קל"ד, קל"ט).

מְצַלֶּלֶת חלב מי חלב המתמצים מקפאון הגבינה, ובתלמוד נסיובא דחלבא.

מִקְרֶצֶת חתיכות של עיסה לעשותן ככרות. —מקרצות נושכות זו בזו (טהרות נ"ג).

מָרַח השוה, החליק. — כרי ממורח ירו"ש פאה, פ"א דט"ז ע"ג

מְרוּפָף מתנועע. (מדרש ב"ר ספ"ד).

נַבּוּט עץ שראשו עב, וכן בערבית .

נְסִיוֹב עיין מצללת חלב .

נַקְנִיק מעים דקים ממולאים בבשר ובשמים, — נקניקא אשתכח. בכנישתא (ירוש' שקלים ז'). wurst .

נָרוֹק רך הרבה, לא קשה . — טיט הנרוק יוכיח, (מקואות פ"ז, מ"א .

נִשַּׁר נפל, — או תחתיה מפני הנשר, בירוש' סוכה פ"א דנ"ב.

סַאסְאָה ראש השבלת, מאי וכראש שבלת ימלו (איוב כ"ח כ"ד) חד אתמר כססא דשבלתא (סוטה ה) .

סֶכֶר מוט עגול המכון לפי חלל השפופרת שהוא עולה ויורד בתוכה, Kolben . (מוהרי"ם פינס) .

עֲצַיִּין כלי עץ צר מלמטה ורחב מלמעלה ונמצא הרבה בחז"ל.

עֹקֶץ יד הפרי שבו הוא תלוי באילן,—חוץ מקליפתן וגרעיניהן

ועקציהן (שבת ע"ו) .

עֲשֶׁשֶׁת שכבת הקים אשר תתהוה על החלב בעמדו, ובערבית אשת׳.

פַּרְפֶּרֶת מאפה הבא אחרי האכילה, והשאלנוהו לזה שקוראים האנגלים Pudding . — פטר את הפרפרת שלאחר המזון (ברכות מ"ב) .

פִּשֵּׁל מְפֻשָּׁל השליך, תלה מאחוריו , — היתה קופתו מפשלת לאחוריו כ"ק כ׳ .

צְהַבְהַב צהוב מעט , ע"מ ירקרק , שחרחר וכו׳ .

צַחֲצוּחֵי חָלָב שארית מי חלב . — לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי חלב (ע"ז ל"ה) .

צָף שטוח , „מחבת צפה" (מנחות ס"ג).

קָטֵף טח פני הככר אחרי עריכתו . — את שלשין בו מקטפין בו (פסחים ל"ו) .

קוּם שמנת חמוצה אשר תצוף על פני החלב בשהותו כיום או כיומים. הנודר מן החלב מותר בקום (נדרים נ"א) .

קְלוּחַ זרם.—פרט לדם קלוח שאינו מכשיר את הזרעים הולין ל"ו.

קָלוּשׁ עיין קרוש.

קָלַח קנה השבלת. —אם שייר קלח אחד סומך לו משום פאה (פאה פ"א מ"ג).

קָרוּשׁ קפוא , עב , ההפך קלוש , — שמא יניחום ויקרוש הדם (פסחים ס"ד) .

קַרְפֵּף מקום מוקף מחיצות בלא קרוי . — מן הקרפף ואפילו מן המפוזר (ביצה ל"א) .

קָרֵץ סכין לחתך את העיסה . עיין מקרצת.

קַשְׁבָּה קנה מתוק, ובתלמוד קוראים אותו ג"כ בשם חֲצַב. — מאי חצב ? קשבא , (ע"ז י"ד) .

רוֹבֵד אצטבא סמוכה לקיר החדר: על הרובד הרביעי, (יומא מ"ג)

רִירִי ליחה נמשכת כריר, Gluamt , Kleberig , gluey .

רַף לוח עץ קבוע בקיר להעמיד עליו ספרים וחפצים, וכן בער׳.

רַקָד	נענע בכברה. — הטוחן, והמרקד, (שבת ע"ג).
שָׁלַק	בשל, — אבל שלק והוא מזונו, (ברכות מ"ד).
שִׁלְשָׁן	עשב בעל עלים משולשים והוא *מספא]טוב לבהמות.
שַׁמֶּנֶת	שמנונית עבה הצפה על פני החלב אחרי השהותו שעות מספר, מוהרי"מ פינס.
שְׂרָף	Sirop, כל ליחה מתרבקת היוצאה מן הצמחים: כל שיש לו שרף ופניו מבסיפין, (פסחים ל"ט).
תּוּת	mulberry tree— ,maulbeerbaum— , múrier.
תָּחוּחַ	כמו טחון, הפרדת רגבים — אף האשפתות ועפר תחוח (אהלות מ"ח).
תָּסַס	רותח, קול הרתיחות,—יין תוסס אין בו משום גלוי (ע"ז ל).
תָּפַח	נפח. — תפח תלטש בצונן (פסחים מ"ח).
תַּקְרֹבֶת	הממתקים והמגדנות אשר יוגשו לאורח הבא, — תרגום שַׁי, תקרובתא, (ישעיה י"ח, ז), — לא ירבה לו בתקרבת (ירוש', ע"ז ד"א ל"ט).
תַּרְמִיל	כיס גדול של רועים,—שבא במקלו ותרמילו (שבת ל"א).

לוח הטעיות הגהות

עמוד	שורה	במקום	צ"ל
7	6	וְיָדָיו	וִיָדֶיהָ לאמר ידי הכתנת
11	11	כָּרְתָה	רָדְתָה מלשון רָדָה הדבש
18	14	פֶּבְרוֹן	חֶבְרוֹן
20	23	הַיְקָרִים	הַיְקָרִים
64	16	מִמְרֶקֶת	מְמֹרֶקֶת

לוח הטעיות

עמו'	שו'	במקום	צ"ל
א'	15	ביחוד	ביחום
ב'	22	מיניקות	אומנות
8	5	יְשַׁחֲקוּהוּ	תְּשַׁחֵקְנָה אותו
8	10	יִשְׁתַּקְשְׁקוּ	הִשְׁתַּקְשְׁקוּ
12	1	בְּתוּר	בְּתוֹךְ
12	3	תפח	יתפח
17	6	יְבַלַּע	יְבֻלַּע
18	15	לְהַר	לָהָר
22	18	הָעֲגָלוֹת	הָעֶגְלוֹת
23	10	הָעֲגָלוֹת	הִעִגְלוֹת
25	17	מִצְנָז	מִצְנָן
30	12	גִּבְּרִים	הַגִּבֹּרִים
30	20	העבה	הָעִבָה
32	7	מְחְמְאוֹת	מַחְמָאוֹת

עמו'	שו'	במקום	צ"ל
32	10	שׁוּלֶיָהָ	שׁוּלֶיהָ
32	12	מְחְמָאָה	מַחְמֵאָה
32	13	מִחְמָאָה	מַחְמֵאָה
32	13	וַתְּמַרְקֵד	וַתְּמַרְקֵדָה
40	22	ה	פה
60	10	דִּרְבֶּה	הַרְבֵּה
60	20	הָיָה	הָיָה
62	15	בְּעֹפֶר	בְּעֹפֶר
62	21	שׁוֹשַׁנָּה	שׁוֹשַׁנָּה
64	17	וַתִּשְׁפֹּךְ	וַתִּתֵּן
64	17	וַתִּתֵּן	וַתִּשְׁפֹּךְ
65	18	מִשְׁבֹּלֶת	מִשְׁבֹּלֶת
66	7	צִוְּתָה	צִוְּתָה
66	9	מִלְגַּמַת	מִלְגֶּמֶת

